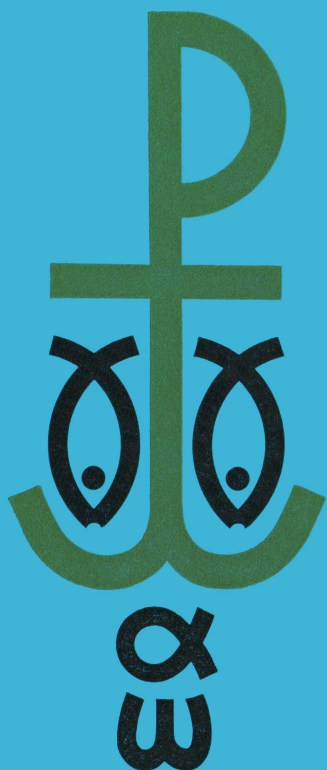

KI NEKEM

JÉZUS
KRISZTUS

KI NEKEM JÉZUS KRISZTUS?

Ki nekem Jézus Krisztus?

A válaszokat gyűjtötte és közli:
A.-M. CARRÉ OP

PRUGG VERLAG
EISENSTADT 1972

Az eredeti francia mű címe:
Pour vous qui est Jésus-Christ?
Cerf kiadó, Párizs, 1971.

Fordította: Sántha Máté

„Hát ti mit mondotok, ki vagytok?”

Jézusnak ez a tanítványaihoz intézett kérdése szüntelenül visszhangzik húsz századon át. Hozzánk is elér. Felszólítás minden embernek, ma inkább, mint valaha. Igen, kicsoda nekem Jézus?

Első indításunk az, hogy hallgassunk, hogy elmélyedjünk — talán örömlünkben, talán kicsit zavartan, olyan súlyos következményekkel terhes ez a kérdés. Létünk legmélyébe nyúl, olyan választásra készítet, amely sok minden kötelezettséggel jár.

De nem térhetünk ki előle, hiszen ez a legsúlyosabb kérdés.

Azok a férfiak és nők, akiknek a válaszait ebben a könyvben összegyűjtöttük, becsületesen megértették ezt. A könyv második részében írók, művészek, tudósok, politikusok írásait közöljük; az első részben mindenfajta környezetből és hivatásból való ifjak és felnőttek feleletei közül választottunk ki hetvenkettőt. Mindnyájuknak ezt az egyetlen kérdést tettük fel: „Kicsoda önnek Jézus Krisztus?”

Többen közülük nem osztják a keresztények Jézusba vetett hitét. Kertelés nélkül meg is mondják ezt. Nekik is megadtuk a szót, mert dialógus csak úgy lehetséges, ha mindenki meghallgatja a másikat.

Ez a gyűjtemény két körkérdés eredménye. Az egyiket a „Fêtes et Saisons” folyóirat (243. sz. 1970. március és 250. sz. 1970. december), a másikat a „La Vie Catholique” c. hetilap tette föl nemrég — úgy gondoljuk, igen gazdag eredménnyel. Minden egyes levél személyes ízű, átgondolt. Vannak köztük megrendítőek. Egyetlen kiáltás hangzik felénk ezekről a lapokról: „Jézus — igen, szeretem őt!”

Egyik olvasó ezzel, a másik amazzal a levéllel fogja magát többé-kevésbé benső rokonságban érezni; hol egyetért, hol más lesz a véleménye. De mindegyik elmélke-

desre indít, mindegyik arra készítet, hogy újféléképpen, mélyebben, követelőbben tegyük fel magunknak ugyanazt a kérdést: „Ki nekem Jézus Krisztus?”

És ki ne érezné, ki ne sejtene, ki ne ismerné föl világosan a sok tanúságtételen át egy Élő titokzatos jelenlétét?

A.-M. Carré OP

Csak örülhetek a magyar fordítás tervének. Testvéri köszöntésem és jókívánságaim országuknak, amelyet két ízben is fölkereshettem 1939-ben.

(P. Carré leveléből a fordítási engedély megadásakor, 1971. okt. 14.)

I.

JÉZUS KRISZTUS:
„TALÁLKOZTAM” VELE

Az iskolás és a mérnök,
az orvos és az iparos:

72 TANÚSÁGTÉTEL

Ő jobban tudja nálam

Ki nekem Jézus Krisztus? Neki kellene válaszolnia, mert Ő jobban tudja nálam, mit is jelent valójában nekem . . . Az a valaki ő, aki ellen sokszor harcolok, akivel szembeszegülök, visszautasításokkal, sőt hirtelen pálfordulásokkal — és mégis szenvedélyesen védelmezem, és néha szeretem. Miért? Ő tudja egyedül! Legtöbbször észre sem veszem, de ő küzd bennem a sötétség, a kétségbeesés, a magányosság, a leghevesebb ellentmondások, a halálfélelem ellen — és végül is ő lesz az erősebb.

. . . Alapjában véve ez nekem Jézus Krisztus: ez az „arcátlan” győzelem: az életé a halálon, a világosságé a sötétségen, minél kétségbeesettebb a helyzet, annál inkább!

Orvostanhallgató, Párizs

Kihez mennénk?

Számomra Jézus Krisztus Az, aki előttünk járt az éjszakában: beleegyezett, hogy megossa emberségünket az Olajfák kertjének haláltusájában és a Kereszt végső elhagyatottságában. Ez a szörnyű kiáltás, amely keresztlíthatolt a századokon és ma is visszhangzik szívünkben, ez a talányos kiáltás néha megremegtet. Igen, Isten valóban olyan lett, mint én! Csakhogy hiszek a meglepő újságban. Tudom, hogy az Úr feltámadott. Azért amikor a szédületnek, a kételkedésnek és a gyanakvásnak ebben az idejében Reá gondolok, önkéntelenül is Péter szava merül fel a szívemben és tolul az ajkamra: „Kihez mennénk, Uram?” Mert a világot izgalomban tartó tanok és ideológiák zajongásában semmi biztosit nem látok. Csak Nála vannak az igazság igéi. Egyedül Ő adja nekem az Életet . . .

P. C. 47 éves hivatalnok, Párizs

Megtaláltam-e?

Nagyon nehéz kérdés! Néhány percnyi elmélkedés nem elég a válaszra.

Keresem Jézust Krisztust, mint annyi más keresztény és nem-keresztény. Megtaláltam-e? Fogalmam sincs róla. Ő tudja, hogy vagyok, Ő ismer engem, én meg csak elvontan ismerem őt, ez megnehezíti a párbeszédet. Azt hiszem, imáimban Istenhez fordulok, de nem az ember Jézus Krisztushoz. Az Evangéliumban viszont az embert látom, a hosszúhajú, kicsit hippy-forma fiút — de vajon azonos-e a kettő?

16 éves iskoláslány, Reims

A názáreti kézműves

Nem tudnám egy szóval meghatározni, mit jelent nekem Jézus Krisztus. Mert Ő egyszerre Isten, mindazzal a tisztelettel, amit ez magával hoz, és mégis a legjobb és leghívebb barátom, mindazzal az érzelmmel, ami a barátságot jellemzi.

Mesterember vagyok, három gyermek apja. Hivatásbeli és családi életem minden lényeges pontja Krisztussal van kapcsolatban. Ha gyakran tökéletlen vagyok bennük, az éppen azért van, mert Krisztussal való egységem is tökéletlen az én hanyagságom, az én hibám miatt.

De néha munka közben egész könnyen elképzelem Krisztus jelenlétét, amint jön, hogy barátságosan eltrécseljen velem a műhelyemben. Egyszerre úgy, mint a názáreti kézműves a maga teljes egyszerűségével, a palesztinai falvak prédikátora a maga tanításával, és a feláldozott húsvéti Krisztus a maga hatalmával.

M. C., kézműves

A repülőgépek

Jézus Krisztus nekem az, aki feláldozta magát az emberekért. Ő egyesíti a föld lakóit: azt mondta nekik, hogy tekintsék egymást testvéreknek, értsék meg egymást. Ő teremtette a természetet, mindenfajta állatot, főleg a madarakat, amelyek lehetővé tették az embernek, hogy utánozza őket és repülőgépeket csináljon.

Számomra is nagy titok Ő. Azt kérem tőle, hogy segítsen meg az iskolában, adjon bátorságot; imádkozom hozzá minden este és kérem, mentse meg azokat, akik az életüket a kórházi ágyon töltik, kérem, hogy szüntesse meg a háborút az emberek között, bocsásson meg azoknak, akik rosszat tettek . . .

O. R., 12 éves iskolás

Nekem kell újra megtalálnom

Kicsoda nekem Jézus Krisztus? Nehéz a válasz. Hiszen mi lenne az életem Krisztus nélkül? Látszólag semmi sem változna meg, vagyis a cselekedeteim semmiben sem különböznek egy nem keresztény asszony cselekedeteitől.

Azt hiszem, Krisztus nekem útbaigazítás. Ő élt elsőnek teljes és igaz viszonyban Atyjával, az Istennel és a többi emberrel.

Nem másolhatom. Az én életem, az én helyzetem semmiben sem közös az övével. De az a dolgom, hogy újra megtaláljam ezt a helyes viszonyt Isten, a többiek és önmagam között. Mert tudom, hogy Krisztusban megvolt, és Őmiatta most már mindörökre lehetséges a mi számunkra is.

O. W., Strassburg

A konyhai feszület

Kérdésükre: Kicsoda önnek Jézus Krisztus? — azt felelém: mindennapos útitársam. Minden reggel, a konyhai feszület előtt, Ő segít, hogy „megmarkoljam” ezt az új napot, ezt az istenadta jó vagy rossz napot. Ő a Jóbarát, kínos napjaink bizalmasa. Hozzá könyörgünk a nehézségek között. Nem az ő testét vesszük-e az Eucharisztiaiban? Isten mindig egy kicsit irreálisnak tűnik nekünk, pedig hát a fia úgy élt a világban, mint mi. Ha elsősorban a Fiúhoz fordulunk, nem fordulunk-e ugyanakkor az Atyához is? Hiszen Isten három különböző személy ugyanabban az egy Istenben. Minthogy el kell fogadnunk a keresztet, és Jézus maga is magára vette ezt, csak természetes, hogy Hozzá érezzük közelebb magunkat.

Nincs érettségim, de egész egyszerűen azt mondanám önöknek, hogy teljes szívemből szeretem Jézus Krisztust.

M. R., Északfranciaország

Hiányzik az életemből . . .

Jézus Krisztus, te vagy az a nagyszerű haver, aki eljöttél, hogy üdvözíts minket, és arra emlékeztessél, hogy Isten az Atyánk. Mi lennék én nélküled, aki minden napom barátja vagy, a legboldogabbaké éppúgy, mint a legsötétebbeké.

Veled semmi sem közészerű, minden csupa világosság és öröm. Hiszek Jézus Krisztusban, hiszem, hogy Isten a szeretet, a világ üdvözítője. Hitem lelkes, fiatal és teljes.

És Krisztus mégis hiányzik az életemből, semmi köze Hozzá.

Sivár diákélet, minden felsőbbrendű érdeklődés nélkül; az ember mulat a cimborákkal, hogy megfélekedzék üres életéről.

Nyoma sincs igazi barátságnak. Vége az ideálnak, szép és nagy eszméknek, vége a nemeslelkűségnek, az emberi melegségnek! Be vagyunk zárva a mindennapba és korlátaiba . . . Mindebből szörnyűségeen hiányzik az isteni — amit látok, annak semmi köze az Evangéliumhoz . . .

Csak a közészerűségemet tudom hozzávegyíteni a misén a kenyérhez és a borhoz. Közösségbe lépek az egész világgal, és zsebredugott kézzel, egyedül jövök haza — micsoda képmutatás! Hazugság minden, talán csak ez az egy könyörgés nem:

Uram, irgalmazz!

Ó Krisztus, kegyelmezz!

Milyen pocsék is az élet Szeretet nélkül!

Én nem írok nagy frázisokat, szép gondolatokat, erre képtelen vagyok. Egyszerűen felelek a kérdésre: kicsoda önnek Jézus Krisztus? Egyben feltárom a problémámat is. No persze, erre mindenki fűtyül, hisz nem vagyok beteg, nem hagytam el a férjem . . . hiszen nem ismerem a szenvedést. „Ugyan már, hisz neked mindened megvan, hogy boldog légy” — mondják . . . Bűn boldognak lenni 1970-ben! De nagyon szeretném, ha valaki beszélne erről a témáról, vagy felelne nekem.

C. T. 19 éves egyetemi hallgató, Clermont

Értelem az értelmetlenségben

Ki nekem Jézus Krisztus? Megértem, hogy azok, akik Krisztust nem ismerik, azt mondják: értelmetlen az élet. Valóban értelmetlen.

Számomra csakis Ő ad neki értelmet. Az ő szava az Evangéliumban minden „élettudományunk”, mint Madeleine Delbrêl mondaná. Ő „tanít meg bennünket élni”, igazán élni. És igazán nem tudom, miféle tudásra tarthat igényt az, aki ezt nem tudja. Hét gyermekem van, köztük egy négyéves mongoloid kislány. Állítom, hogy az Evangélium olvasása közben értettem meg, milyen üzenet hordozói voltak ezek a gyermekek, hogyan tanítottak meg élni a valódi szegénység és egyben a szolidaritás szavát. Emellett még sok más fölfedezésem is volt. Hiszen ha Krisztus „személy” lett valakinek, hogyan mondhatná el néhány szóban mindazt, amit együtt éltek át?

Párizs-külvárosi családanya

A bővebb élet

Azt hiszem, nekem mint családanyának Krisztus mindenekelőtt az élet adója. Négy gyermekem van, és minden szülésnél elkápráztatott az élet csodája. Azt hiszem, sohasem szünnék meg ámuldozni rajta. Ez hát a Krisztus: ez a mindig új, mindig megújuló, reménységtől túlcorduló élet. „Én vagyok az élet. Én adom nektek az életet. Azt akarom, hogy bővebb életetek legyen.” Ha jobban áthatna bennünket ez a meggyőződés . . . De azt is tudom, hogy nincs születés türelem, várakozás, elszakadás, sőt bizonyos szenvedés nélkül — és azt mondom: ebben a Krisztus adta életben hűséges hittel kell hinnem, de teljességében csak a végén fogom megismerni, vagyis a keresés, a sötétség, a kétely, az egyhangúság, az elszakadás hosszú időszaka után. Csak a bizonyosság tartós, és az ebből fakadó Remény.

B.-né, Ville-d' Avray

Hogy higgyek

Több mint 65 éve kerülgetem; visszataszítanak a bigottság, a fanatizmus megnyilvánulásai . . . és a dics-

himnuszok. Kényszerítem magam, hogy „gyakoroljam” a vallást, abban reménykedve, hogy egy napon majd elérek az igazi hithez. Lehetetlen, hogy ő Isten legyen, olyannyira ember! Lehetetlen, még lehetlenebb, hogy ne legyen Isten — annival nagyobb az embernél!

Ha csak ember, akkor a kijelentéseiből elviselhetetlen gőg árad . . . és mégis elmerülnek, belefúlnak valami emberfölötti és tökéletes alázatosságba. Ez talán már maga az Istennek abszolút egyszerűsége.

Addig is, míg többet tudok, ezt ismételve hát: „Nem adatott az ég alatt más név az embereknek, amely által üdvözüljenek . . .”

R. P., 74 éves, Rhône

Mindannyiukat meggyógyította

Az a Valaki ő, aki végigjárva Galilea városait és falvait, meggyógyította a bűnösöket, a gyöngéket és a betegeket. „Mindannyiukat meggyógyította.” Ez volt megváltói küldetésének a jele: azért jött a világba, hogy eltörölje a szolgaságot, minden ránk törő démon rab-ságát; a testvériséget hirdette, a békét és az igazságot. Ő, aki „előbb volt Ábrahámnál”, minden idők és minden ország embereinek megadta a szabadság lehetőségét. A szabadság tetőfoka pedig a szentség, az egyetlen emberhez méltó állapot, hiszen ez teszi az embert Isten hasonmásává.

V.-né, gimn. igazgatónő

Az Olajfák hegye

Krisztus? Persze, ismerem értelmileg, mint mindenki más, de ez nekem nem elég. Múlt évben kezdtem tanítani, mint felekezeti iskolai tanár a középiskola 5. és 6. osztályában.

Egy fizikailag és lelkileg kimerítő iskolaév után (minden este hazamentem és reggel 5 órakor keltem, hogy vonatra üljek) azzal töltöttem a szünidőt, hogy három tábor-t és egy gyermeknyaraltatást vezettem. Mikor ráadásul még egy kis táborba akartak elküldeni, nem bírtam tovább: igen komoly depresszió jelei mutatkoztak

rajtam. Négy hónapi betegszabadságot kaptam, és — Isten utai titokzatosak — ez az egészségi megpróbáltatás tette lehetővé, hogy találkozzam Jézus Krisztussal. Magányom, lelki szenvedésem és gyötrelmeim mélyén először fölfedeztem az olajfákhegyi Krisztust, aztán megértettem . . . és minden láncszem összekapcsolódott. Azóta a betegségem értelmet kapott, belenyugodtam, hogy kezeltessem magam és magam is segítségére legyek az orvosnak — Érte. Mert már nem voltam egyedül, ő velem szenvedett. Minden nap jobban elmélyített. Rájöttem: mindaz, amit eddig csináltam, csak hiábavalóság, mert alapjában véve elvoltam Nélküle. Az egyházközsgben ugyan sok felelős tisztséget viseltem és környezetem jóra való, vallásos lánynak ismer (most ez megremegett). Most megértettem, hogy ha eddig nem voltam igazán boldog, hát azért nem, mert egyedül akartam intézni az életemet. Jézus Krisztusnak és Atyjának egy-két órát engedélyeztem hetenként, de nem voltak jelen az életemben. Mi több: amikor egy többé-kevésbé sikerült gyűléstől kifáradva, vagy egy tábor után hazatértem, a szüleimnek kellett elviselni rosszkedvem kitoréseit . . . és kevés-sel ezelőtt megértettem, hogy számukra eddig csak Krisztus ellen tanúskodtam.

Jézus Krisztus: találkoztam vele, és most már minden nap, életem minden pillanatában találkozom. Ő ad értelmet minden eseménynek, legyen az szerencsés vagy szerencsétlen. Ő fedte föl nekem lassacskán az Atyát, szeretetének az emberekre vonatkozó tervét; ezt az Atyát, aki mindegyikünkre külön-külön figyel, s fáradhatatlanul szeret, hálátlanságaink és hibáink ellenére. Jézus most a vezetőm egész nap, minden reggel az ő kezébe teszem az enyémet és arra kérem: ne eresszen, ha kedvem támadna elkószálni. Ha az ember az egész napot együtt tölti valakivel, akkor biztosan mintaképévé választja, gyorsan barátságot köt vele . . . Jézus ilyen nekem — és tudom, hogy Ő nem fog elhagyni soha . . . Ő mindent megért és segít elviselni mindent, mert Ő maga is mindent elviselt. Egyszerűen Jézus Krisztus az életem értelme. Érte dolgozom, Érte énekelek, Érte nevetek, Érte áldozom fel magam, hogy megépítsem a testvéri világot — Ővele; és ha kell, kiállok harcolni is Érte.

M., tanárnő

Az eltört pohár

Jézus Krisztus nekem Az, akivel úgy kilencéves koromban személyesen találkoztam. Úgy történt, hogy egy eltört poharat dobtam a szemétre, és közben egy kicsit megvágtam a kezem. Ebben a pillanatban eszembe villant, mit mondott „a Nővér” előtte való nap a hittanórán: mi is szerethetjük Jézust úgy, mint a nagy szentek, ha ezer apró, közönséges dolgot ajánlunk föl neki, például hogy nem sírunk, nem panaszkodunk, ha valami bajunk van... És én megpróbáltam, hogy ne sírjak és szeretetből felajánljam ezt a kis fájdalmat.

Azt hiszem, ez az első élmény volt Jézus Krisztussal való barátságom kiindulópontja. Ez a barátság vitt arra, hogy vállaljam a szerzetesi életet, ez tart meg benne ma is, amikor annyi minden kérdésessé válik és erős meg-rázkódtatásoknak vagyunk kitéve.

Perui missziós nővér

Tanúskodom

Az én számomra Jézus Krisztus, a visszautasítás vagy tudatlanság évei után, először személyes felszólítás volt: egy Jelenlét diszkrét, de szuverén megnyilatkozása. Ez a Jelenlét zörgetett, hogy nyissak ajtót, és bár tiszteletben tartotta szabadságomat, titokzatosan fölülemelkedett rajtam mindenfelől. Életemnek ebben a döntő pillanatában így hangzott a felszólítás: „Oltalmamba veszek és meg-mentelek, ha szeretsz.” Arra a másik szóra emlékeztetett: „Péter, szeretsz-e engem?” Tanúsítom, hogy azóta soha meg nem hazudtolta ezt a felszólítást, sem ezt az ígéretet.

P. A. orvos, Párizs

Az első tekintet

Jézus Krisztus énnekem:

ébredéskor az első ámuló tekintet, amelyet a kelő napban fürdő tengerre vetek;

Jézus Krisztus:

az elvégzendő munka, hogy az otthon mindig megtalálja napi ritmusát;

Jézus Krisztus:

az Evangéliumnak reggel olvasott lapja,
visszhangja ringatva járja át az egész napot;

Jézus Krisztus:

ő a baráti fogadtatás azoknak, akiket szeretek és
azoknak, akiket kevésbé szeretek,

azoknak, akik örömet szereznek és azoknak, akik
bosszantanak,

azoknak, akik megértenek

és azoknak, akik nem értenek meg.

Jézus Krisztus:

gyermekeim mosolya,

az étel, amelyet eléjük teszek,

a házi feladat, amelyet megmutatnak és a lecke-
felmondás.

Jézus Krisztus:

mikor eljön az este,

a biztonság ő,

hogy Atyám az Isten, és hogy végül is minden rend-
ben van.

R.-né, Algir

Lehet-e magyarázni a Szeretetet?

„Kicsoda önnek Jézus Krisztus?” Ennél félelmesebb
és megoldhatatlanabb kérdést nem tehetnének föl nekem.

Erre a kérdésre nem lehet átfogó, egységes feleletet
adni, csak morzsákat, töredékeket, hogy próbáljuk egy
kicsit megvilágítani ezt a misztériumot, ezt a jelenlétet,
ezt a tekintetet, ezt az egyedülálló szót az emberek törté-
télmében. Kilenc hónapja tértem meg gyermekségem
hitéhez. De Krisztus még radikális és harcos ateizmusom
korában is mindig az az ember volt, aki a legjobban el-
bűvölt, az, aki mindig kérdéssé tett számomra mindent,
aki nem hagyott elaludni, kényszerített, hogy mozogjak,
hogyan szeressek, hogy gyöngeségem mértéke szerint szol-
gálni próbáljak. Látják, locsogok-fecsegek — de lehet-e
másképp? Egész egyszerűen: Krisztus nekem egyszerre
radikálisan, mindenestül emberi ember, és ugyanakkor
hatalmas és titokzatos lény. De mindenekfölött — ma is
eleven barát, akit jobban szeretek, mint sajátmagamat.
Egyszóval: nagy testvér, aki gyöngédséget és tiszteletet

kelt; reá való tekintettel az ember szünet nélkül küzd önmaga ellen, hogy ne veszítse el előtte a becsületét. Elég filozófiát végeztem ahhoz, hogy szép és jól átgondolt dolgokat tudjak mondani önöknek. De Jézus nem tézistárgy. Ő „a Szeretet”! Lehet-e magyarázni a Szeretetet? Tudom: nem feleltem meg a kérdésre.

De ha valaki szeret valakit, azt nem tudja meghatározni, a szavak szűk és kényelmetlen kelepccéjébe zárni.

M. G., Északfranciaország

Nem keresnél . . .

Egy éven át egy falba ütköztem. Isten a másik oldalon volt! . . . Kiutat kellett találni. Olvasmányok, elmélkedések, baráti viták az iskolában, semmi sem hatott rám. Kétségbeesítő állapot volt. Ugyanaz a naív kérdés tért egyre vissza, azt mormoltam a csendben és magányban, alázatosan, vagy lázadón: „Istenem, ha vagy, add ezt tudomra!”

És megjött a vakítóan világos, magától értetődő felelet, egy közönséges hétköznapon, valamivel 1943 húsvétja előtt. Pascalt olvastam újra, s ekkor egy mondat elém ugrott a szövegből: „Vigasztalódj: nem keresnél, ha már meg nem találtál volna.”

Ez az öröm felejthetetlen marad. Igen: Krisztus jött el rést törni a falba. Néhány hónap múlva fölvettem a keresetséget egy ciszterci apátságban, s azóta is visszatérek időnként oda.

Azóta, bár néha elhagyom, vagy nem veszek róla tudomást — Krisztus ez marad nekem: az a Barát, az a Vezető, akivel immár huszonhét éve találkoztam.

C.-né, Sceaux

Zsidó testvéreimért

Jézus Krisztus életem értelme, nélküle egészen értelmetlen lenne. Mindig kerestem, anélkül, hogy tudtam volna: vezet maga felé az ő ösvényein. Őn mutatta meg őt nekem, Atyám, amikor a Gurs-i koncentrációs tábor nyomorúságából kikerültem, és akkor tudtam meg abszolút bizonyossággal, hogy ő az Istenember, hogy ő él, hogy magára veszi, szeretetével járja át a legaljasabb

lezüllést és a legmegalázóbb nyomorúságot, hogy ott volt Buchenwaldban, Auschwitzban megkínzott zsidó testvéreivel (mint ahogy, tudom, ma átéli Brazíliában dominikánus és más testvéreink szenvedését) — és ugyanakkor tudtam, hogy ő az abszolút szépség, tisztaság, szeretet. Azóta szenvedélyesen szeretem.

Jézus Krisztus nekem az öröm, a béke, a bizonyosság a sötétségben, a világosság, amelynek erejében túlélhetjük a sötét órákat. Ő *a barát*. (Nem csekélység, hogy Jézust mondhatjuk barátunknak!) De ugyanakkor heves vágy kel bennem, hogy túllépjek önmagamon és így közelebb jussak hozzá, s ezzel együtt szinte állandó lelkifurdalás, hogy nem érek el idáig, hiszen az Írás tudunkra adja: a langyosakat „kiköpi a szájából”.

Jézus Krisztus? Nagyon egyszerű: éppen olyan kevésbé tudok nélküle élni, mint ahogy nem tudok levegő nélkül lélegzeni.

Szeretnék hozzátenni még valamit azoknak a zsidó testvéreimnek a számára, akik a „Fêtes et Saisons” szép albumában válaszoltak az Őn kérdésére: Sohasem éreztem olyan teljesen mélységes zsidó odatartozásomat Ábrahám fajtájához, Jézus Krisztus fajtájához, mint amióta feleltem hívására. Sokkal-sokkal inkább, jobban mondván sokkal-sokkal tudatosabban állítom ezt az odatartozást, mint azelőtt. *Soha semmi körülmények között nem kellett megtagadnom* — és ezt kevés zsidó akarja elhinni.

Chourauki úrnak szeretném megmondani, hogy válaszának egész első bekezdését (lásd 60. o.) magaménak vallhatnám: pontosan ez tartott vissza legtovább, hogy elinduljak a már megsejtett úton. Egészen addig a napig, amikor megértettem, hogy a keresztények — sajnos — nem okvetlenül azonosak Krisztussal . . .

Mély meggyőződésem, hogy Jézus Krisztussal nem csak a keresztény vallásban lehet találkozni. De mégis ez az a kiváltságos „hely”, ahol, hála a kenyértörésnek, a találkozás bensőségebb, elevenebb, és ugyanakkor követelményei is nagyobbak. (Természetesen nem azonosítom Jézust az Egyházzal, az Egyház nem sokkal több nekem, mint eszköz, találkozóhely, gyakran . . . kereszt! de inkább meghalnék, semmint visszautasítsam ezt a keresztet . . .)

C. L., Drôme

A legfélelmetesebb gongütés

Nekem Jézus Krisztus a legvarázslatosabb, legszeretreméltóbb és legszeretettebb lény. Az, aki önzetlenül, halálosan szeret, és akit ugyanígy szeretünk viszont, egészen odáig, hogy neki szenteljük teljes életünket, mint ahogy feltámadása óta millió és millió ember tette. Jézus Krisztus *mindenestül* az nekem, akiről Szent János beszél evangéliumának prológosában: a legfélelmetesebb gongütés, amely valaha is felhangzott a világ lármájában és nyüzsgésében: „Kezdetben volt az Ige . . .” Minden semmivé foszlik az ilyen szavak előtt: ennél megragadóbbat le nem írtak.

Jézus Krisztus számomra az, aki a legkevesebb szóval mindent elmondott, teljes egyszerűséggel, isteni egyszerűséggel. Ezek a szavak soha el nem múlnak, miközben minden más elkopik és feledésbe merül. Átalakító, szíveket megfordító erejük van, és az örök életre szőkellő vízforrások.

Jézus Krisztus segít hinned a láthatatlan Istenben, mert ő tökéletes képmása. Amikor kétely kísért meg Isten-hitemben, csak Jézus feleletére kell emlékezni, amelyet az utolsó vacsora utáni beszédben Fülöpnek adott: „Fülöp, aki engem lát, látja az Atyát is!”

M. R., Vence

Nyom nélkül . . .

A vizet borrá változtatta, és a szőlőművelők ferde szemmel kezdték nézni rá.

Föltámasztott egy halottat, és az örökösök csaknem belehaltak mérgükbe.

Talpra állított egy bénát, és az lopásra adta magát, hogy megéljen, mert nem kapott több alamizsnát.

Vízbe fullasztott egy disznókondát, és a tönkrement tulajdonos felakasztotta magát.

Annyi halat terelt a hálókba, hogy szétszakadtak, és a halászok hiába fáradoztak.

Kiszáritott egy fügefát, amely nagynehezen felnőtt, és amelyen már ízletes gyümölcsök kezdtek érni.

A megszállókkal való kollaborációra bátorított.

A gyerekek megszöktek az iskolából, hogy eljöjjenek meghallgatni, és a sikeres vizsgázók száma állandóan fogyott.

Kiűzte a kereskedőket a templomból, és az addig virágzó város kereskedelme hanyatlani kezdett.

Amikor azt mondta: „Isten fia vagyok”, egyesek ugyan nem zúgolódtak, de csak azért, mert nagyon messze voltak és nem jól hallották.

Végül is keresztre szegezték, hogy békességük legyen.

Három nap múlva feltámadott. Az emberek morogtak: „Már megint Ő!”

Nagynehezen megértette, és nyom nélkül eltűnt.

Mondjátok, nem jön vissza?

Nem jön vissza?

M. D.

Mindaz, ami én nem vagyok

Az evangéliumok Krisztusával szemközt úgy érzem, teljesen felszínes vagyok, megrakva üres szavakkal: aprócska semmi. Ő pedig mindaz, ami én nem vagyok: tiszta szeretet, tisztalátás, másvilági erő, imáadásra méltó.

De ez a távolság Közte és köztünk, és az Istent övező hallgatás hamar szorongást okoz.

Ha nem lenne a Kenyér egyszerű íze, hogy megnyugtasson, elviselhetetlennek találnám ezt a várakozást az alagútban.

34 éves családanya, Elászs

Roppant kényelmetlen ember

Krisztus olyan ember volt, aki kereszten halt meg, mert kontesztált a megállapodott és intézményesített értékek ellen. Amit mondott, ahogyan élt, az beletartozik egy adott politikai, gazdasági és ideológiai környezetbe. Ettől nem választhatjuk el, különben ellentétbe kerülünk üzenetével. Nagyon félek, hogy más környezetben Krisztus egészen másképpen viselkedett volna. Meghalt értünk a farizeusok, főpapok, szaduceusok kezétől, mert kétségbe vonta egész létüket. Hogyan halna meg, ha ma élne? Nem olyan beszédek tartása miatt, amelyek időszámításunk kezdetén voltak felforgatók: hanem úgy beszélne, hogy a hatalmon lévők küldenék a halálba,

mint roppant kényelmetlen embert, azok, akik vissza-
élnék a hatalommal a maguk hasznára és a nép érdekei
ellenében. Nem a maguk hasznára aknázták-e ki a Tör-
vényt a farizeusok, a zsidó nép érdekei ellen?

Krisztus ember az emberek közt. Az emberekért élt.
Ha hirdetni akarjuk a „jóhírt”, azt emberek által tehetjük,
nem pedig lapos teológiai tételekkel, szűk spiritualizmus-
sal. Íme a probléma: hogyan higgyünk Krisztusban és
Istenben anélkül, hogy hinnénk a küzdelemben az em-
berért, az igazságért, a békéért, az embertestvériségért?
Az, aki ezért az eszményért él, közelebb van Krisztushoz,
mint a másik, aki „gyakorló keresztény”, de önző, indi-
vidualista módon él, mint a mi fogyasztó társadalmunk
olyan jól mutatja. Krisztus nem kontesztált volna-e ez
ellen a társadalom ellen? Hiszen ez a mi korunk arany-
borjúja és új istensége. Krisztus nem mint színpadi hős
halt meg, előre megírt drámában, hanem az életben,
azért, mert megbotránkoztatott, sértett, kérdőre vont,
szeretett. Rajtunk a sor, hogy kövessük — *senkisem
nagyobb, mint mestere.*

M. W., Tarbes

A szellem állandó forradalma

„Szeressétek egymást, amint én szerettelek titeket.”
És ez a Szeretet egy világnyi különbséget jelent aközött,
hogy alamizsnát osztunk — vagy szeretetet adunk.¹

Krisztus nem olyan forradalmár, aki felfogat egy po-
litikai, gazdasági rendszert. Ő valamennyit felfogatja: Ő
„a szellem állandó forradalmát” csinálja, és ilyen érte-
lemben Ő a legnagyobb forradalmár. Krisztus nem olyan
filozófus, aki okfejtésekkel akar meggyőzni.

Bizonyítékok? Az élete. Kihívása Ő az emberi szel-
lemnek, mert azt mondta: „Nem azért jöttem, hogy békét
hozzak, hanem hogy kardot”, és azt is: „Békét hagyok
nektek, az én békémet adom nektek.”

Ha itt ellentmondás van, akkor azért van, mert Krisz-
tus életet hagy ránk, követendő utat, azt pedig nem lehet
rendszerbe foglalni: az élet kibújik a kategóriákból és
osztályozásokból. A Szeretet nem foglalható egyenletbe.
A szeretet nevében megcsókolhatok egy Mária Magdol-

¹ A franciában szójátékkal: faire la charité et vivre la charité.

nát, leültethetem a csavargót az elnök asztalához, elvehetem egy király gyémántjait, hogy az éhezőknek adjam. Isten Krisztus által egy szintre ereszkedett velünk, hogy mi egy szintre emelkedjünk vele. Mit törődöm azzal, hogy illuzionizmussal vádolnak, hogy hitemet „a nép ópiumának”, vagy „kollektív neurózisnak” nevezik, mit számít, hogy azt állítják: Jézus nem az Isten fia, az Evangélium mítosz, Isten csak mentőöv! „Boldogok azok, akiket üldöznek az én nevemben.” Még talán azt is mondják, hogy Krisztus mazochizmusra tanít — fűtyülök rá, mint mondanak, mit nem, mert Ő itt van, ezt tudom, és azt akarom, hogy mások is megtudják.

C. H., 19 éves egyetemi hallgató

Minden vagy semmi

Jézus Krisztus nekem: minden vagy semmi. Minden: vagyis az Abszolútum, aki végre leereszkedik hozzám. Már-már belefúlva a relatív, kétértelmű és tökéletlen dolgokba, elárasztva megoldhatatlan problémáktól, felháborodva az emberek hihetetlen képtelenségén arra, hogy közösségben éljenek, Krisztus felé fordulok. Ő a megoldás; Ő a szeretetet hozza, és átalakul a föld színe: ha Atyjuk van, az emberek fölfedezik egymásban a testvért; megvalósul a Teremtés második fázisa, és mindennek reménye van az üdvösségre.

Vagy pedig semmi Ő: egy filozófus, egy vallásalapító, egy hős, egy misztikus, egy szent, kiemelkedő ember a legjobbak között, egyszóval semmi: egy szélhámos annyi más után! Igazán nincs szükségünk eggyel több emberre, akármilyen szép is volt. Mit kezdjek egy szép nagy fénycsóvával a sötét égen, ha az nem a világosság?

Nekem, az Egyházzal, Jézus Krisztus minden.

P. M. pap, Gironde

Mária Magdolna

Számomra Jézus Krisztus az, aki ezt a kérdést teszi föl nekem: „Mit kellett volna tennem érted, amit nem tettem meg?” Mint Mária Magdolna a sírnál, én is csak azt mondhatom: „Én Uram és én Istenem!”

P.-né, Savoya

Cyrenei Simon

18 éves koromban tértem meg, férjhezmentem egy húszéves keresztényhez, két gyermekem van, ezeket három operáció után kellett vállalnom . . . Kicsoda nekem Jézus Krisztus? A próbatétel idején, hat évig (miközben nem tudtam: hajlandó-e egy napon az Úr megadni nekem az anyaság örömét), az a barát volt, akivel mindent megosztottam, elfogadva mindent: gondokat, operációkat, szenvedéseket, mindazt, amit ez magával hoz, nem sokat gondolkodva az adott pillanatban, szívemben Cyrenei Simon gondolatával . . . Neki ajánlottam ezeket a gyakran fekve töltött órákat, hogy az legyen belőlük, amit Ő akar . . . és aztán megérkeztek a gyerekek. Az egyik két nappal 53 pünkösdje előtt, a másik pedig két nappal 55 augusztus 15-e után. A Szent Szűznek szenteltem magamat.

Kicsoda Jézus Krisztus? Az, aki nélkül nem tudok meglenni a nehéz órákban, mikor elmerültem a kétségbeesésbe ezek miatt a szülések miatt, és még azután is . . . Az, hogy egy kereszténnyel köt házasságot az ember, nem mindig biztosíték rá, hogy a másik tiszteletben is fogja tartani a házasságot.

„Ő” gyakran segítségemre volt, hogy túljussak a szenvedésen. Még ha nem is mindig sikerült kimondani a „megbocsátok” szót, erőlködtem, hogy annak értelmében cselekedjem.

Ő „az Út”. Barátja, Lázár halálának példáján és az Olajfák kertjében („Atyám, ha lehetséges, múltjék el tőlem ez a pohár . . .”) megmutatja nekünk, hogy a szenvedés nem könnyű. Jézus Krisztus emberi természetet vett fel, hogy hordozza minden szenvedésünket és segítsen nekünk, próbálva megértetni, hogyan fogadjuk el és hogyan viseljük. A csodák, amelyeket végbevitt, életadó jelek . . . Kifejezői annak a mindennapos küzdelemnek is, amelyet napról-napra igyekeznünk kell vállalni: „Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma.” A mindennapos erő. Mindegyikünknek felajánlja azt a lehetőséget, hogy segítsünk vinni a keresztjét, mozgósít, hogy apostolai legyünk a harcban, először önmagunkban, mert, jaj! bűneink nagyon is gyakran eltakarják szerető arcát, azután az igazságtalanságok ellen: annyi a szenvedés a környezetünkben, a világban . . .

Ki nekem Jézus Krisztus? Az, Aki kinyilatkoztatta nekem, hogy az életet csak adás és viszonzás módján, csak osztozással, csak barátságban lehet élni. Szeretet az Isten: ezt nyilatkoztatja ki nekünk Jézus minden csodajelével. Mert Nélküle még sötétben lennénk. Világosságával mindennap szétosztatja bennünk a sötétséget és segít . . . Az én válaszom az, hogy próbálom megtenni, ami tőlem telik, hogy képességeimhez mérten Cyrenei Simon legyek . . .

De ha azt akarják tudni, mit gondolok Jézus Krisztusról abban a tekintetben, hogy Ő maga kicsoda számomra: Istennek Fia ő, aki eljött az emberek közé, hogy megújítsa a visszautasított szövetséget. A Szeretet, akit az Atya kinyilatkoztatott az embereknek. Összekötőjel Isten és az emberek között. Azért jött, hogy beteljesítse a Törvényt: „Szeresd Istenedet teljes szívedből és felebarátodat *mint* tenmagadat.”

Számomra Ő az emberek közé jött Isten; persze emberi természetet vett föl, de kezdettől fogva isteni természetű van . . . Isten. Templomainkban túlságosan gyakran halljuk: Jézus emberi; túlságosan megfeledekzünk isteni természetéről . . .

Keresztje a legnagyobb botrány . . . megtehetette volna, hogy nem fogadja el, de szeretetből „adja Életét”. A Szeretet egysorba helyezte a latrokkal, az ő oldalukra . . . nekik jutott osztályrészül, hogy közelről láthatták — egyikük még aznap este Vele volt a paradicsomban . . . mert Urának ismerte el a saját szíve mélyén . . .

Még azt gondolom Jézus Krisztusról, hogy Ő mindenben elsősorban „a szívet” nézi . . .

P.-né

Mint a százados

Csak majdnem negyvenéves fejjel találkoztam „belül” igazán Krisztussal. Odáig tudtam, mert tanultam a katekizmusban, hogy Jézus Krisztus a Fiúisten, aki emberré lett, de ez az igazság pusztán értelmi és elméleti maradt bennem.

Krisztus kívülem volt, messze, mint egy meglehetősen elérhetetlen erkölcsi ideál, szép példa, amelyet csak távolról lehet követni. Lassan-lassan mind élénkebb vágy

született bennem, hogy jobban megismerjem Öt. És hogy egész teljességében kinyilatkoztassa magát, keresni kezdek, mozgósítva magamban a vágyódó szeretet minden szellemi erejét. Egész életem akkor Krisztusra és az ő megismerésére összpontosult.

Ettől a pillanattól kezdve Ő már nemcsak húsz század történelmének kódéba tűnt személyiség volt. Ma is élő Személyé vált, akinek egyenesen hozzám van köze, és akit olyanak fogadok el a szívemben, amilyenek az Evangéliumban mutatkozik be, vagyis Mesternek, Barátnak, Testvérnek, Igazságnak, Útnak, Életnek. Úgy jelent meg előttem, mint a Közvetítő, a híd ember és Isten között.

Ettől a találkozástól kezdve úgy éltem tovább, mint addig, de belülről az egész életem átalakult, átváltozott. Az egészet egy fénysáv keretezi be. Úgy tűnik, az élet csupa értelem és komoly dolog. Mindennek célja van. Biztonságban és békében érzem magam, mert tudom, hogy teljesen Reá hagyatkozhatunk, hogy ha tanítását követjük, sohasem csalódunk. Bízom Benne, hogy beteljesíti egész rendeltetésemet a maga teljességében. Mint a Krisztus kivégzésével megbízott százados a Kálvárián, én is meg vagyok győződve: „valóban, ez az ember Isten Fia”.

A. C., fogász

Emmausz

Nekem Krisztus mindenekelőtt az a Krisztus, aki az emmauszi tanítványok mellett haladt.

„Mezítelen voltam és felruháztatok engem.” „Amit a legkisebbnek tettetek az enyéim közül, nekem tettétek.” Krisztus a felebarátom. Könnyű ezt mondani, és nem is valami eredeti gondolat. De talán nehezebb eljutni odáig, hogy gőg és hamis hiúság nélkül elmondhassuk, mint az emmauszi tanítványok: „Én is fölismertem őt.”

Fiatál tanár, Tours

Kiáltottam

Többször voltam az elmegyógyintézet lakója, a legkínosabb megrázkódtatásokat és a leggyötrelmesebb

helyzeteket kellett elviselnem. A fájdalom tetőfokán, abban a pillanatban, amikor az önmagukból kivetkőzött ápolók öklükkel fenyegettek, felkiáltottam: „Jézus Krisztus!”

Ma, amikor teljesen meggyógyultam, világos előttem: hogyan kell hálálkodnom neki, könyörögnöm hozzá és tisztelnem őt. Ezt az Istent, aki elfogadta, hogy teljesen átélje az emberi állapot különféle oldalait, s ezzel mindannyiunknak erőt ad, hogy reméljünk, és hogy a kín hirtelen ránk törő pillanatában kiejthessük az ő nevét — a szeretet nevét.

F. G., Párizs

Akkora a hordereje . . .

Évekbe tellett, míg fölfedeztem Jézus Krisztus arcát. (Valójában ez a fölfedezés sohasem fejeződik be.) Az, amit hitetlen vagy lanyha keresztény barátaim képzeltek el az „Isten” és „Jézus Krisztus” szavak mögött, olyan színtelen volt, olyan ostoba, annyira cinkosa az igazságtalanságnak, annyira méltatlan az Abszolúthoz, hogy elvette a kedvemet a kereséstől.

Milyen csoda árán ragad ki végül is Isten mindezekből a karikatúrákból, amelyeket úgy állítanak elénk, mintha Ő maga lennének?

Minthogy a véletlen „érvényes” tanúkkal hozott össze (főleg írásban: Leprince-Riguet, Claudel, Mounier . . .), néha megfutamodtam ez elől a találkozás elől. Túlságosan szép ez, ha igaz — és rettegettem, hogy rászednek. Most Krisztus istensége számomra történelmi bizonyosság, amely feltámadásán alapul. Ha az apostolok nem látták volna viszont élve, sohasem evickéltek volna ki csalódásukból, másik Messiást vártak volna, nem ilyen szánalmasat. És mégis: ennek az eseménynek olyan hordereje van egész életünkre, hogy helyet hagy a hit aktusának.

Ha az $1 + 1 = 2$ ténye fölforgatná egész egzisztenciánkat, szüntelenül kiragadna önzéséből, pihenés nélkül mozgósítana mások javáért, akkor egész biztosan élénk kételyeim lennének az aritmetikának ezen a pontján. Jézus Krisztusban a Szeretet nyilatkoztatta ki magát. Csoda-e hát, hogy csak a szeretet ismeri föl? Jézus Krisz-

tusban Isten jött el megerősíteni azt, amit lelkiismeretünkbe plántált, Isten jött el megmondani nekünk, hogy legmélyebb ösztönünk nem csalt meg.

A testvériség, az igazság, a szeretet álmai — igaz hát, hogy mindez nem pusztán ábrándkép! . . . Bizony ez túlságosan szép ahhoz, hogy könnyen lehetne hinni benne. Igazából akkor lehet benne hinni, ha éljük. („Aki igazságot cselekszik, az a világosságra jön.”)

Jézus Krisztus arra szólít föl, hogy sohase nyugodjam bele mások bajába. Szünet nélkül ösztökél: tegyem jobbat a világot, hogy az emberek ne csak élhessenek, de meg is találják életük értelmét. Egyes nagy humanisták már talán elmondták nekem ezeket a dolgokat. De egyikük sem tudott átlendíteni a vágyból a tettekbe. Ha nem lenne valami Szeretforrás, hogy szünet nélkül sürgessen: szeressem azokat, akiket még nem, vagy rosszul szeretek, hogyan szűkíteném le ezt a programot az én szegényes korlátaim közé? Állandóan rész-szeretetbe hullanék vissza. Valami nevetséges jót kívánnék mások számára, mikor pedig magára Istenre szomjaznak.

M. M., Savigny

Uram, irgalmazz!

19 éves vagyok, egyetemi hallgató. Jézus Krisztusban engem az ragad meg, hogy nem úgy határozza meg magát előttem, mint aki hasznos, aki valamire való. Nem! Ő az egyedüli, akinek félelmetes valóságát egyszerűen elfogadom. Egy ember, és ez az ember Isten fia. Ez minden, de micsoda szép szeretettörténet bontakozik ki belőle! Isten szeretetével, amelyet sohasem fogok tudni megragadni a maga teljességében. De mert azt hiszem egy kicsit már találkoztam Veled — Uram, irgalmazz!

19 éves egyetemi hallgató

A Titokzatos Testben

A katolikus Egyházhoz tartozom és gyakorló keresztény vagyok keresztiségem óta, tehát amióta élek, de — és ez ma ugyancsak ellentmondásosnak tűnik előttem — csak három éve „találkoztam” Krisztussal, sok tapo-

gatózás, habozás, belső lázadások, stb. után. Ez a benső megtérés egy mondat nyomán ment végbe, amely véletlenül ütötte meg a fülemet egy társalgás során. Ez az olyannyira meggondolkoztató mondat így hangzott: „Krisztus titokzatos Testben támadt fel, és feltámadása magában foglalja az egész emberiséget.”

Igazság tétetett, minden ember meg van váltva! Akkor Szent Pálnak, P. Teilhardnak és sok másnak ez a Krisztusa valósággá, jelenlétté vált számomra, *valakivé*, aki betölti életemet. Az Egyszülött Fiú, Istennek testté lett Igéje, az emberi értékeket is az örökkévalóságba tágította. És életem értelmet kapott, az űr csordultig telt. Ha vannak is még sötét hangulataim, nem érzem többé azt a mélységes elégedetlenséget, amely teljesen leverte, mert ha az ember hisz az Evangéliumban, akkor a követelményei szerint is fog élni.

P. B., 36 éves, Québec

Mi az ő Testét alkotjuk

Ki nekem Jézus Krisztus? Először is az egyedüli közöttünk, aki szabad választása szerint születhetett, élhetett, halhatott meg. Néha fellázadok az ellen, hogy hálát adjak Istennek „az életért, amelyet nekünk ad”, és arra gondolok: végre is azt választottam volna-e magamnak, hogy éljek? És kérem Őt: segítsen, hogy szeressem magam. Jézus az, amik mi a bűn nélkül lennénk: Isten dicsősége. És milyen jó látni, hogy van ilyen: egy bűnnélküli ember, egy olyan ember, aki szeret.

Jézus kötelék is Isten és közöttünk: ő látta Istent, ő az Istennel van, Isten; szemlélhetem őt és általa (egy-egy pillanatra) igazán élvezem annak gyönyörűségét, hogy együtt vagyok Istennel. Szigorú pillanatokban megremít, annyi mindent kíván tőlem. De szeretem, ahogy tudom.

Gyakran mondják nekem: „Te ezt hiszed, te azt gondolod . . .”, de nincs egészen úgy. Vagy jobbnak gondolnak, mint amilyen vagyok. Ilyenkor tudom: ő mindenestül ismer, jobban, mint én önmagamot, és csak az ő tekintete előtt érzem valódinak magam. Annál inkább, mert ő azt látja bennem, „ami elveszett”, értem is jött, szeret engem.

Nekem Jézus az a valaki, aki tudja, hogy a világ, az öregséggel, elszakadásokkal, betegségekkel, halállal — elviselhetetlen. Jó, hogy így gondolkodik, mert meghalt, hogy legyőzze mindezt és hogy nekünk adja a Lelket, mint . . . „motort”.

Húszéves koromban az a bizonyosság hatott elhatárolóan hitemre, hogy minden ember, akár keresztény, akár nem, mi emberek együtt alkotjuk az ő Titokzatos Testét. És ha nem hinném, hogy titokzatos módon Krisztus van keresztfeszítve és szenved mindegyikünk emberségében, örök jelenben, amely talán az első bűn óta tart — akkor nem tudnám „megbocsátani Istennek” mindezt a rosszat.

Magától értetődik: azt is hiszem, hogy Jézus szüntelenül fel is támad velünk. De ez idelelni nehezebb úgy, mert a szenvedés szembeötlő, de a belőle fakadó jó elrejtőzik. Kérem őt, segítsen meglátnom ezt a jót.

Hogy befejezzem: hiszem, hogy Jézus Isten szeretete irántunk, szeret minket és elvezet Istenhez; örömem telik abban, hogy érzem, együtt haladok Isten egész népével, elgondolom: különbségeinkkel kiegészítjük egymást, és hogy akármilyen kicsik is tetteim, felajánlásaim, imáim, másokért, velük együtt és Krisztus által vihetem végbe mindezt.

C.-né, Vincennes

Pasteur Jézusa

Énnekem Krisztus Pasteurnek, az egyszerű embernek és . . . Péternek a Krisztusa: „Te vagy a Messiás, az élő Isten fia.”

A Szeretet titka ez, amelyet az akadémikusok vagy a teológusok túlságosan ködös frázisaikkal nem tudtak és nem is fognak tudni megmagyarázni.

F. C., kereskedő, Toulouse

A nép fia

Már hosszú ideje mondhatnám szakadatlanul kerestem, kicsoda Jézus Krisztus; így aztán gyermekségem és ifjúságom Krisztusa, akit igen kevésbé ismertem, mert idegen, hozzáférhetetlen volt a számomra, lassankint kitörlődött a lelkemből, hogy helyet engedjen a nép igazi

fiának, akit először szüleinek, mindenekfölött anyjának szeretete, tanácsai és példája, azután alacsony sorsa, nehéz és megalázó élete lassan átalakított és mélységesen emberivé tett.

J. N., Brest

Égő lámpa

Pogányul neveltek, bár „elvégeztem elsőáldozásomat” (formaság, úgy mint annyi más!). A serdülőkor szükségképpen kiűzte belőlem Isten, Jézus vásári képét. Ateista lettem, a kommunizmus érdekelt. 24 éves koromban Jézus hirtelen betört az életembe egy olvasmányon át . . .

Elképedve, feldúlva, nem merve, nem is tudva hinni benne, meglátom, ki a Krisztus. Falom az evangéliumokat, belém hatolnak, elárasztanak, hihetetlen meleget, örömet öntenek a szívembe . . .

Letérdelek és kérem a Hitet. — Néhány hónap múlva már hittem Jézus Krisztusban, az emberré lett és feltámadt Istenfiában.

Ennek már 13 éve, és Krisztus folyvást az életem középpontjában van, mint az égő lámpa. Teljesen átalakított. Azt kívánja tőlem, hogy egyszerűen szeressek és az Ő arcát lássam mindazokban, akikkel találkozom, mindazokban, akik szenvednek.

B.-né, Lyon

„Találkoztam” Vele

Számomra Jézus Krisztus mindenekelőtt személy. Személyt mondok, nem „személyiséget”.

Egy személyiségről lehet beszélni (a történészek nem is állhatják meg enélkül), de hogyan beszéljünk egy személyről, akit csak közvetlen megismeréssel, személytől személyig ható viszonytal = Szeretettel lehet elérni? Ezt nem lehet magyarázni, ezt átéljük, minden pillanatban újra. A szavak tökéletesen tehetetlenek: a valóság közölkéshetetlen. Csak annyit tudok mondani, hogy kicsi gyermekkorom óta ismerem Jézust, de *találkozni*, a szó szoros és legmegrendítőbb értelmében, serdülőkorom folyamán találkoztunk, az én saját damaszkuszi utamon. Tekintete, amelyből a Szeretet teljessége sugárzik, mindörökké ha-

talmába kerített, s azóta minden más lett. („A hályog leesett a szeméről.”)

Nélküle ugyan milyen szeretettel szeretném a férjemet, a gyerekeimet, az embereket? Nélküle érthetetlen lenne a világ; és az élet formátlan, színtelen, csak kétségbejítő és tűrhetetlen üresség.

A.-né

Az a vércsepp

Jézus Krisztus — ahogyan Pascal emlékeztet rá — mindenekelőtt az, aki *én*terem ontotta ezt a vércseppet, és így egészében értelmet, létjogosultságot és létet ad ennek az „én”-nek, lehetőségessé és igazolttá teszi a szeretetet iránta — hiszen enélkül nincs igazi szeretet mások iránt. Jézus Krisztus az, aki *érettem* áthatólt a szenvedés tűzén, égő áldozatul ajánlva fel magát, hogy ez az „én” legyen, és hogy megértsem: abszolút szükségyszerűséggel meg kell ismételnem a fájdalomnak ezt az útját a másikért, teérted. Az így fölvetett kérdés új értelmet kap: többé már nem arról van szó, hogy tudjam: ki nekem Jézus Krisztus szubjektíve, személy szerint, hanem hogy úgy gondoljak rá, mint énem alapjára, forrására és létokára. Íme ez „nekem” Jézus Krisztus. Életem során Krisztus többféle arcot öltött számomra. Ez a sokféle kép, köztük előszeretettel esztétikai jellegűek — festőiek, zeneiek, irodalmiak, sőt filmbeliek — néha lelki-furdalást szerzett, kegyeletlennek tűnt. Ma azt hiszem, hogy ez a különféleség nem hogy nem volt baj, hanem inkább bizonyítéka annak, hogy Krisztus egészen más és végtelenül több, mint ezek az arcok és ezek a képek — hisz ezek emberiek, nagyon is emberiek — és mégis, ugyanakkor ezek az arcok nagyon is az övéi, hiszen ő az Ember. Hogy Jézus az ő vérét *érettem* ontotta, ez olyan hihetetlen ajándék, hogy néha megfedkezem a távolságról, amely elválaszt Tőle: „Domine, non sum dignus . . . exi a me Domine.” De mert Jézus Krisztus túl van a képein, nem engedi meg, hogy kedvemre válasszam szelíd vagy szigorú, derűsen független vagy zordonan távoli arcát, és kitér ez elől az „én” elől, amely oly kevésbé méltó Hozzá, bár annyira függ Tőle . . . „Noli me tangere”, mondja a szeretetnek ez az Istene.

J. L., tanár

Az ő Egyháza

Jézus Krisztus nekem Az, aki vár, aki hív. Isten Igéje, az Igazság, túl kétségeimen, túl a létemet övező csenden. Ő az az igazság, amely mindig megmarad, akkor is, ha nehéz csatlakozni hozzá, éppenúgy, mint ahogy akkor is jelen van az Oltáriszentségben, amikor nehéz fölismernem benne.

Mások az oldalán járhatnak, érezhetik jelenlétét: én nem bízom a szubjektivitásban. Én csak azt tudom, hogy egész biztosan minden alkalommal jelen van ott, ahol Egyháza összegyűl az áldozat megünneplésében, vagy az imádságban. Számomra Krisztus elválaszthatatlan az Egyháztól; benne növekszik — nem hatalomban, hiszen annak teljessége már megvan benne, nem is szeretetben hiszen annak Ő az elve és a forrása, de sugárzásban, dicsőségben. Történelmi begyökereződésében jelenik meg előttem teljes valósággal, és meg vagyok győződve róla, hogy nincs mit tartania bármilyen mítosztalanítástól: Ő járt-kelt, beszélt, megosztotta kenyerét kora embereivel, de ugyanakkor föllebentette a fátylat az Atyával való titokzatos bensőségéről, sőt még többet is tett: utolsó imádságának kifejezhetetlen dialógusában megmutatta a követendő utat, hogy ennek az Atyának bizalmas gyermekei lehessünk. Jézus Krisztus az, akire mindenestül rábízhatjuk magunkat, mert Ő mindent meg tud osztani velünk, még kétségbeesésünket is teljesen megérti, hiszen ismeri a halál minden borzalmát. Ő éjszakánk világossága, a szentségi életben kapott erő és jelenlét, ugyanakkor éppenúgy jelen van Egyháza cselekvésének látható határain kívül is mindabban, ami másoknál szép, jó, igaz. De időbelileg a legtökéletesebben a papban válik jelenvalóvá: személyében Krisztus bocsát meg nekem, Ő változtatja át a kenyeret és bort, amit felajánlok.

Ő a halál legyőzője, aki feltámadott a történelemben és a történelmen kívül, ő az üdvösség és az egység kovásza, amely megdagasztja a világot és elindítja Őnmaga felé.

Jézus Krisztus Az, akit megkapok ebben a falat kenyérben — az egész örökkévalóság Istene, a teremő Isten, a mindenható Isten. Emberré kellett lennie, hogy lehetségessé váljék számunkra ez az osztozás életében.

Eszméljünk rá néha erre, ejtsen zavarba, és fedezzük fel ezeken a sorokon át, hogy akit megkereszteltek Krisztusban, azt az Úr mélységesen megragadta.

M. B., tanár, 34 éves

Utána születtem

Számomra Krisztus a kapocs Isten között és köztem. Boldog vagyok, hogy utána születtem, mert nem tudom, szerettem volna-e az Istent Őnélküle. Tudva, hogy nagyon tökéletlen vagyok, félelmemben becsuktam volna a szememet Isten előtt, bezártam volna a szívemet, lemondtam volna róla, elhagytam volna . . . Most azonban keresem Azt, aki meghallgat, megért, megbocsát, segít és megajándékoz. Jézus az én Üdvözítőm.

L. B., tanítónő, Toulon

Még élek

Krisztus nekem a nagy élő, napjaim nagy barátja. Én benne vagyok, ő énbennem.

Neki köszönhetem, hogy még élek. Olyan nagy erkölcsi és fizikai megpróbáltatásokon mentem keresztül, hogy ha nem hiszek benne, öngyilkos lettem volna.

50 éves vagyok, családom, munkásnő, egy a szegények és kicsinyek közül, akiknek Isten sok olyasmit kinyilatkoztatott, amit elrejt a nagyok és gazdagok előtt. A hit ajándék, nem lehet tudományosan kiokoskodni. Hála Krisztusnak, sohasem féltem a haláltól. Ajtó az, amely a Világosságra nyílik.

B.-né

Már nem én élek

Ki nekem Jézus Krisztus? Mit jelent? Mit ad?

Mindenekelőtt Az, aki eljöveteleivel fenekestül felforgatott mindent az életemben.

Zsenge gyerekkoromtól ismertem, 16 éves koromig szerzetesinternátusban, mélyen keresztény módon neveltek. A szerzetesi hivatás gondolata is fölmerült bennem — mégsem *találkoztam* Vele. Sőt néhány évig szinte elfeledtem. Aztán egy nap hirtelen, nem tudom hogyan, eljött, hogy nekem adja magát, hogy átalakítson, és

minden megváltozott. Egész életemet Vele élem. Semmi sem lehetséges immár Nélküle.

Én már semmi sem vagyok, semmit sem tehetek Nélküle: hinni, szeretni, remélni, bízni, ráhagyatkozni kifogyhatatlan Szeretetére — mindenekfölött azon dolgozni, hogy emberibbé építsük ezt a világot. Ő az én hűséges útítársam, aki mindig itt van, aki fenntart, megerősít, megvilágosít, látja a legkisebb gyöngeségeket is és fölemel, amikor elesem. Egyszóval: a leghívebb barát, aki nem csal meg.

„Már nem én élek, hanem Krisztus él bennem.” Határtalanul átélem Szent Pál e mondásának értelmét.

Krisztus nem a felhőkben van, hanem mibennünk, és mi Őbenne; ott van mindazokban, akiket megközelíték, akiket megtanítottam nézni, hallgatni, kitalálni, szeretni úgy mint Ő, úgy, ahogy Ő mutatta meg nekünk, úgy, ahogy Ő kérte tőlünk. Rettenetesen sokat követel meg tőlünk, de végtelenül csodálatos dolog élni Őáltala, Ővele, Őbenne. „Én vagyok az út, az igazság, az élet.”

Megmutatta utamat, a velejáró minden nehézséggel, szenvedéssel. Az, akit Ő kézenfogott, a Kereszt útján halad. Nem ígért nekem könnyű életutat, hanem utam végén az életet. „Ha valaki szeret engem, vegye fel keresztyét és kövessen.”

B.-né, világi apostol

Az út, az igazság és az élet

Zsenge gyermekkorom óta hívő vagyok, Krisztus számomra Isten Fia, az emberré lett Isten, a szeretet, a reménység, a bocsánat és a türelem Istene mindenki iránt.

Meghalt a kereszten és ezzel a cselekedetével megváltozott minden embert. Hiszem ezt, olyan erősen, ahogy csak tudom, de ez nem ismerteti meg velem tapasztalati-lag a Krisztust.

Jézus Krisztus mondta el egyedül mindenki között: „Én vagyok az út, az igazság és az élet.” Biztos vagyok benne, hogy azért a néhány kísérletért, amellyel igyekeztem gyakorlatba vinni át szeretetének törvényét, azért a kevésért, amit meglátnom adott, életem végén találkozni fogok vele, és akkor majd felelhetek a kérdésekre.

Jelenleg csak biztos meggyőződéselem, hogy ő az Igazságot mondta, és amit én mondhatnék róla, az csak szentimentalizmus lenne és emberségem méreteire szűkítené le Jézus Krisztust, megint csak gyufaszálakra vágdosva keresztjét.

E.-né, Aubervilliers

Az Egyház konkretizálja őt

Nekem Jézus Krisztus olyasvalaki, aki beavatkozik az életembe és megváltoztatja az értelmét. Életemben Ő csakugyan élő és jelenvaló személy. Találkozom vele, közelébe kerülök mindennap, a családomban, útközben, a vállalatnál, ahol dolgozom. A többiek megismertetik velem őt és bevezetnek gondolkodásmódjába. Örök időszerűségében mutatják be az evangéliumot, mert mindig vannak emmauszi zárándokok, mindig akad egy vakonszületett, egy százados, egy szamariai asszony, egy Zakeus, egy Mária Magdolna, mellettem és bennem; és mindig itt van hathatós erejével a Krisztus, aki meghallgat, gondjaiba vesz, segít, megbocsát, szeret . . .

Jézus Krisztus ott van az életemben, de nem egyedül. Jézus Krisztus az Egyház, mert az Egyház konkretizálja őt a szememben, ezért nem kell azt hinnem, hogy egyedül vagyok. Része vagyok ennek a sokaságnak, amely állandóan menetel a pusztában, néha éjszakában, de előre megy. Az Egyház mindazoknak a gyülekezete, akik hisznek Benne és egyesülnek, hogy közösen valósítsák meg az Atya akaratát.

B.-né, párizsi külvárosból

A fiam . . .

Kishivatalnok vagyok, férjes asszony, csak egy gyermekem van, gyengeelméjű. Fiam 25 éves, otthon tartjuk. Mondhatom önnek, Atyám, ha nem hittem volna Krisztusban, minden napom és minden pillanatom barátjában, gyermekemmel együtt megöltem volna magam.

Nézzék el nekem, ha nincs elég bátorságom.

D.-né, Saône-et-Loire

Ember

Jézus Krisztus mindenekelőtt ember volt, és én egyáltalán nem próbálom kapcsolatba hozni Istennel.

Nekem az számít, hogy emberségében létezett, hogy emberként élt, ami föltételez minden hibát, minden bűnt, minden megaláztatást, minden kísértést.

De ő felül tudott kerekedni mindezen, ezért a példa-képem, a pártfogóm.

Mindennap igyekszem megismerni, milyen volt az élete, hogy gyöngé eszközeim arányában követni próbáljam.

22 éves földműves, Doubs

A láthatatlan Isten képmása

Jézus Krisztus énnekem — mint Szent Pál mondja egyik levelében — a láthatatlan Istennak látható képmása, vagyis Isten jóságának, Isten irgalmának képmása; egyszóval: Isten szeretetéé, úgy is mondhatnánk, a Szeretet-Istené. Maga Krisztus mondotta apostolainak: „Ha ismertek engem, ismeritek az Atyát.”

Krisztus isteni oldala mellett ott az emberi is. Néha haragra gerjed, kiűzi az árusokat a templomból. A Getszemániban mintha az emberi gyöngeség árnyéka vetődne rá alakjára.

Krisztusban mind a két véglet megvan: az Atyjától kapott isteni mindenhatóság, és a teljes emberi gyöngeség.

Istennek ez a példaadó és méltó Fia az emberekért van. Ő minden lelkiélet irányítója, vagy legalábbis annak kellene lennie. Hozzá kell igazodnunk: „Mit tett volna Krisztus a helyemben?” Tehát Krisztus az emberek vezére. Nem kíván rendkívüli dolgokat, de kívánja, hogy rendkívüli módon tegyük a mindennapiakat.

Vele együtt mindannyian ugyanannak az Atyának gyermekei vagyunk. Van-e szebb, mint Krisztus testvérének tudni magunkat? Így igazán átjár annak tudata, hogy Krisztus vezérem, támaszom és célom.

Életem értelme kell hogy legyen. Jól tudom: az ő erejéből vagyok erős, az ő örömeiből örvendező, az ő életéből élek. Így válik Krisztus valósággá a kereszténységben.

H. S., egyetemi hallgató, Felső-Rajnavidé

Szenvedése folytatódik

. . . Amikor magára vállalta annak kényszerűségét, hogy az emberek szükségképpen tökéletlen nyelvén fejezze ki magát, ezzel magára vette a félreértés súlyos kockázatát is. Csak egy példa a sok közül: „Ne álljatok ellen a gonosznak” — ha előre látta volna, hogyan alkalmazzák mostanában ezt a parancsot akkor, amikor nem kellene, és megfordítva: hogyan nem alkalmazzák akkor, amikor kellene, bizonyára másképpen fejezte volna ki magát. Az exegeták ugyancsak soká fáradozhatnak még, mire helyesen értjük majd üzenetét. Krisztus szenvedése ma is folytatódik, inkább mint valaha, csak más formában.

Gondoljunk nagyon merészet és tételezzük fel, hogy 1970-ben visszatér. Állíthatjuk-e, hogy nem ugyanaz lenne megint a sorsa (a részletektől eltekintve)? De legalábbis állítom, hogy magatartását a hitetlenek nagy többsége éppúgy helytelenítené, mint a hívők nagy többsége. A „világ” feloldhatatlan kétértelműsége számomra még meglepőbb misztérium, mint Krisztus misztériuma.

M. M., Guingamp

Szabadon

Úgy szeret Ő engem, mint sok más embert: mind-egyiket a maga egyéni mivoltában, a maga különbözőségében, bűneink ellenére ugyanolyan mélyen. Ismer engem. Szeret és vár. Vágyakozik utánam. Krisztus nem azért szeret, hogy tömjénezsem. Magamért szeret, azért, hogy megossza velem azt, ami az övé: az Életet, a Boldogságot. Csak kicsit nyilvánítja ki magát, hogy ne kötelezzon le. Tiszteli a szabadságomat, boldogságom elérésénél is jobban. Azt akarja, hogy szabadon, tehát önként kívánjam boldogságomat.

Nekem Krisztus Barát, de olyan, akivel szemben az ember nem enged meg magának bizalmaskodást, mert Isten, sem valami szélsőséges és nem helyénvaló szeretetmegnyilvánulást, mert az ember sohasem biztos benne, „ténylegesen” szereti-e Istent. És minthogy Isten, Krisztus fenekestül ismeri szívünket, nincs mód komédiázni, hacsak valaki nem sajátmagának akar játszani. Mint barátom-

nak beszélek Krisztusnak mindazokról, akiket szeretek, Ő meghallgatja mindazt, amit mondok, és *nem felejt el* semmit. Krisztus emberi, megértő, bár nem mindig helyesel, mert a legfőbb Javunkat akarja, és nemcsak a javunkat. Az ő feleletei: életünk eseményei, az emberek, akikkel találkozunk, a gyász, a betegségek, az örömek, a sikerek, a kitáruló szívek. Minden. Krisztus az a valaki, aki úgy szeret engem, mint soha senkisé fog, aki megtanít úgy szeretni, ahogyan Ő szeret.

Festőművész, 22 éves

Addig a napig, amikor . . .

Születésemkor szüleim megkereszteltettek. Bértőlásig jártam hittanra. Utána kételkedtem: van-e Isten?

. . . Múltak az évek. Megelégedtem azzal, hogy ott vagyok a misén és évenként egyszer megáldozom, mert ez kötelező volt, — hogy ne éljek bűnben. Egészen addig a napig, amikor fölfedeztem Jézus Krisztust, aki meghalt és feltámadt. Igazi találkozás volt ez a ma is élő Jézus Krisztussal, az Istenemberrel.

Szívem egészen lánggra gyúlt, mint az apostoloké, akik együtt mentek az úton Jézussal anélkül, hogy fölismerték volna. Valóságos megtérés következett be és átalakította életemet: hogy mostantól már Vele éljek és elvigyem őt másoknak.

Teréz

Kapcsolatok

Jézus Krisztus nekem fokozatosan fedte föl magát. Mindig hittem Istenben Jézus Krisztus által, az Egyházban. De Jézus Krisztussal való kapcsolatom csak akkor vált személyessé, amikor az életemben igazi kapcsolatokat szőttem: rokonszenvet, barátságot, szerelmet. Gyakran állapítottam meg kölcsönhatást önmagammal és másokkal, meg Jézus Krisztussal szemben való magatartásom között. Ha barátságom vagy szerelmem nem igazi, nehezen találom meg a jelenlevő és cselekvő Jézus Krisztust. Nem maradok ebben a nyomott állapotban. Imádkozom, elmélkedem és cselekszem. Igyekszem helyreállítani az igazságot magamban és kapcsolataimban. Újból Jézus

Krisztushoz szegődöm a bűnbánat szentségében. Ember vagyok, tehát mindig újra kell kezdenem. Isten kegyelme Jézus Krisztus által az Egyházban minden alkalommal megelőz és megerősít.

De van egy pont, ahol elakadok: és ez Jézus Krisztushoz mint Isten Fiához való viszonyom. Bizonyos nehézségembe kerül imádni őt, még ha az életből vagy az Evangéliumból indulok is ki. Különben akkor is nehezen ismerem őt fel és nehezen fedezem föl működését, ha igazságtalanságot szenvedek el vagy észlelek, ha megtapasztalom a szegénységet, ha látom, mennyi ember nem ismeri élete értelmét. Benne szenvedek, és nem értem. De hiszem, hogy egy napon Benne ezt is meg fogom érteni. A Kereszt mindig a Világosságra visz.

M. B., Saint-Genis Laval

Vele azonosulni

Jézus Krisztus Az, akiben én vagyok.

Ő szeretett engem először és mindvégig; tetézve betölti minden igaz vágyam; kicsinnyé lesz, hogy eljöjjön hozzám, hogy gyöngeségemet, nyomorúságomat hatalommá, Isten hatalmává alakítsa. Szeretnék Vele azonosulni.

Kinyilatkoztatja magát nekem egy szegényben, egy betegben, egy megalázottban, abban, akit nem szeretnek, aki magános. De az Ő arcát hordja az ébredő gyermek is, a szerelmes jegyespár, valaki, aki érzi, hogy megértik, az világlik fel a reménysugarakban, amelyeket mintha látnék fáradt arcokon . . .

Krisztus sötét utakon vezet, de szeretetével az igazi Világosság felé von.

Nevelőnő, 24 éves

Az egyedüli forrás

Jézus Krisztus egyedüli célom a földön. Mindaz, amit teszek, Érte van, mert jobban szeretem őt mindennél. Két éve még nem ismertem, nem találkoztam vele. Igaz, Isten volt a számomra, de messzebb nem láttam. Mindaz, amit a hittanórán vagy a templomban hallottam, csak elment a fülem mellett. Nem éreztem szükségét, hogy szeressek.

Azután egy napon találkoztam Vele. Azt az örömet lehetetlen leírni, olyan csodálatos. Lassan-lassan éreztem, hogy átalakultam, a szívem legmélyén. Megtanultam, hogy más szemmel nézzek a többiekre, hogy ugyanazzal a Szeretettel szeressem őket. Egyesek persze azt mondják: „Hogy mondhatod, hogy szereted Jézust, hisz sose láttad?” Látni talán nem láttam, de érzem magamban. Amikor igazán szeretek valakit, mindannak a rossznak ellenére, amit talán csinál velem, nagyon érzem, hogy ez a Szeretet nem belőlem való, nem is a földről, hanem sokkal magasabbról. Mert finomabb, tisztább, és csak boldogságot hoz, még a szenvedésben is. Jézus Krisztus énnekem minden. Mikor szeretek valakit, Jézust szeretem a szeretett személyen át. Mit bánom, hogy küzdenem, szenvednem, sírnom kell, ha tudom, hogy az Úr szeret egy kicsikét. Mikor szenvedek, nem magamra gondolok, hanem Őrá, aki annyit szenvedett, mert szeretett minket. Akkor azt mondom neki, hogy az én szenvedéseim semmik az övéhez képest, és örömet fogadom őket. Találkoztam Vele, megszerettem, és nem akarok többé elszakadni Tőle, mert szomjazom a Szeretetére, mindennap erősebben. Ő az egyedüli forrás, ahol szomjamat oltani akarom, ahol egészen elolthatom. Mondhatnék még többet is, de nem győzném teleírni a lapokat. Olyan szép az Úr szerelme, hogy nem tudja az ember, hogyan írja le.

Y., 16 éves gimnazista lány

Milyen lenne az ember

Ki nekem Jézus Krisztus?

Isten, ha hiszünk is benne, távoli valaki. Ő az Ismeretlen.

Jézus Krisztus Isten, de emberré lett Isten, tehát reális, emberségünknek megérintható valaki. Nekem Jézus Krisztus nemcsak az, aki eljött megváltani bennünket. Hanem mindenekfölött példakép, akit Atyja hozzánk küldött. Mintaképe annak, milyen lenne az ember, ha igazán közösségben lenne Istennel: eszményi ember, csupa szeretet, megértés és odaadás testvérei iránt. Ha követnénk ezt a mintaképet, ha gyakorlatba vinnénk át a szeretetről szóló tanítását, milyen csodálatos társadalmat alkothatnánk!

Jézus Krisztus világosság is: megvilágítja mérhetetlen kétségbeesésem éjszakáját annak halála után, aki életem társa és szerelme volt.

Jézus föltámasztotta önmagát és ezzel foghatóvá tette saját feltámadásunk reményét. Nem mondotta-e: „Aki bennem hisz, élni fog és én feltámasztom az utolsó napon?”

Hogy is élhetnék, ha nem élne bennem — hála Jézus Krisztusnak — ez a mérhetetlen remény?

M.-né, Brive

Szelíd és alázatos szívű

Jézus a Krisztus, az élő Isten Fia, maga az Isten.

Ő a szelíd és alázatos szívű. Ő, aki mindhalálíg szeretett bennünket, üldöz szeretetével, amikor elhagyjuk, félénk tárja karját, amikor eláruljuk.

Útitársunk, aki fenntart, ha botladozunk, fölemel, ha elesünk, megvigasztal, ha sírunk.

Hűséges barát, akire *mindent* rábízhatunk, akitől mindent várhatunk.

Életünk reménye, mert legyőzte a halált. Kicsoda Krisztus? . . . a szeretet, semmi más, mint Szeretet!

C.-né, Brétigny

Inkább magam, mint önmagam

Isten: Szeretet.

Számomra Krisztus Szent János csodálatos első levele, a Búcsúbeszéd, a Boldogságok.

Krisztus: Michel Quoist imái, amelyek bevilágították 15 éveimet.

Krisztus: az a kemény kenyér és az a bor, amelyet a hétfő esti diákösszejevetelen megosztunk.

Krisztus a metró koldusa.

Krisztus az a fáradságtól imbolygó, toprongyos felalah, akit a tanyásgazda brutálisan ütleget. A szemembe nézett — és én nem csináltam semmit.

Krisztus a barátom, Jean-Marc, aki meghalt.

Krisztus a testvérem, Philippe, aki meghalt.

Krisztus: a hozzám közelálló, akik lassan megölik magukat.

Krisztus a barátom, a cimborám, aki maga az életöröm.
Krisztus az a tiszta tekintetű lány, aki el akar menni
a Harmadik Világba.

Krisztus: bizonyos szakprofok — akiket megvetek.

Krisztus: egy hegyi séta, erdőkben, kék tavak partján,
Cerdagne napja alatt, miközben az ajkon hálaima fakad.

Krisztus a munkám, amit szeretek.

Krisztus a rám mosolygó ismeretlen.

Taizé kis román temploma és a fiatalok nemzetközi
találkozója.

Ő az életem — amely még nem elég tartalmas.

Én még nem találtam meg Krisztust.

Gyakran mondom: „Uram, add, hogy találkozzam
veled”, és nyomban utána: „félek”. „Fájdalmas az élő
Isten kezébe esni.”

És mégis, Krisztus, te inkább magam vagy, mint ön-
magam.

Bernard

Minden

Kicsoda önnek Jézus Krisztus? Ha egy szóval kellene
felelni, azt mondanám: *Minden!*

Isten ő, és Isten Fia. Atyja és az emberek iránti szere-
tetből akarta teljesíteni öröktől fogva Atyja akaratát,
ezért fogadta el az időben az emberi állapotot, a passió
szenvetéit és a kereszthalált, hogy megváltson minket,
kiengeszteljen Atyjával és megnyissa nekünk az eget.

Eljött, hogy értelmet adjon szenvedéseinknek, meg-
mutatva, hogy ha egyesítjük ezeket az övével, megváltó
értéket adhatunk nekik, nemcsak vétkeink váltságára, ha-
nem a világ üdvösségére is.

Névtelen

Tíz évig kételkedtem

Nagy zavarba hoz a válasz kérdésekre: „Kicsoda
önnek Jézus Krisztus?” De nem maradhatok részvétlen,
nem hallgathatok.

Nekem, aki 30 éves, háromgyermekes családom
vagyok, Krisztus a Megváltóm. Az idén váltott meg. Egy
gyermekkori barátnőmben találkoztam Vele, aki apáca
lett. Arról pedig, hogy Krisztus jelen van másokban, ki-

lencéves fiam hite győzött meg, aki most volt elsőáldozó. Jézus Krisztus a bocsánat, az egyszerűség, a béke.

De olyan barátság is, amely nem hagy nyugton . . . Igényes, bár teljesen szabadon hagy bennünket. Ő az erő, a világosság. Igen. Ő itt van! Jelenléte az Oltáriszentségben hasonlíthatatlan öröm . . . Biztos vagyok benne, hogy Ő él. Én, aki tíz évig kételkedtem és hátat fordítottam neki, egész idő alatt nem volt egy baráti, egy szerető gondolatom a számára . . . azt hittem, boldogságomat, örömeimet az anyagi biztonságban, a házasságtörésben és mindenféle tervben találok . . .

Én szegény asszony, aki voltam!

B.-né, Gers

Szeret?

Engedjék meg, hogy megőrizsem névtelenségemet. Ilyen embernek Krisztusról beszélni nagy merészség. De egyenes kérdésre egyenes válasz. Elmondom hát, kicsoda nekem Jézus Krisztus.

Helyzetem és állapotom származás, kétszeresen is emberi roncs vagyok: homoszexuális és ráadásul szkizofréniás. Sokáig kezeltek elmeorvászok, és minthogy csak férfiakhoz vonzódok, egyedül vagyok, nagyon egyedül, bár anyám gyöngéd szeretettel vesz körül. Nem tudom még eléggé értékelni ezt, 33 évem ellenére.

Igy kétszeresen bilincsbe verve úgy merek nézni Krisztusra, mint szabadítóra, nagy testvérré, egészséges, normális baráttra, aki nem pirulna amiatt, hogy a társaságomban van, vagy abban mutatkozik. Gyakran van szükségem Rá, az ő Szeretetére. De visszaesem bűneimbe; egyidőre fölkelek, aztán megint visszaesem, megint fölkelek, stb. A magam módján szeretem a Szent Szűzet is: mindig csak Szent Bernát imáját mondom hozzá. Azt remélem, hogy egy napon igazán megtalálom Krisztust és soká-soká magamnál tarthatom. Szeret? Annyira vágyom rá . . . Köszönöm a kérdésüket — belekápáztam.

Névtelen

„Bűnné lett”

Az ember élete mindig illúziók kábulata, vagy mély-séges kétségbeesés. De van Jézus Krisztus, és amikor

egyszerre érzem magányomat és vétességemet, azért, amit teszek és amit mulasztok, a magam bűnösségét és bűnrészességemet az egész világgal — ilyenkor, éppen ilyenkor, kétségbeesésem mélyén szabadulást és földi feltámadást élek meg az *imában*: felajánlom Istennek Jézus Krisztus által mindazt, ami vagyok, énem javát és söpredékét, válogatás nélkül, és az embereket mindenestül — és így az egység tényezője vagyok. Nincs vajúdás fájdalmak nélkül, az örök egységé sem — Ő adott rá példát. „Ő bűnné lett, hogy a bűnt eltörölje”: ezért azt akarom, hogy az, ami bennem és másokban a legrosszabb, legyen hozzájárulás az örök egységhez Őbenne. És csak Pascal e szavait ismételhetem: „Sebeimet az övéi mellé kell tennem, csatlakoznom Hozzá, és Ő, a Megváltó majd engem is megvált”, hozzáteszem: mindnyájunkat megvált. Ő az Élet, és ez nem légből kapott szó, elvont kifejezés: ha nem ismerném Jézus Krisztust, lelkem szomorúsága már megölt volna.

A. C., 18 éves egyetemi hallgató, Párizs

Az Atya felé

Te vagy a világ világossága, az az ember, aki szeret bennünket, aki imádkozik értünk, aki megbocsát nekünk, ha bűnt követünk el. Te fogadsz majd a mennyben, amikor földi életünk végetér.

Te vagy az, akinek mindenünket köszönhetjük egy örökkévalóságon át. Eljöttél és az emberek között lakoztál, hogy segítsd őket, hogy jobban megismerjenek és jobban szeressenek. Eljössz a földre, hogy előkészíts bennünket Isten országára. Megismerteted magadat az emberekkel, hogy elvezesd őket az Atya felé.

II. o. középiskolás, Jura

Nekünk biafraiaknak?

Ez a kérdés egyszerre nagyon egyszerű és nagyon bonyolult. Kicsoda Jézus Krisztus — nekünk, biafraiaknak? Főleg nehéz ezt európaiaknak megmagyarázni. Mert ők biztosak benne, hogy tudják, kicsoda Ő, sőt azt is el kell ismernünk, hogy ők hozták el hozzánk. Köszönjük is nekik.

. . . Kicsoda nekünk Jézus? Igen egyszerű. A nigériaiak között vannak, akik azt mondják: hisznek Jézusban, és hozzáteszik: a biafraiak (de inkább úgy mondják: az ibók) olyan emberek, akiket Ojukwu megcsalt. Megvertük őket, de nem kell mind megölni, ne kövessünk el törzsgyilkosságot. Egyesek közülük még élelmiszert is osztogatnak, nem követnek el erőszakot az asszonyokon, rendet tartanak, de nem rúgnak túl sokszor fenékbe (bocsánat a kifejezésért). Azt is mondják, hogy egyes európaiak élelmiszert adnak a nigériai Vöröskeresztnek, vagyis M. Ogunnak, vagy az ország papjainak. Mi erre azt mondjuk: íme ez nekünk a Krisztus.

Az európaiak, akik úgylátszik nagyon intelligensek, azt mondják: a ti elgondolástok Krisztusról nagyon somás és antropomorf. Igaz, állítólag intelligensek vagyunk, de nincs mit csinálni, nem látunk messzebbre.

De hiszünk az imádságban, mert ez, ez egészen tisztán Jézus. Például egy kis francia falucska plébánosa beleegyezett, hogy mondjon egy misét Nigéria békéjéért. Nem volt túlságosan kedvére, de minthogy nem rossz szívű, végül is engedett. Köszönjük, plébános úr — mondtuk. És 50 ember imádkozott a templomban, sok derék ember, akinek köszönetet mondunk.

M. K.

Arcának emléke

Részemről képtelen lennék megmondani, kicsoda Ő, de talán inkább meg tudom mondani, mit tesz Ő mind-egyikünkben, mit tett értem. Azoknak a körülményeknek a segítségével, amelyekkel földi vándorútunk során találkozunk, állandóan vési bennünk istengyermeki arcunkat, vagyis az Atyához vezet. Amint Őn olyan jól írta: „eredetünk emlékeztetőt adott velünk”. Arcának emlékét ébresztgeti fáradhatatlanul bennünk, vagy inkább egyedülálló mintaként állítja állandóan emlékezetünk elé. És az ember megérti, hogy egy karikaturista mint karikaturista azt mondja: „nem ismerem”, ha arra gondol, hogy az Evangélium küzdelem mindenféle karikatúra ellen. (Vö. 84. o.)

Mária mennybeviteléről nevezett kis nővér

Mindenkinek más és más

Azt gondolom, Krisztus mindannyiunk számára más és más, és csak látásunk, élményeink valamiféle szintézise közelítheti meg azt, ami Ő. Én szegény kis asszonyka vagyok, nincs nagy eszem, se műveltségem, a tizenegyedik órában tértem meg, sok szenvedés és keresés után. Semmi vagyok, de szeretett semmi, és éppen Krisztus szereti ezt a semmit.

M.-né

A boldogság szinonímája

Azt hiszem, egy fiatalnak, mint én, Jézus Krisztus mindenekelőtt, mindenek ellenére, a boldogság szinonímája. Ő az, aki boldoggá tesz minket, nem boldogabbá másoknál, de boldogokká másokért . . . Nekem ma szükségem, hogy belebocsátkozzam a kalandba Krisztussal. Álszemérem nélkül még azt is hozzátenném, hogy sok fiatal keresztény számára, akít ismerek, Jézus Krisztus elválaszthatatlan Máriától . . .

G. L., irodalomszakos egyetemi hallgató

A jövődő Ember

A homo sapiens még nem régi fajta, nem érte még el igazi kifejlődését. Túlságosan közel van az állathoz, amelyből származik, erre vall viselkedése is. Amikor visszafelé kutatunk az időben, nem találjuk a társadalmi kinövéseitől megszabadult „emberi természetet” (J. - J. Rousseau), hanem egyszerűen az „állati természethez” közeledünk. Az „emberi” természet még a jövőben van, létre kell hoznunk; ki kell találnunk ennek a magatartásnak a részleteit, amelyek nincsenek eleve megadva. Az Ember még nem létezik, egyetlen példányát sem láttuk. Kivéve egyetlenegyét: Jézus Krisztust. Minden erkölcs tanunk egyetlen kérdésre felel: „Milyen emberek legyünk?” Jézus Krisztus meghozza a feleletet saját személyében: „Íme az Ember”. Szavai és tettei csak Személyének kommentárjai. Ő elmondhatja: „Én vagyok az Igazság, én vagyok az Út.” Ő az Emberfia, az a „fiú”, aki kutatása végén születik meg az embernek. Ezt a kutatást Isten

atyai csodálattal bátorítja és ösztökéli, mióta csak megteremtette az első ködfoltokat. Amikor a jövőendő Embert kutatjuk, ez a keresésünk Jézus Krisztus szemléletéből és a Vele folytatott párbeszédből táplálkozik. Még csodái is egyszerűen az Ember hatalmának megnyilvánulása: „Még sokkal nagyobb jeleket fogtok tenni, mint én”. Ha igazán emberek lennénk, ugyanolyan hatalmunk lenne a szeleken és a tengeren, a betegségen, a halálon, az emberi szív keménységén, az „ördögökön”, mint Neki.

X. B. mérnök, Párizs

Új Ádám

Jézus Krisztus nekem, hívőnek, Isten, aki az embernek kinyilatkoztatja magát, emberré lesz, hogy közölje velem istenségét. Nélküle lehetetlen megismernem Istent: „Én vagyok az Út, az Igazság, az Élet”.

Jézus Krisztus nekem az új Ádám, az Isten képmására újjáteremtett Ember. Az igazi Ember, aki Atyjának hívja az Istent, aki valóságos Fiú, az Istentől született és mindenben egyenlő Atyjával.

Kanadai szerzetesnő

Amilyennek az Isten akarta

Jézus Krisztus: az első „minőségi ugrás”.

A befejezett ember tökéletes példája, úgy, amilyennek az Isten akarta. Az emberiség jelenleg még ide-oda hanyódik állati eredete és a magasabb lelkeség felé hívó felszólítás között. Feléje kiáltunk, de még nagyon földhöz ragadtak vagyunk. Mint a vedlő kígyónak, nehezünkre esik kibújni régi bőrünkből, innét minden baj, innét az ellentmondások.

Minden Feléje visz bennünket. Ő a királyi út Isten felé.

G. M. fogorvos, Oise

Az Emberiség, amely fölemeli fejét

Minden este fölteszem magamnak ezt a kérdést. Így: „Ma ki volt nekem Jézus Krisztus?”

Számomra a lényeg az, hogy látok férfiakat és nőket, akik már régóta fölismertek az ember Jézusban egy

félelmetes Valakit. Ő eleven jelenlét volt mindazoknak, akikkel találkozott, szenvedélyes híve az igazságnak, dinamikus erőt adó, megistenítő ébredést hozott létre. Egyszóval olyan Valaki ő, aki talpraállította az embereket, arccal a szeretet, béke és igazság jegyében álló jövő felé, kedvet öntött beléjük, hogy feléje menjenek és erőt is, hogy megalkossák ezt a jövőt.

Most ez a látható ember nincs többé. Meghalt! „Feltámadott!” Nem látom. Nem találkozom vele. De látom működését azokban a férfiakban és nőkben, akik hozzálátnak, hogy megalkossák ezt az új világot. A minden szinten folyó mély változásoknak ebben a korszakában úgy érzem, ezerféleképpen szól Ő hozzám! Találkozom férfiakkal és asszonyokkal, akik követelik a Szeretetet, a Békét, az Igazságot, a tiszteletet, az osztozást, a szabadságot. Leggyakrabban olyan férfiakban és nőkben találkozom vele, akik

- ki szeretnének emelkedni elidegenítő nyomorúságukból,
- reménytelen helyzetükben remélnék,
- a hálátlanság és gyűlölet ellenére tovább szeretnek,
- bár bennük is ott fúr a megosztó önzés, az egyiséget keresik.

Igen! találkozom vele mindazokban, akiket dinamikus lendület lelkesít, hogy megépítsék az Országot.

Nekem Jézus Krisztus mindez együtt. Egy szóban: az Emberiség, amely fölemeli a fejét!

Munkáspap (szerzetes), Savoya

A kérdés

Jézus Krisztus 1970 éves kérdőjel. Végeérhetetlen kérdés, mindaddig nem szűnik meg üldözni szellemünket és szívünket, zaklatni értelmünket, amíg vissza nem tér.

És miért? Mert ő az a Valaki, akit egykor az *ellentmondás jelének* neveztek. Nem lehet hát, hogy ne nyugtalanítson, ne forgasson fel. Jézus Krisztus a paradoxon kellős közepébe vet. És ez egyszerre ösztönzi és zavarja kutatásunkat . . .

Jézus Krisztus: a szavak teljes biztonsága (az Ige), s ugyanakkor a gesztusok tökéletes egyszerűsége . . .

. . . Mi mindannyian többé-kevésbé engedünk annak a naív kísértésnek, hogy meg akarjuk érteni az Istent; tehát le kell kicsinyítenünk, a magunk túlságosan utilitarisztikus, az ingyenességgel kevésbé törődő méreteire.

Pedig Jézus Krisztus az Ingyenesség, a Diszkréció, az Egyszerűség! Alapjában véve nem ez magyarázza-e meg azt a szédületet, azt a *félelmet* Istentől, Jézustól, amelyet sok emberben megtalálok és amelynek — megvallom — magam is áldozata vagyok?

Miért ez a félelem? Szemben állunk valakivel, aki mindenestül elképesztő, zavarbaejtő, hallgatagon követelő. *Olyannyira új* ez a Valaki, hogy logikus, ha elfog a pánik bennünket, akik biztonságot, megbízhatóságot, kényelmet és vigasztalást keresünk. „Hát ti mit mondotok, ki vagytok?” Ez az a bizalmi kérdés, amely örökké felénk hangzik . . .

Az ő feleletével: „Én vagyok, ne féljete!”

Misszionárius, Madagaszkár

Egy szóval

Jézus Krisztus énnekem? Egyetlen szó: Szeretet.

P. G., egyetemi hallgató

II.

NEKEM SZÓL EZ A KÉRDÉS

A — Z

Marcel Achard-tól

Léon Zitrone-ig

MARCEL ACHARD a *Francia Akadémia tagja*

Jehova, a zsidók Istene, a bosszú Istene volt.

Egész életünk sem lenne elég megköszönni Jézusnak, hogy a bosszú helyébe elhozta a kegyelmet, a bocsánatot és a szeretetet.

RENÉ ANDRIEU a *Humanité* főszerkesztője

Íme rövid válaszom. Remélem, nem fogja sérteni az őszinte keresztényeket, hiszen nekem is fontos, hogy a szívükre hassak.

Jézus Krisztus nekem ember, aki az emberek között az emberért harcolt. Nem több, de — és az én szememben ez nagyon sok — nem is kevesebb.

Tanításából, amint azt a kereszténység első idejének igehirdetése áthagyományozta, én azt tartom meg, ami benne különlegesen emberi: az emberek egyenlőségének és testvériségének nagy követelését egy olyan történelmi pillanatban, amikor éppen vérbefojtották Spartacus forradalmát (őt is keresztfeszítették), és a rabszolgák a keresztény üzenetben vélik megtalálni szabadulásuk ígértét.

Egyeseknek Krisztus nagyon is az alázat és a belenyugvás példaképe, a kisemmizettek ihletője a „mennyei országában” megígért boldogság várásában. Bocsássanak meg, ha én az igaz ember szimbolumát látom benne, aki azért harcol, azért áldozza föl magát, hogy több boldogságot hozzon a földre — a földre, amely az emberé.

Emiatt, meg azért is, mert az őskereszténységet lelkesítő vágy — úgy tűnik nekem — ma is eleven az őszinte keresztények szívében, meggyőződésem, hogy egy igazi kommunistát és egy igazi keresztényt semmi lényeges nem választ el — vagy nem kellene hogy elválasszon — a világgal szemben tanúsított magatartásában. Akkor sem, ha az egyik hisz a mennyországban, a másik pedig nem.

DOMINIQUE AUCLERES újságíró

Megvallom, zavarban vagyok. Bennem nincs meg sem az egyszerű ember hite, sem az ökumenikus szellem. Mi hát nekem Jézus Krisztus? Az, aki miatt remélek, aki miatt tűnök, aki miatt gyerekeket mertem a világra hozni — akiknek maguknak is gyerekeik vannak. A kételkedés pillanataiban elképzelem, hogy megérkezve a túlvilágra, amely pusztá illúzió volt, azt mondanám a nemlétező Krisztusnak: „Köszönöm, Istenem, hogy katolikus lehettem, csodájó volt . . .”

JEAN-LOUIS BARRAULT színész

„Kicsoda önnek Krisztus?”

Villámló kérdés! egyszeriben elvakít. Fekete folt kavargok tőle az ember szeme előtt, mint ha a napba nézünk.

Félelmetes ütés! úgy remegteti meg az idegeket, mint az új idegét.

Kiáltozzunk? Sírjunk? Örömkömben? Fájdalmunkban? Arcraboruljunk? Elterülünk a földön? Lapuljunk rá egészen?

Ha a Krisztus megjelenne nekem, azt hiszem meghalnék . . . *Beléje* halnék!

Nem miatta, hiszen ő maga a Szeretet. Nem miattam, hiszen ő ismer engem, és tudja, hogy végre is nem vagyok rossz fickó. Hanem azért, mert a fényforrás bizonyára éget; mert egy ilyen mágneses kisülés a levegőbe fújja a mi olcsó üveggyöngy-valónkat.

Biztosan nincs igazam. Nem vagyok elég egyszerű. De van rá mentségem. Már az emberi szeretet is, ha mély, fáj nekem — tapasztalatból tudom. A Szépség fáj. Az Élet? Nem tudom másképpen a vérmérsékletemhez igazítani, mint a Halál prizmáján keresztül . . . újjáteremtve.

Egy napon, a Tábor hegyére vezető ösvényen, találkoztam egy kis számmal, amely „tűsarkú” cipellőjében hegyesen lépkedett a kavicsok között. Az a pusztá gondolat, hogy Krisztus ott lebeg kettőnk körül, könnyekre fakasztott.

Tehát kívülről, vagyis Végtelensége felől látva, jelenté elviselhetetlen nekem.

Amikor nem lesz már testem, örömet fogom szemlélni.

De belülről nézve, vagyis végtelen kicsiségében, már mint „bennem”: az egészen más. Ő itt van.

Hogy mi ő nekem, azt az élet legkisebb részleteinek egy-egy fordulata nyilvánítja ki.

Amikor ellenállhatatlan ösztönzés ébred bennünk, hogy odaadjuk *magunkat*; amikor lendület sodor és vágy; amikor lényünk kiválasztja a szeretet, az osztozás, a közösségvállalás belső nedvét; amikor az Akarat megfeszülve segíti azt, ami vagyunk, azt, amit teszünk, hogy egy ici-picivel *többre* menjünk; amikor a szemlélődés, elbűvölve az élet minden képzeletet meghaladó *Jelenlététől*: egy fától, egy kutya tekintetétől, a fű zizegésétől, az öblök zöldes világosságától (mikor a folyam élővize habozva ömlik bele — élet vagy halál? — az Óceán szentjeinek közösségébe), a nappal és az éjszaka, vagy az éjszaka és a nappal kétes határvonalától — halál vagy élet? — — igen, amikor ez a szemlélődés az Örökkévalósággal kapcsol össze; amikor megittasodunk annak kimondhatatlan orgiájában, hogy *magunkévá* *tegyünk* minden dolgot, minden hivatást, minden örömet, minden nyomorúságot, amit az élet elénk hoz; amikor a tunyaságot és az önzést legyűri a *hév*; amikor valamit az értelmünkkel „megragadni” annyit tesz, mint „megragadtatni magunkat” . . . igen, amikor megvan a *teljes odaadás*, önmagunk szenvedélyes beleömlése a többiekbe, hogy befogadjuk őket: ez Ő.

Soha sincs semmi kérnivalóm tőle, ezt arcátlanságnak érzem; csak az a dolgom, hogy megköszönjem neki, hogy *vagyok*, hogy *születtem*, és hogy minden pillanatban, énem legjobb felével *újjászületek*. Nem bánom, hogy nem használom ki jobban; túl sokan használták föl már bűneik oltalmazására. „Istenem — ilyen ezeknek az imája alapján véve —, teljesítsd, amit az ördög ígért nekem!”

Kicsoda hát ő nekem?

A tökéletes *ember*. Amint P. Teilhard mondja: az egyetemes Tudat ómegapontja. A Fejlődés Lelke.

Megérdemli tehát, hogy *Isten* legyen.

És ha csak ember lenne is, a többi emberhez viszonyítva azt mondanám: „Ki mond jobbat? ki cselek-

szik jobban?" Kelet és Nyugat szintézise ő. Kiengesztelődés. Az egységbe simuló teljes Emberiség.

Baudelaire mondja valahol prózai költeményeiben: „És nyugodni térek, büszkén arra, hogy éltem és szenvedtem másokban.” Nem Ő-e ez már, végtelen kicsiben? A Krisztus? Önmagának önkéntes áldozata, szeretetből, amely *mindenben és mindenkor újraéled* . . .

ALAIN BOMBARD *biológus, magányos hajós*

Nagyon egyszerű ez, Atyám. Körülbelül 15 éves koromig Jézus Krisztus nem létezett számomra. Tizenöt éves koromban úgy éreztem: menedékem ő, hogy keressem az Urat, és azt hittem, megtaláltam.

Mikor húszéves lettem, már semmit sem jelentett. Aztán 28 éves fejjel elindultam egyedül a tengerre. Jézus Krisztus soha el nem hagyott. Ő volt az egyedüli támasz, amely soha meg nem csal. Helyeselt és segített. Általa értettem meg, hogy *mindig* szeretni kell *minden* embert (feketét, fehérét, sárgát, stb.), és hiszem, hogy ha nem volna ott az oldalunkon *mindig*, vesztébe rohanna az emberiség.

De minthogy Ő itt van, megmenekülünk. És Ő *itt van*.

Azt hiszem, nem fejezhetném ki bizonyosságomat világosabban. Használja fel tetszése szerint. Köszönöm, hogy gondolt rám, testvérem.

Utóirat. Hozzáteszem, hogy az egyházakban nem hiszek.

ETIENNE BORNE *egyetemi tanár*

Zavar a kérdésben az „önnek” kitétel. Igazán nehéz megmagyaráznom, hogyan hiszek én Jézus Krisztusban. Nem mintha vonakodnék nyilvánosan megvallani, hanem mert az a — példásnak semmiképpen sem mondható — mód, ahogyan én próbálom elgondolni és élni a Jézus Krisztusba vetett hitet, lekicsinyíti azt nehézségeim és homályos pontjaim, kérdéseim és kutatásaim közepszerűségére. Már pedig félek, hogy mindez vég nélkül fog tartani mindaddig, amíg egy ilyen világban élek, ahol — mint Pascal mondta — mindig túlságosan sokat látunk a tagadáshoz és nem eleget a biztonsághoz.

hoz. Tudom: nagy a távolság e között az akarati és küzdő, aggodalmas és kérdezősködő hit, meg az Egyháznak Krisztus misztériumába vetett hite között. Utóbbi a szabály és a követelmény. Legjobb óráimban bizakodom abban, hogy Isten jósága talán kitölti ezt a távolságot. De ez a kegyelem maga is a hit tárgya, és ez csak megkettőzi a bonyodalmakat, amelyek között nehezen talállok magamra.

Nagykeservesen papírra vetettem ezt a néhány sort, de tudom előre, milyen kiábrándító és kevésbé érdekes a hit dolgairól a csak pszichológiai jellegű tanúságtétel. Eltekintve ettől a gyűlöletes „nekem”-től, a Jézus Krisztusba vetett hitnek szerintem az az ereje — és itt ellene mondok a haladott keresztények divatos filozófiájának, amely a hitet ellentétbe állítja a vallással —, hogy ez a hit a vallásnak olyan eszméjét valósítja meg, amely minden lelkiismeretbe bele van vésve, és amely várja — jogot nem formálhat rá, de szenvedélyes és fájdalmasan tehetetlen várakozással várja Isten emberré válását és ugyanakkor az ember megistenülését. Az Egyház állítása szerint Jézus Krisztus feltámadása a felelet erre a várakozásra. És én hiszek, hinni akarok az Egyháznak ebben a hitében.

WERNHER VON BRAUN a NASA (északamerikai atomkutató központ) helyettes igazgatója

Az ember sohasem volt olyan közel ahhoz, hogy feleletet találjon Poncius Pilátus kérdésére: „Mi az igazság?”, mint a tudomány útján. Én személy szerint hiszek az igazság végső győzelmében. Hiszem, hogy abban a mértékben, ahogyan mindig jobban hatalmunkba kerítjük a természetet, nemcsak hogy általánosan elfogadott tudományos fölfedezésekre fogunk bukkanni, hanem ugyanakkor az emberi magatartás általánosan elfogadott szabályaira és mintáira is.

A XIX. század materialistái és örököseik, a XX. századi marxisták azt mondják nekünk: a teremtés növekvő tudományos megismerése lehetővé teszi, hogy mellőzzük a Teremtőbe vetett hitet. De mindezidáig minden új felelet új kérdéseket vetett föl. Minél jobban megértjük az atomszerkezet bonyolultságát, az élet természetét, vagy

a naprendszer mozgását, annál több okot találunk, hogy bámulatba essünk az isteni teremtés ragyogása előtt.

De istenigényünk nemcsak félelmen alapul. Az embernek úgy van szüksége hitre, akárcsak kenyérre, vízre, vagy levegőre.

Ha a világ minden tudománya megvan bennünk, akkor is szükségünk van arra, hogy higgyünk Istenben. Rászorultunk erre a hitre akkor, amikor önmagunkba vetett hitünk a végére jár.

RAYMOND-L. BRUCKBERGER, *domonkos*

Az ember számoszlopokat irkál. Nem tudja, hogy figyelik. Az ember számol. Számolja a pénzt, a kitüntetésekét, a választói szavazatokat, számolja az ügyfeleket, az embereket, a nőket, a foglyokat, a birkákat, a versenylovakat. Egyszerre egy kéz nehezedik a válladra. Számonkérlik a lelkedet.

Tudom: ugyanaz kéri számon a lelkemet, akitől tudom, hogy van lelkem. Ettől az embertől vagyok ember; életemben és lényemben megvetem azt, ami nem tőle jön, vagy nem hozzá tér vissza. Szeretném, hogy minden más hűség — amit az élet hozott magával számomra, vagy amit én vállaltam el — mind ebbe az alapvető hűségbe olvadjon bele, vagy pedig szakadjon vége. Nem tudnék bárkinek, vagy bárminek az emberre lenni: barátnak, asszonynak, mesternek, egyháznak, pártnak. Minden olyan kötelék, amelyet ő megszentel, megszabadít; minden olyan, amelyet ő nem helyesel, bilincs nekem.

Íme közel kétezer éve annak, hogy Ő élt. És mégis állandóan jelen van itt mellettem, mindenre kiterjedő, bensőséges, egészen beburkoló jelenléttel. Sohasem hiányzik mellőlem, belőlem ez a jelenlét; amikor fogat mosok, vagy vonaton ülök, akkor is ugyanúgy gondolok rá, mint a templomban. Viszont soha-soha nem álmodom Róla. Ő ellentéte az álomnak. És még amikor olyat teszek is, amit nem helyesel, akkor is rajtam nyugszik a szeme: „Tibi soli peccavi et malum coram te feci.”

Csatamezők, börtönök, kórházak? Ő ott volt. Ő mindig ott van, amikor mindenki elpucol körülöttem. Vajon a

múltam, a neveltetésem, az erkölcsi felfogásom, a kultúráram, a kifejezőmódom alkalmas lesz-e a jövő időknek? Talán a világ végén vagyunk, a kaosz küszöbén? Ez a zavaros láрма, amelyet hallunk, a mindent eltiporni készülő barbárok menetelése-e, vagy egy új, szebb világépítmény első alapvetése? Alapjában véve nem számít nekem.

Az egyedüli bizonyosság: ő itt volt tegnap, itt lesz holnap is. Kiszámíthatatlanul, de hűségesen. És mindannyiunkat a szeretet mérlegén fognak megítélni, az ő szeretetének mérlegén. Micsoda esély — az egyedüli! A szeretet mindig meghamisítja az egyensúlyt. Minden elítél — mégis, hála a szeretet hamis súlyának, át fogok jutni az ítéleten.

ROBERT BURON *volt miniszter*

Mit feleljek önöknek?

Amikor tizenkét évvel ezelőtt Isten felől kérdeztek meg, ezt feleltem: „Nekem mindenekelőtt zenei háttér, amely tevékenységemet kíséri, legtöbbször tudattalanul, néha nagyon is tudatosan, — általában így van ez a zenei háttér tudomásulvételével olyan embernél, aki zenei környezetben dolgozik, él, vagy zeneileg gondolkodik. „Krisztusról nem mondhatom el ugyanezt. Őt személynek érzem, nem úgy, mint az Atyát (a pszichoanalitikusok azt fogják mondani: ez azt bizonyítja, hogy baj van az Oedipus-komplexumommal, mint különben Krisztusnál is, de nem győznek meg). Számomra „Krisztus a világ legszebb történetének szerzője és főszereplője egyszemélyben”. Henri Labout „Biologie et Structures” c. művében azt mondja, hogy a struktúrák esztétikájának az Evangélium a kulcsa. Osztom ezt a megérzést. Krisztus az én szememben újjáteremtette az életet, új értelmet adott neki, és ezt lényegileg harmonikusnak, esztétikusnak, ujjongó kivirágzásnak érzem.

Talán agnosztikus keresztény vagyok — legalábbis ezt hányták a szememre a szakértő domonkos atyák. Ha így van, elfogadom magam ilyennek.

De nem mint filozófus, még kevésbé mint teológus állítom, hogy keresztény vagyok, hanem mint élőlény, akit lebilincsel az, amit ma modellnek nevezünk.

GISELE CASADESUS a Comédie-Francaise színésznője

Legidősebb kislányom, Natália (akkor hét éves volt) egy nap hirtelen ezt kérdezte tőlem: „Mi protestánsok miért nem imádkozunk Szűz Máriához?” Megmagyaráztam neki „az angyali üdvözlét”, és hogy mi miért nem adunk különleges tiszteletet Máriának, aztán hozzátettem: „Szeretnünk kell őt, mert elfogadta azt a mérhetetlen megtiszteltetést, hogy az Úr hordozójává választották ki.” Kislányom akkor kitörő csodálattal felkiáltott: „Micsoda szerencséje volt! Velem nem történnék ilyen!”

Egyszerre arra gondoltam, hogy nekem is, és mindig is — gyöngeségeim ellenére — „olyan szerencsém volt, hogy hordozhattam Jézus Krisztust”, úgy, ahogyan tudtam.

Tudom, hogy Ő itt van, jelen van a szívemben, bármit csinálok, bárhová megyek, a világosságban és örömben, a kételkedésben vagy sötétségben. Ki ne ismerné azokat a gyöngye pillanatokot, amikor olyan nehéz elfogadni őt mint emberré lett Istent? De minden körülmények között tudom, hogy az ő Igéje, amelyet naponta olvasok, reménységem alapja, hogy Ő az Út, az Igazság és az Élet, hogy velünk van a világ végezetéig. „Tudom, kiben hittem.” Tudom végül, hogy Jézus: Szeretet, Isten és a felebarát szeretete.

De magyarázzuk-e a Szeretetet?

GEORGES CASALIS a párizsi protestáns teol. fakultás professzora

A Názáreti Jézus azért az a döntő szembesülés, az a viszonyítási pont, ahová szüntelenül vissza kell térnünk, mert mindenki másnál jobban őrajta lehet fölmérni: mi az ember.

Ennek a szabad, testvéri és önzetlen lénynek a tükrében mindenekelőtt fölfedezem, hogy tele vagyok saját magammal, erőszakos és becsvágyó. Látom, hogyan önt életet mindazokba, akikkel találkozik, nem hajlandó előítéletekkel és kategóriákban látni őket, egyszerre meglepő és egészen természetes módon szól hozzájuk, teljesen megbízik bennük és a maximumot követeli be rajtuk, — és akkor az ellentét erejénél fogva megértem, milyen

a halandók viszonya, s hogyan járul hozzá az én mindennapos viselkedésem, állásfoglalásaim és gettószellemem ahhoz, hogy kiúttalan pokolba zárjon másokat. Minden kialakult hatalommal és felfordulással szemben való szuverén függetlenségében és kritikus, világos szemléletében megtalálom gyávaságomnak, konformizmusomnak, a rosszba és a szerencsétlenségbe való belenyugvásomnak elítélését. Amikor visszautasítja mások szenvedését és halálát, viszont elfogadja saját szenvedését és saját halálát, mint az emberek megszabadításáért vívott küzdelmek árát, ez ráeszméltet, milyen közömbös vagyok minden iránt, ami nem vág húsomba, vagy nem szúr szíven . . .

Röviden: minden nappal jobban fölmérem, mit akart mondani az apostol a Római levélnek abban a rettenetes passzusában (Róm 5, 12-21), amelyet a fordítók ökumenikus bizottsága olyan alaposan tanulmányozott: ezzel a Jézussal szemben, aki valami egészen újat hoz a világba, az ember új arcát és az élet mindenkire szétáradó teljességét, mindenki más — én is — az „ádami” emberiség képviselője (ez itt szimbolikus közös nevező), akinek megátalkodott gőgje halált hoz a sokaságra.

Örömöm, életemnek értelme az a bizonyosság, hogy ennek a Jézusnak a jelenléte a történelemben átlendítette a világot halálnak-eljegyzett mivoltából az igazság és a kiengesztelődés reményébe. Hatékony szolidaritása a szegényekkel, a foglyokkal és az elnyomottakkal egymagában fölforgatta mindenfajta kizsákmányolás alapját; véglegesen elítélte és leleplezte mind. Megnyitotta előttünk a béke útját. Az emberiségbe való begyökerezése a szabadság és élet jövődjé felé vezet bennünket. Szava, ma éppenúgy mint kétezer évvel ezelőtt, felforgat bennünket, és megszüli bennünk a felelős emberi közösséget, az építő, egymásért-való létet.

Ennek a soha el nem hallgattatható Igének állandó jelenléte, hozzánk intézett szünet nélküli felszólítása adja meg az élet értelmét, és sejteti meg minden pillanatban a világ átalakulását és kiérését. Mindazokkal, akik a karácsonyt az emberiség új születéseként üdvözlük, és mindazokkal, akik — anélkül, hogy ismernék Krisztust — testvéreik felszabadításán dolgoznak, közösen munkáljuk és reméljük az Ember eljövételét, abban a bizonyosság-

ban, hogy a történelem végső szava nem a halálé, hanem az életé.

JEAN CAU *író*

„Kicsoda önnek Jézus Krisztus?” Azt hiszem, ez a legnehezebb kérdés, amelyet valaha is föltekert nekem. Első ösztönös indításom az volt, hogy ezt feleljem rá: *nekem szól* ez a kérdés. Vegyék kérem a szót eredeti értelmében: ez a kérdés „rám tekint”.¹

Amióta csak az eszemet tudom, tekintetem Jézus Krisztuson nyugszik, és ő rám tekint. Mi fakad ebből a kölcsönös nézésből, mi kering tekintetünk ívén? A Béke és az aggodalom. Kicsoda nekem Jézus Krisztus? Kedvem van választ csinálni a kérdésből és azt mondani önnek, hogy Jézus Krisztus csakugyan nekem, értem van. Kedvem van gyermeknek lenni, aki habozva áll valami bámulatba ejtő dolog előtt, és akihez egy hang így szól: „De igen, érted van . . .” De gyermek vagyok-e?

A kételkedés zérója és a hit végtelenje között, igen, tudom: Jézus Krisztus az én számomra van, — de kicsoda távolságban? Nap mint nap fölmérem ezt, Atyám.

Köszönöm, hogy föltekerte nekem ezt a kérdést.

GILBERT CESBRON *író*

A „fájdalmak embere” vagyok és a részvété; leginkább a harmadik boldogság az enyém: „Boldogok, akik sírnak.” Hogyan fogadjuk el, hogy a szeretet jegyében létrejött teremtés a rosszba, a szenvedésbe, a félelembe, az igazságtalanságba, az erőszakba, a halálba torzul? Valami történt, de kicsoda? Azok a magyarázatok, amelyeket erről nyújtanak, nem elégítenek ki engem. De hát az ateista tudósok megengedik a titkok létezését tudományukban, mi pedig visszautasítanánk őket ezen a területen? „Nekünk ugyanis a misztériumok csak ideiglenesek — mondják. — Egy napon majd tudni fogunk . . .” Ezt felelem nekik: Egy napon majd én is tudni fogok.

Szeretet az Isten; és életem lefolyása Jánosnak ebbe a másik szavába illik bele: „Találkoztunk a Szeretettel

¹ Szójáték: a francia „regarder” ige jelentése: néz, ránéz, a „me regarde” kifejezésé: köze van hozzám.

és hittünk Benne.” Találkozni a Szeretettel, — ez a kegyelem; hinni Benne: ez a hit. Nem békés és bebiztosított. Hasonlók vagyunk az emmauszi úton ballagó tanítványokhoz, bizonytalanok, boldogtalanok. De míg hanyatlóban van a nap, egy harmadik társ csatlakozik hozzánk, és mindent megmagyaráz.

MARC CHAGALL festő

Kell-e mondanom, hogy a legnagyobb figyelemmel hallgatom, olvasom Önt? Nagyjelentőségű kérdésére — ezt a kérdést évezredek óta mindig újra fölvetik — nehéz megtalálnom a válasz szavait.

De azt, amit azóta érzek, amióta ecsetet tartok a kezemben, meg lehet látni a műveimben, ha ugyan sikerült világosan kifejeznem magam.

Biztos vagyok benne, hogy megérti kérdésére adott feleletemet.

MAURICE CHEVALIER

Egyszerűsítő hitemben Jézus Krisztust összekapcsolom Istennel.

Mindig megteszek mindent, ami tőlem telik, hogy keresztényként viselkedjem.

Csak akkor tudok kedvemre imádkozni, ha egyedül vagyok egy templomban.

Bízom benne, hogy az utolsó ítélet napján Isten elismeri: hibáim ellenére jóakarátú emberként éltem a földön.

MAURICE CHEVIT színész

Jézus Az, aki fölébresztette bennem a felebarát szeretetének olthatatlan szomját, még mielőtt tudnám, hogy a második parancsolat hasonló az elsőhöz, még mielőtt nevén tudnám nevezni Atyját, még mielőtt megtanulnám mondani: „Mi Atyánk”, még mielőtt tudnám, hogy ő a Szeretet.

Jézus az a nem mindennapi eleven Valaki, aki az Evangéliumok lapjain várt, és folyvást vár.

Jézust kérem, hogy segítsen „látni a láthatatlant”, segítsen meglátni, hogyan munkálkodik állandó terem-

tésének művén. Kérem, segítsen meg bennünket mindennapi feladatunkban: hogy minden egyes teremtményét élvezessük Isten gyermekeinek szabadságára.

Jézus nekem Az, aki elmondotta a Boldogságokat, és élte is őket.

Az Ő, akinek az én tökéletlen és gyenge hitem elmeri ismételni: „Kihez menjünk, Uram? Az örök élet igéi nálad vannak.”

ANDRÉ CHOURAQUI volt jeruzsálemi polgármester-helyettes:

Húsz sorban elmondani, kicsoda Jézus Krisztus? Mért ne foglalnánk akkor össze a Bibliát is húsz sorban valami „Reader's Digest” számára? De minthogy felelni kell, hát tessék. A keresztényeknek: Isten. Nem minden kereszténynek; Krisztus istensége minden időben megosztotta a kereszténységet. Kevés dogmát védelmeztek vagy támadtak olyan hevesen, mint ezt. És Krisztus képe mindig a saját világosságához mérten tükröződik vissza az egyes ember lelkiismeretében.

A zsidóknak, számkivetésük századai alatt, a Megfeszített egyben a Megfeszítő is volt. — Krisztus nevében hozták az antiszemita törvényeket, Krisztus nevében diszkriminálták, üldözték, ütlegelték annyiszor, gyilkolták annyi inkvizíció máglyáján Izraelt. Krisztus nevében — de törvénye ellen — faragták a keresztények az istengyilkosság gyilkos és örült legendáját. És a náci hóhérok egy ezer évnél is régebben kereszténnyé lett nép tagjai voltak.

Jézus kötőjel Izrael és a pogányok között — éppen annyira egyesít, mint amennyire elválaszt. Igaz, bölcs, próféta: egy „bolond” Izrael „bolondjai” közül, abban a mértékben, ahogyan minden igaz prófétálás a bolondsággal határos, mert elítéli bölcsességünket. Központi zsidó, mondta Martin Buber. Egyedülálló zsidó, ezt mindenki láthatja. Egyedülálló lényegében és sorsában. Egyedülálló alkotásában és jelenlétében. Egyedülálló sugárzóerejében és abban az ellentmondásban, amelyet kovászként a nemzetek húsába ojtott. És ebben, szenvedése, kálváriája, bolond igazság- és szeretetigénye által, azonos népének igazság- és szeretetkövetelésével.

Misztérium — így szeretik tanítani a keresztény teológusok. És a zsidó teológusok hallgatással felelnek. Hiszen húsz sor még sok is arra, hogy egy misztériumról beszéljünk. Vagy pedig az ember nem tudja, miről beszél.

Egész szívből az Őné!

EUGENE CLAUDIUS-PETIT *képviselő, volt miniszter*

Hogy lehessen elmondani húsz sorban, kicsoda Jézus Krisztus? Hisz mindaz, amit eljövetele óta írtak Róla, nem vetette végét az emberek kérdésének.

Ő az élet, a feltámadás és az élet; az újrakezdés és a folytonosság és a végtelen állandóság; ő a forrás, ahonnan meríthetünk: mindig itt buzog, mindig rendelkezésre áll annak, aki inni akar belőle.

Általa hatolt és hatol el ma is az Isten szava mindazok fülébe, akik be akarják fogadni. De milyen rosszul csinálják! Ez a mindmáig nem ismert, elhanyagolt, félreismert, eltorzított üzenet nem merül ki az idő múlásával, ellenkezőleg: az idő múlásával mindig újszerűbben cseng, még időszerűbb, még hasznosabb, még nélkülözhetlenebb. Paradoxon ez, vagy nyilvánvaló szükség? A mi rövidlejáratú eredményességet követelő korunkban, ebben az olyan hideg, s anyagiasságában néha szörnyűségesen cinikus korban, Jézus Krisztus a Boldogságokat hozza nekünk. És ez a gyöngy, szelíd és alázatos ember rémületes kudarccal fejezi be az emberi sors megtapasztalását, legalábbis kortársainak közvetlen ítélete szerint, akik nem tudták elképzelni diadalát a halálon. Számunkra ez a Lélek diadala is: ez a Lélek vezéri a világot és nyilvánítja ki Krisztust, még akkor is — talán leginkább akkor —, amikor az emberek azt hiszik, eltemették őt az erkölcsök, a politikai és gazdasági rendszerek materializmusába. „Boldogok, akik éheznek és szomjúhozók az igazságot . . .”

Mert az ő szava, Isten szava, ma is világosságot vet minden cselekedetünkre. Jelenléte nem álom. Betölti életünket, ez az élet tőle veszi értelmét. Amikor ránk tör a kétség, utunkba tudja küldeni azt az embert, aki elmondja a kellő szavakat, aki testvéri tekintetével és kézzszorításával közli magát és közösséget vállal velünk. Tudjunk kapni . . . és megosztani örömet és bánatot.

Ő Élet, Szeretet és Teremtés. Úgy van közöttünk, mint az emmauszi vándorokkal volt. Fel tudjuk-e ismerni őt ebben a találkozásban másokkal, az egymásra nézésben, a megosztott érzelmekben, ha nem is mindent lehet kifejezni?

Ő tesz bennünket készségessé mások iránt, azok iránt, akik kérdéseket tesznek föl nekünk, vitára hívnak ki. Leszünk-e eléggé egyszerűek, eléggé igazak ahhoz, hogy szeressük mások életét, mások szabadságát, mások jólétét és méltóságát? Jézus kívánja ezt tőlünk: nem vezet megtevésére könnyű utakon, de meghagyja nekünk a Reményt.

H.-G. CLOUZOT *filmrendező*

Félek, hogy nem tudok húsz sorban válaszolni önnek, mert nem beszélhetünk Krisztusról anélkül, hogy ne beszéljünk az Atyáról. Olyan rövidre fogom, amennyire csak lehet.

Krisztus nélkül Istennek két összeegyeztethetetlen arca volna számomra: egy vakító, amelyet a világ nagyságából és szépségéből olvashatunk ki, amelyet kinyilatkoztat a sejt szerkezete éppenúgy, mint az egész kozmosz; de egy éjszakai arca is: a metafizikai rossz sötétje, amelyet az állatok szenvedése és az ember nyomorúsága, fiziológiai, pszichológiai, szociális, lelki nyomora nyilvánít ki (az eredeti bűn mítosza nem magyaráz meg semmit).

Jézus átvonulása a földön nem oldja meg a dilemmát, de segít elfogadni. Azzal, hogy elfogadja a rosszat, aláveti magát neki, túlhalad rajta, sőt a büntetésből a Szeretet aktusát hozza ki, megszégyeníti csekély hitemet és követésére hív. (Próbálgatom . . . nyomorúságosan . . .)

Hogy Ő Isten *egyszülött Fia-e*, az más dolog. Nehezen képzelek el egy olyan mindenható Istent, aki fenn tartja kinyilatkoztatását a fehér fajnak, és az emberiség legnagyobb részét tévelyegni engedi reá hivatkozó próféták nyomán, legyen az akár Buddha, akár Mohamed. De végre is a Korán, minden szépsége ellenére, nyomába sem léphet az én szememben az Evangéliumoknak, és amikor Istenhez imádkozom, Krisztushoz fordulok.

Isten arculatairól beszéltem, de elfeledtem a legegyszerűbbet, a legelvontabbat és legkonkrétabbat, a mindennapokét: a Kenyérét és a Borét.

YVES CONGAR *dominikánus*

Ugyancsak későn jutottam el odáig, hogy megadjam Jézus Krisztusnak azt a középponti helyet, amelyet ma elfoglal gondolkodásomban és életemben. Mint fiatal szeminaristát, fiatal szerzetest inkább „Isten” ragadott meg. Emlékszem, tanulmányi éveim alatt megdöbbenve hallottam, hogy noviciustársam, Maydieu testvér azt mondja: Számomra Jézus Krisztus minden. Ma, negyven évi papság, negyvenöt évi szerzetesélet után, miután sokat elmélkedtem és prédikáltam, azt hiszem, valami szentpáli stílusú magatartást közelítettem meg, amelyről hiába kérdeznék: teocentrikus-e, avagy krisztocentrikus. „Isten” mindenestül az első, de ő „a mi Urunk Jézus Krisztus Atyja”: így van ez dogmatikus elgondolásomban és imádásomban, ha ugyan merhetek ilyen nagy szavakat használni olyan dolgokra, amelyek nálam nagyon is közép-szerűek. De ha az életemről van szó, úgy ahogyan élni próbálom az emberek között, velük és értük, akkor annak Jézus Krisztus a világossága, a melege és Szentlelke által a mozgatója. Mindennap hívást intéz hozzám. Mindennap megakadályozza, hogy megálljak: Evangéliuma és példája kiragad abból az ösztönös igyekezetből, amely önmagamhoz, szokásaimhoz, önzésemhez bilincselne. Arra kérem, gyakoroljon irgalmasságot velem és ne hagyjon sajátmagamra, önző nyugalmam rabságára. És igaznak vallom Ibn Arabi mondását: „Gyógyíthatatlan az az ember, akinek a betegsége Jézus.”

LUDMILA CSERINA *táncművész*

Azt hiszem, ha ezt a kérdést az előző századok során tették volna fel, a válasz ugyanúgy hangzott volna.

De ma inkább elmondhatjuk, mint valaha: „Jézus Krisztus” a mi korunk embere.

M. DEMONQUE *vállalatvezető*

Keresztény vagyok és egy iparvállalat vezetője. Nálam arról van szó, hogy olyan szoros és mély kapcsolatot találjak, amelynek segítségével össze tudjam egyeztetni bensőleg a hitemet és a társadalmi és hivatásbeli felada-

tomat, hiszen az egyik majdnem ugyanolyan lényeges az életemben, mint a másik.

Mint vállalatvezető résztveszek a tudományos és technikai civilizáció megalkotásában, amely folyamatosan felborítja a világ rendjét.

Amikor több mint ötven éve a katekizmust tanultam, azt mondták nekem, hogy Isten a maga képére alkotta a világot, vagyis majdnem tökéletesnek. Az égnek, a csillagoknak, a virágoknak a szemlélete elég volt, hogy egyszeriben meggyőzzön a világ csaknem-tökéletes voltáról és Isten létéről. Legalábbis akkor így értelmezték a Genézis első fejezetét, és ez a téma bőségesen visszatért az apologetikus prédikációkban.

Harminc évvel később fölfedeztem, hogy egy igen nagy keresztény filozófus, Maurice Blondel, elsőnek merte kimondani: Isten egy még alig megkezdett világot adott át az embereknek, és rájuk bízta a befejezését. Barátjával, Teilhard de Chardinnal, szélesre tárta így az Egyház odáig gondosan zárt kapuit az evolúció elmélete előtt.

Ha valami kételyem lett volna abban a tekintetben, hogy Isten szemében hivatásbeli tevékenységemnek mély-séges jelentősége van, Maurice Blondel megnyugtató: istenakarta küldetésre köteleztem el magam.

Mindamellettt ma meg kell vallanom, hogy ez a tudományos és technikai civilizáció, amelynek a megalkotásában résztveszek, sok tekintetben nyugtalanít. Látom, hogyan terjeszti ki fokozatosan befolyását messze túl az anyagi világon, hogy megragadja az egész embert. A racionalizmus, a túlnépesedés, a biológia, a humán tudományok, a pszichiátria, a pszichoanalízis már-már látszólag a vak végzet vonalát rajzolják meg az ember számára. Nem írta-e 1967-ben egy Nobel-díjas amerikai biológus, hogy huszonöt év múlva a biológus hatalmában fogja tartani az ember genetikus meghatározását?

Itt apellálok én a hitemre, hogy megpróbáljam összeegyeztetni a Blondelnek köszönt tegnapi megnyugtató elégedettséget ezzel a nap-nap után növekvő újfajta aggodalommal . . . Ezt az összeegyeztetést Krisztusban végzem el, akiről azt mondanám: ő az én „nélkülözhetetlen életemem”.

Miközben mélyen belenövök hivatásos életembe és intenzíven élem, az az érzésem, közelebből veszek részt

Krisztus megtestesülésében. Miközben állandóan kérdőre vonom magamat az aggasztó problémák miatt, a világ megalkotásában viselt saját felelősségemet illetően, az a benyomásom: közelebbről veszek részt Krisztus megfeszítésének mérhetetlen gyötrelmében.

Persze jól tudom, hogy ez a kettős, s végső soron egyetlen törekvés ugyancsak langyos, ugyancsak halovány, és kétségtelenül kevés az érdeme Isten szeme előtt. De elég átéreznem, és ez máris szinte folyvást megújítja egész valómat, minden pillanatban képessé tesz további erőfeszítésre, további kérdések fölvetésére.

Krisztus, az én nélkülözhetetlen életelemem, akit olyan gyakran elárulok sok más szinten, végül is ebben a találkozásban kerül legközelebb hozzám.

MICHEL ETCHEVERRY *a Comédie-Francaise törzstagja*

Hogyan feleljek őszintén és röviden a kérdésére, mikor ezt a kérdést hosszú évek óta teszem föl magamnak és nem találtam meg a feleletet — egyesegyedül azért, mert nem vagyok ún. „gyakorló” keresztény.

Lényeges kérdés: nehéz egy mondattal, nehéz szavakkal válaszolni rá. Szerettem volna azt felelni önöknek: „minden”. De milyen nehéz ez! Keresés van bennem, igen. Habozás, nem tudom miért. Elutasítás semmiesetre sem.

RENÉ ETIEMBLE *professzor a Sorbonne-on*

Sem a tizennyolc éves koromig kapott hitoktatás (ebből hét évig egy olyan paptól, akit műveltségéért és jó-ságáért szerettem), sem a tomizmus, amelyet Roland Dalbics (különben igen tiszteletreméltó ember) tömött belém, sőt még P. Garrigou-Lagrange Istenről szóló értekezése sem adta meg nekem a hitet Jézus Krisztus történetiségében (pedig ebből az értekezésből még ma is könyv nélkül, vagy kis híján úgy tudom a szabadságra vonatkozó agnosztikus ellenvetések cáfolatát). Azok a levelek, amelyeket karácsonyra „Kisjézus, Mennycsászár” címmel írtak velem, családunk egy pap tagjának korlátoltsága, aki hatéves koromban egyértelműen a vérpadnak szánt, mert boldogult apám óhaja szerint laikus iskolába kezd-

tem járni, a királypárti vidék gyalázatos élete — mindez inkább gyűlöletre késztetett. Amikor Rimbaud úgy állította előlem Krisztust, mint „az energiák örök tolvaját”, egyidőre elfelejtettem azokat az örömeket, amelyeket a különben fárasztó misehallgatás alatt az Evangéliumok ismételt olvasása szerzett: az író reagált rá bennem, semmi kétség . . . Most, hogy eljátszottam kisdud játékaimat, és miután kísérleteztem a marxizmussal, a buddhizmussal, a konfucianizmussal, egy többé-kevésbé taoizáló epikureizmus derűjére hajlok, Jézus Krisztusban — mint valamikor — az ember egyik legszebb mítoszát ünnepelehetem, olyan szépet, hogy csak tisztelni tudom. Ő az, akit minden ortodoxia elítél; az eretnek; Istennek, vagy a semminek a bolondja (nem fontos, melyiké), de — és ez a fontos — az, aki az emberséget a szeretetre, a szabadságra, a költészetre akarta alapozni: egyszerűen az én felfogásom szerinti szürrealizmus és humanizmus legjobbját. Az a barátság, amely a feszülethez, nyomorúságos fajunk jelképéhez fűz, arra kötelez, hogy visszautasítsam az egyházakban szokásos használatát, azt, amit Róma, meg a többiek csinálnak vele. Mindamellett most már hajlandó vagyok elismerni, hogy még az egyházakban is élnek és meghalnak olyan értékes emberek, akik megérdemelnék az „üdvözlést”.

A. FABRE-LUCE író

Nekem Jézus Krisztus mindenekelőtt — ahogyan valaki mondta — „a legelőbb az élők között”. Olyan jelenlét, amelyet mindenki érezhet lelke mélyén. Olyan Személy, akinek továbbélése egyszerre ránk kényszeríti magát és mitőlünk függ. Mert a mi dolgunk, hogy életben tartsuk azáltal, hogy biztosítjuk hűségünkéről, és ennek a hűségnek korunknak megfelelő kifejezést igyekszünk adni.

Jézusnak az Evangéliumban látható magatartása annak állandó gondját jelzi, hogy a szeretet szellemét a sokféle konkrét élethelyzetre alkalmazza. Úgy tűnik nekem, elvont fogalmakba annyira belegabalyodott korunknak nagyon is szüksége van erre a leckére. Jézus inkább példakép, mint törvény. Ezen a példán ihletődve mindig túl tudunk jutni a betűn, hogy megtaláljuk a szellemet.

Ezt a munkát minden nemzedéknek újból el kellene végeznie, mert a politikai vagy társadalmi szabályokat egy idő múlva mindig az elmeszesedés fenyegeti.

Az eredeti forrásból kell tartalékolnunk a bennünk parázsló entuziazmus erejét. Nem szabad ezt kialudni hagynunk, azt sem engedhetjük, hogy részleges, kérészéle-tű dolgok szolgálata nyelje el.

Az „entuziazmus” szót használtam az imént. Ha görög gyökerére gondolunk (*theosz*), benne van a felelet arra a kérdésre, amelyet Jézus tett föl: „Hát ti mit mondotok, ki vagyok?”

JEAN FERNIOT *újságíró*

Sokáig hittem, hogy Jézus Krisztus Isten fia, maga az Isten. Most már nem vagyok olyan biztos benne. De nem számít. Ember soha úgy nem beszélt és nem szeretett, mint ő.

Azt mondta nekünk, hogy ott van mindegyikünkben. De ezt sehogy sem tudom elhinni.

LOUIS DE FUNES *színész*

Jézus Krisztus nekem gyermekkorom és serdülőkorom sugárzó társa volt. Most pedig, és mindenkorra, családi és hivatásos életem sugárzó társa.

Köszönöm, Atyám, hogy alkalmat adott gondolatom közlésére.

ROGER GARAUDY *professzor*

Körülbelül Tibérius uralkodása alatt, senkisé tudja pontosan, hol és mikor, egy ismeretlen nevű személyiség rést tört az emberek látóhatárán. Kétségtelen, hogy sem filozófus, sem néptribun nem volt, de olyan módon kellett élnie, hogy egész élete azt juttatta kifejezésre: mindegyikünk, minden pillanatban új jövőt kezdhet.

Népi elbeszélők tízével, talán százával adták elő ezt a jóhírt. Mi hármát vagy négyet ismerünk ezekből. Döbbenetes benyomásukat olyan képekkel fejezték ki, amelyeket az egyszerű emberek, a megalázottak, a meg-

bántottak, a megsebzettek használnak, amikor arról álmodnak, hogy minden lehetségessé vált: a vak lát, a sánta jár, a pusztában kiéhezettek kenyeret kapnak, a prostituált ráébred arra, hogy nő, a halott gyermek életre kel.

Hogy a jó hírt fenntartás nélkül elharsoghassa, feltámadásával kellett meghirdetnie, hogy minden korlátot legyőzött, a legnagyobbat is: a halált.

Ez vagy az a tudós vitathatja életének ezt vagy azt a tényét, de ez mit sem változtat azon a bizonyosságon, amely átalakítja az életet. Tűz gyulladt ki. És lángja igazolja azt a szikrát, azt az első lángocskát, amiből megszületett.

Ez a parázs kezdetben a szegényemberek toborzója volt, különben az „establishment”, Nérótól Diocletianusig, nem üldözte volna annyira.

Ebben az emberben minden bizonytalansággal, felforgató szerettel lakozott, különben nem végezte volna elsőnek a kereszten.

Odáig minden bölcsesség a sorson elmélkedett, az értelemmel összetévesztett szükségszerűségen. Ő, a sors ellenlábas, megmutatta ostobaságukat. Ő szabadság volt, teremtés, élet. Elvette a történelem „végzet”-jellegét.

Beteljesítette a szabadság nagy ébredésének hőseitől és vértanúitól származó ígéreteket. Nemcsak Izaiás reménységeit vagy Ezekiel dühét. Prométeusz kiszabadult láncából, Antigoné a falból. Ezek a láncok és ezek a falak, a végzet mítikus képei, porrá omlottak előtte. Minden isten elpusztult, és megkezdődött az ember.

Olyan volt ez, mint az ember új születése.

Nézem mindennek a szimbolumát, ezt a keresztest, és álmodozom mindazokról, akik tágitották a rést: Keresztes Jánosról, aki megtanít bennünket, hogyan fedezhetjük fel a mindent, ha nincs semmink; Karl Marxról, aki megmutatta nekünk, hogy lehet megváltoztatni a világot; Van Goghról, és mindazokról, akik tudatossá tették bennünk: az ember túlságosan nagy ahhoz, hogy elég lehessen önmagának.

Ti, orgazdái a Konstantin-elrabolta nagy reménynek, adjátok Őt nekünk! Élete és halála a mienk is, mindazoké, akiknek a szemében értelme van. Mindannyiunké, akik megtanultuk tőle, hogy az ember teremtőnek van teremtve.

Teremtő hatalom, isteni tulajdonsága az embernek! Számomra ez az áldozati adomány, és ez valóságosan jelen van mindig, amikor valami új van születőben az ember teljesebb kialakítására, a legbolondabb szeretetből vagy a tudományos fölfedezésből, egy költeményből, vagy a forradalomból.

SYLVIANE GERVOIS *munkásnő, kétgyermekes anya,
egyikük csökkent képességű*

Aligha fog tetszeni önöknek, mégis megmondom: számomra Jézus Krisztus kezdettől fogva félelem tárgya volt, igen gyakran gyötrő aggodalomé, ahogy összevettem emberi gyöngeségemet Isten rémületes ítéletével. Szerettem őt, vagy azt mondtam, hogy szeretem, de nem volt igaz. Félttem tőle, igyekeztem kiűzni az emlékezetemből, hogy elfelejtsen. Megakadályozta, hogy önmagam legyek, mert önmagamnak lenni annyi, mint gyöngének, tehát sebezhetőnek lenni. Sohasem éreztem méltónak magam arra, hogy higgyek benne. Meg kellett tartanom olyan ígéreteket, amelyeket teljes őszinteséggel tettem, de utána erőmön felülieknek bizonyultak; és minél kevésbé tartottam meg ezeket az ígéreteket, annál jobban eltávolodtam Istentől. Szégyeltem magam. Miközben távolodtam Istentől, föllélegeztem, kikapcsolódtam, és rövid idő óta el is fogadtam magam. Így aztán elkezdtem gondolkodni, először sajátmagamon, aztán a világon, testvéreim gyöngeségén, olyan emberekén, akiket szeretek, és azon végeztem, hogy még jobban szeretem őket és figyelem őket. Sohasem tudtam másokat hallgatni. Azt gondolom, sokkal többet jelent nekem, ha nézem őket. Fontosabb az, ahogyan élnek, mint az, amit mondanak. És időről-időre fölismertem bennük Istent. Minél gyöngébbnek láttam valakit, annál inkább kedvem volt szeretni. Akkor értettem meg: ha én, szegény emberi lény is szeretem az embereket, és talán éppen gyöngeségük miatt, mért adta volna Isten Fiát a világnak, ha nem értünk, szegény bűnösökért? Azóta nem utasítom vissza többé. Nem követem valami jól a parancsait, de tudom, hogy szeret, és már nem félek Tőle.

Félhet-e valaki a szeretettől, mikor ez a szeretet olyan nagy, és egyenesen értünk jött a földre?

Barátság — Szeretet.

JEAN GUITTON *a Francia Akadémia tagja*

Bennem Jézus Krisztusnak mintegy két képe, kétféle jelenléte él. Az egyik gyermekkori, különösen „elsőáldozási”: bensőséges találkozás volt ez, mindig emlékezni fogok rá. És Jézus Krisztus mintegy lelkiismeretem lelkiismerete volt. Aztán, elérkezve a kritikus korhoz, amikor az első kép kérdéseessé vált, sok tanulmányt végeztem, kutattam a homály mestereit (Renan, Loisy, Couchoud) és a világosságait (Pouget, Lagrange). Szünet nélkül elmélkedtem és meg vagyok győződve arról, hogy a kritika nem hogy Jézus misztériumának megtagadására vinne, inkább segít tagadni a tagadást és biztosabbnak, tisztábbnak tünteti fel az értelem számára ezt a misztériumot. Így hát életem estéjén az első kép nem törlődött ki belőlem, hanem megtartja bensőségét, csak még valószínűsabb és még bizonyosabb.

PAUL GUTH *író*

Büntetést szabott rám, Atyám: húsz sort követtetett el velem. Hát íme itt van! Pedig nem vétettem ön ellen, főleg hálátlansággal vagy feledéssel nem.

Születésemtől fogva buzgó katolikus voltam (nagyapám, egyszerű Bigorre-i paraszt, akinek csak két tehene és egy kutyája volt, Bernadette Subirous-nak volt unokaöccse). Bevallom, kérdése kezdetben bosszantott.

„Kicsoda? . . .” Jézus Krisztus nem valaki, nem egy személyiség. Végtelenül több: Ő minden, Ő Isten. Személyazonosságot tulajdonítani neki, mint amit a rendőrség a hasonló nevű igazolványom tanúsít nekünk, szegény halandóknak, annyit tesz, mint emberi állapotunkba alacsonyítani le és szentségtörést követni el. És önnek mégis igaza van: Ő akart így lealacsonyodni, egészen odáig, hogy neki is megvolt a személyazonossági igazolványa, keresztje fölé szegezve: I. N. R. I.

Számomra Jézus Krisztus az az Isten, aki mi lehetnénk, akit mindennap keresztfeszítünk magunkban és másokban az önzésünkkel, kegyetlenségünkkel, fanatizmusunkkal, materializmusunkkal. Örökké időszerű Isten, akit olyan egyszerű lenne imádni, mint ahogy valamikor a

hittanórán megtanítottak, ha nem váltunk volna olyan bonyolultakká, olyan gőgösekké és olyan ostobákká. Az ifjú Isten szelíd, selymes szakállával, aki eltávolodik tőlünk, ha — a magunk hibájából, mert kevés bennünk az alázatosság és a szeretet — olyanok leszünk, mint a veszett kutyák, amelyekkel semmit sem lehet kezdeni, csak lelőni őket.

JACQUES ISORNI *párizsi törvényszéki ügyvéd*

Szerény véleményem szerint Jézus Krisztus, a Szűz szülötte, az, akit az emberek elítéltek, mert az embereket szolgálta.

Elítéltetése és keresztye körül ott mered fel megoldatlanul az emberiség minden mást magába foglaló, lényeges problémája: az igazságtalanságé.

Elítéltetése és keresztye által beigazolódik — bárki bármit is mondjon —, hogy lehetetlen az Isten diktálta kötelességeket összeegyeztetni a Cézártól megköveteltekkel. Ez csak úgy megy, ha beleegyezzünk a mindennapos kompromisszumba: ez az egyedüli módja annak, hogy létezhessünk a kényszer, a szerencsétlenségek és a reménység világában.

Szerény véleményem szerint Jézus azért jött, hogy benne alakot ölthessen az alaktalan Isten, aki ugyan megteremtette a földet, de nem ismerte, mert nem szenvedte a mi szenvedésünket.

LANZA DEL VASTO

Nekem, éppenúgy mint minden kereszténynek, Jézus Krisztus az élő Isten fia, az ő igéjében megtestesült igazság, üdvözítője azoknak, akik hisznek benne és szeretik az ő szörnyűséges, keresztrefeszítő szeretetét.

Azért jött, hogy hirdesse a szabadító parancsolatokat:

Legyetek szegények. Legyetek erőszak-nélküliek.

Legyetek irgalmasok.

Legyetek tisztaszívűek.

Munkálkodjatok a békéért.

És hagyjátok magatokat üldözni az igazságért.

Igy lépjétek be aztán a Mennyei Országába.

GIORGIO LA PIRA *professzor, volt firenzei polgármester*

Jézus Krisztus — és az Egyház, amely meghosszabbítja működését a századok folyamán és minden nép között — alapvető bizonyosságokat ad nekem; ezek (különösen a mi korunkban, ebben a kozmikus, nukleáris, demografikus, kontesztáló korban) irányítják az életet és értelmet adnak neki. Feltámadása biztosít, hogy az emberi állapot minden lehetséges változása ellenére vannak mindörökké változhatatlan értékek:

— a személy belső sorsa (a kegyelem elsősége és az Istennel bensőleg egyesült lélek mindenekfölötti fontossága),

— az Egyház struktúrája és sorsa,

— a népek egyetemes történelmének „irányítása” (már itt a földön) a béke, a fejlődés, az egység felé: „miképpen mennyben, azonképpen itt a földön is”.

Ez a hármas irányulás megingathatatlan, és gyökerük méltán van a feltámadott Krisztusban, az emberiség egyetemes történelmének „ómega-pontjában”.

PATRICE DE LA TOUR DU PIN

Válaszomat csak magához Jézus Krisztushoz intézett szóval mondhatnám el, a kérés, a hálaadás, vagy a dicsőítés felkiáltásával. Minden más nem az én szavam lenne, nem eleven szavam. Az emberségnek ebben a burkában, amelyben senki sem látta az Atyát, egyszerre ismerem fel a feláldozott magot, az Egyház jegyesét és a világvégi egyetemes Krisztust; és még sokkal közelebbről azt az életet, amely bennem él és kiált, azt az életet, amely a többiekben él és kiált. És te, Jézus, te vagy a Szeretet, aki az emberiségből megalkotod az eucharisztikus Embert.

FERNAND LEDOUX *színész*

Nagyon szegénynek és korlátoottnak érzem magam: hogy határozzam meg, kicsoda nekem Jézus Krisztus? Íme mély alázattal ez a gyöngé írás.

Ő Istenségének teljességében és Emberségének szentségében létezik. Misztérium és Realitás. Szeretet. Béke

és Világosság. Igaz és résztvevő. Életünk sötétjében, nyomorúságaink, árulásaink, gyöngeségeink ellenére, nem szűnik meg hívogatni, hogy kövessük, megvilágítja és megnyitja nekünk az utat, amely az Életre vezet — arra az életre, ahol nincs többé halál.

Irgalom a bűnösnek és a botcsinálta írónak.

LÉGER bíboros, Yaoundé (Kamerun), Montréal
volt püspöke

Merész kérdés. A modern embernek több mint fölösleges és haszontalan. A „botrány és bolondság”, amelyről Szent Pál beszél, mindig aktuális. És mégis ez a „Név” marad az egyedüli, „amelyben üdvözlünk kell” (Csel 4, 12).

Ez azt jelenti, hogy Jézusban Isten kinyilatkoztatta nekünk irgalma végső tervének bőségét. De azt is — és ez is főbenjáró fontosságú ránk nézve —, hogy Jézusban Isten a mi testünkben nyilvánította ki az ember nagyságát. Nélküle soha meg nem ismertük volna saját méltóságunk „mélységét, szélességét, magasságát”. Benne megszabadultunk mindenféle rabszolgaságtól. Benne a halál, az egész emberiség végzetes sorsa, a véget nem érő világosság felé vezető ösvény ajtajává vált. Nélküle olyan asztronauta leszek, akit otffeledtek a Viharok tengerének egyik kráterében . . .

De ennek a szabadságnak elnyeréséért Jézus, Isten létére, magára vette a bűn és halál keserves szolgátságát. Charles de Foucauld sokáig szemlélte Jézust ebben a lealacsonyodásában. Ő olyan jól értett hozzá, hogy elfoglalja az utolsó helyet, hogy senki emberfia nem tudja elragadni tőle.

Itt szeretem nézni Jézus Krisztust. Itt éri el Őt hitem teljes kifosztottságban, és ezért nem tudja ezt a hitet elragadni tőlem senki emberfia . . .

DENISE LEGRIX az „Ilyennek születtem” szerzője,
festőművésznő

Számomra Jézus Krisztus a legjobb Barát, aki közöttünk él, együtt mindegyikünkkel, abban a mértékben, ahogyan vágyakozunk találkozni, elbeszélgetni Vele. Ez nem „mítosz”.

Egyszerre Embernek, Testvérnek és Úrnak látom, aki mindig itt van, jelen van, feszülő élet és szeretet, csorduló gyöngédség, ha szólok hozzá.

Nem kimérten fordulok feléje: Barátom ő, figyel a sóhajomra, de a mosolyomra is. Szereti a bizakodó örömet, a vidámságot, mindig kész meghallgatni . . . bár nem mindig helyesel.

Válasza olykor több-kevesebb csend után érkezik, de végül is mindig jobbat és többet hoz, mint amit kértem, vagy reméltem.

Igen, számomra Jézus Krisztus valósággal itt él közöttünk, diszkrétén, figyelmesen, mindenkinek hozzáférhetően.

FRANCOISE MALLET-JORIS *Goncourt-díjas író*

Nekem — talán azért, mert én írok — Jézus Krisztus mindenekelőtt olyan ember, aki beszél. Beszél a legegyszerűbb szavakkal, a legbanálisabb hasonlatokkal, mindenkinek megközelíthetően, és így fejezi ki a legmélyebb, olykor a legtitokzatosabb igazságokat. Ember, aki beszél, Isten, aki arra méltatja a szót, hogy éljen vele, hogy benne lakozzék. És mert ilyen végtelen jelentést ad a korlátolt, nagyon is egyszerű szavaknak, azért Jézus Krisztus énnekem mintája annak: mekkora jelentőséget hordoznak legkisebb szavaink, legapróbb gesztusaink is, akármilyen szűkkörűeknek is tűnjenek előttünk az adott pillanatban. Azáltal, hogy legköznapiabb életünk ilyen értelmet kap, részesei leszünk a megtestesülés titkának. És ez a megtestesülés adja meg az élet egységét, ha látószólag néha következetlen, szétszóró, sőt eredménytelen is. Számomra Jézus Krisztus megtestesülése az a kötőanyag, amely egyesíti az igazán keresztény élet minden vágyakozását, minden kötelezettségét, és mindvégig életeti ezt az életet.

ELISABETH ÉS ROBERT MALUY ÉS TIZENKÉT GYERMEKÜK

Jézus Krisztus minekünk: mindenekelőtt a gyermekeink, mert bennük szólongat állandóan, hogy felülmúljuk önmagunkat. Szerelmünknek vannak sötét napjai — és nekünk kell a világosságuknak lennünk. Nem húnyhatjuk

be a szemünket Biafra, Vietnam, vagy 68 májusa előtt. Nem lehet nem törődnünk azok igazságszomjával, akikkel együtt dolgozunk, vagy azzal, hogy milyen társadalomban kell élniök. Mi is felelősek vagyunk azért, mennyire nyilatkozik meg bennük Jézus Krisztus. El vagyunk kötelezve, családirag, szakszervezetileg, politikailag, egyetemesen: kötelesek vagyunk elismerni Jézus Krisztust.

Minden felvirradó nap, minden csemetés, minden dolgozóárs felszólítás, hogy szeressünk, hogy szeressenek, hogy megosszuk a küzdelmeket, az örömeket, a reményeket.

Jézus Krisztus itt van! —
mert egyre többen vagyunk.

RENÉE MASSIP *író*

Jézus Isten Fia. Azért szülte, hogy megmentse az emberi nemet, akár akarja, akár nem. Jézus által talál vissza az emberiség Istenhez (szeretnék szabatosabb kifejezést találni, amely kifejezze mélységes Istenhez tartozásunkat, sőt tapadásunkat).

Isten halad az emberiség élen, köztünk pedig, élve, Istenben már örök életre támadva, itt van Jézus. Az öröklétbe növeszti bele mindennapi életünket.

Számomra jelen van ebben az életben, és ugyanígy jelen lehet mindenki számára. Irgalmasságáról ismerem meg. Sohasem ítélek, én ítélek meg magamat jelenlétének fényénél. Ismeri bennem azt is, amit magam sem ismerek, s tekintetére bizalommal hagyom rá lelkem mélyét. Van hangja is: ez a hang hirdeti a Boldogságokat a Tibériás partján, és hallgatása a per folyamán még kiáltóbb, mint szavai.

Ezt mondja — és én végtelen gyöngédséggel és megnyugvással hallgatom: „Ne félj, te kisdud nyáj”.

(Szívem lángolásából, miközben e sorokat írom, máris tudom, hogy emmauszi vándor vagyok, s vissza kell térnem Jeruzsálembe, hogy elmondjam: él a Krisztus.)

JACQUES MASSU *tábornok*

November 17-i levele Strassburgból visszatérve került kezembe. A város felszabadulásának 25. évfordulóját ünnepelte.

Mint „Leclerc katonája” válaszolnék kérdésére, ha — folytatva elzászi elmélkedésünket — nagyrabecsült vezérünk erejét az Istenember inspirációjának tulajdonítom.

Valóban, ha Leclerc lelkiismeretünk mélyén ma is vezetőnk és életszabályunk, ez azért van, mert befolyása a változó körülményektől független, mély bizonyosságból fakad, sőt maguknak ezeknek a körülményeknek is irányt és értelmet ad.

Jézus Krisztus megteremtette az értékek világát, ahová egyrésztünknek biztos bejárása van, ahová egyre visszatérünk, hogy megrostáljuk a sokféle eseményt, helyreállítsuk az arányokat, gyakoroljuk ítélő- és választó-képességünket.

Egyedüli Mintaképem Ő. Gyermekségemtől rám nyomta bélyegét.

Bárcsak többször lettem volna méltó hozzá!

OLIVIER MESSIAEN zeneszerző, ornitológus, az *Institut* tagja

Jézus Krisztus a mi mintánk, Jézus Krisztus a mi utunk. Jézus Krisztus Isten megtestesült Fia, Jézus Krisztus Isten. Élete, halála, feltámadása, dicsőséges visszatérése az egyedüli valamirevaló események az emberek történelmében ezen a Föld nevű bolygón. A szenvedélyes tudományos kutatás e napjaiban álmodozhatik az ember vég nélkül, gondolatban túlhaladhat kis naprendszerünkön és föltételezheti, hogy más csillagokon lakott világok vannak, más értelmes lényekkel, akik még várnak a Megváltóra, vagy már, akárcsak mi, élvezték a megváltás jóételményét. Mégis a Föld bolygójának jutott osztályrészül a páratlan ajándék: az Ige megtestesülése, a láthatatlan betörése a láthatóba, az öröké az időbe. Hogy kijussunk ebből az otthonos térből és időből, hogy elérjünk a feltámadásig és egy más dimenziókba tartozó új életig, ahhoz kétségtelenül át kell mennünk a szenvedésen és a halálón. De nincs-e meg már a dicsőség látomásának valami előíze azokban, akik — az Átváltoztatás szavaira feelve — hitük minden erejével így kiáltgatnak: „Én Uram és én Istenem!”

EDMOND MICHELET †

Jézus Krisztus az, akinek keresztényi nevemet köszönhetem. Illik, hogy ne mutassuk magunkat túlságosan méltatlannak erre a névre. Ő, de messze vagyunk a triumfalizmus idejétől! Ma nincs szó arról, hogy kijelentsük: a Jézus Krisztushoz tartozás „dicsőségünk”. Hanem több alázattal azon igyekszünk, hogy ne keltsük a szánalom, vagy a méltatlankodás mosolyát azokban a jóakarátú emberekben, akik igazi tanúságtételt várnak tőlünk. Tőlünk, akik oktanul, vagy vakmerően eltökéltek, hogy Jézus Krisztust választjuk mintánkul.

Jézus Krisztus tehát számomra az egyedüli mintakép. Reá hivatkozunk a csüggedés, a megalázás, a szorongás legkeservesebb pillanataiban, és azt mondjuk magunknak, hogy ekkor hasonlítunk legjobban rá. Csak futólag jegyezném meg és tudva, miről beszélek: ő az, akinek valóságos jelenlétét az Eucharishtiában sokan érezték át kivételes körülmények között, úgy, hogy lehetetlen szóba foglalni.

Jézus Krisztus végül számomra az, akinek csak halvány visszfénye lehet mindaz, aki utánozni próbálja. Egyikük, az egyik legtökéletesebb, P. Foucauld, azt mondta, hogy Ő „a lehetetlen Mestere”. Ez fölment attól, hogy többet mondjak róla, hiszen gyakorlatilag válaszol minden más kérdésre.

MARC ORAISON orvos, teológiai doktor

Ennek az omladozó civilizációnak aggasztó drámájában ez az egyetlen számottevő kérdés.

Így felelnék rá:

Számomra Jézus Krisztus először is olyan ember, mint a többi, ott, ahol a többi, a lehető legkevésbé feltűnő és „nem szakrális”. Lassan-lassan rájövünk, hogy ugyanakkor „mást” is kifejezésre juttat, mint a pusztán emberit: mondjuk úgy, hogy a mindennél előbb létező, diadalmas Szeretetet. Megöli a halált. A Szeretet szava ő, jelenlétét a maga valójában páratlan módon halála után is érzékeljük.

Ezért szerették meg az emmauszi tanítványok Krisztust, ezért voltak készek túllépni önmaguk határain, ezért hittek benne, ezért vették észre, hogy Ő van ott, a halot-

taiból feltámadott . . . A Jézus Krisztusba vetett hit minden kategóriát és minden kultúrát túlhalad. Felülemelkedik az időn, *értelmet adva* neki. Legkonkrétabb, legelevenebb, ha úgy tetszik legpiszkosabb valóságunkban formál át . . .

Sokkal több Ő, mint „Barát”: Ő az, aki „kikristályosítja” az emberiséget igazi rendeltetése felé. Jézus viszi végbe, hogy mindannyian „a Krisztus” vagyunk . . .

FRANCOIS PERROUX a *Collège de France* professzora

Számomra (66 évemmel) a kérdés nagyon ebből a korból (1970) valónak hangzik.

Ha életünk tavaszán nekünk tették volna föl, úgy találunk volna, nem veszi eléggé figyelembe azt a szemérmet, amelyet — sok mással együtt — a mély őszinteség bizonyosságának tekintettünk. Még talán ifjúi biztonsággal vissza is vágtunk volna: „Majd tettekkel felelünk. Válasz gyanánt egész életünket akarjuk elkötelezni . . .” Lefolyt ez az élet, végére jár, és nem adta meg azt a kifogástalan, rendíthetetlen, megcáfолhatatlan feleletet, amelyet húszéves fejjel óhajtottunk.

Ma alázatosságra-fanyalodott őszinteségünk egyedüli bizonyossága a szenvedések hosszú sora, és az a keserű fájdalom, hogy nem szenvedtünk eleget Krisztus oldalán.

Most, hogy a halál közelében tanúskodni szólítanak, először is, hogy világos, szabatos, határozott feleletet adjak, meg akarom ismételni azt, amit akkor is pontosan így mondtam volna — akkor, amikor énekelve indultam neki a titokzatos útnak: „Hiszek . . . Jézus Krisztusban, Istennek egyszülött Fiában, a mi Urunkban, ki fogantaték Szentlélektől, születék Szűz Máriától, kínzaték Poncius Pilátus alatt, megfeszítették, meghala és eltemették, szálla alá poklokra, harmadnapon halottaiból feltámadta . . . Ott ül a mindenható Atyaistennek jobbjára felől, onnan lészen eljövendő ítélni eleveneket és holtakat . . .” Hiszem, hogy Ő Isten, egy Isten az Atyával és a katolikus Egyházat „megelevenítő” Lélekkel. Hiszem, Általa és Benne, „szenteknek egyességét, testnek feltámadását és az örök életet.”

A szentek egyességét feleségemnek, Eveline Francois Perroux Coste-nak egy evangéliumába írt lapszéli jegyzete határozta meg számomra, és kapcsolta bensősége-

sen össze Krisztus főpapi imájával: „ . . . hogy a szeretet, amellyel engem szeretted, bennük legyen, és én őbennük”.

Elnézést, hogy emlékezetből idézek olyan szövegeket, amelyek nincsenek a szemem előtt, hanem a szívemben, a szívemnél is mélyebben.

Egy barátom, akinek megvallottam, hogy meglep ez a fölösleges vagy kétes értékű kérdés, azt mondta, hogy nem értettem meg . . . Arról van szó, hogy elmondjam, mi Jézus Krisztus nekem . . . *egzisztenciálisan*.

A minap még arra tanítottak minket, hogy vessünk meg egy bizonyos öntetszolgást, nevetséges kis romantizmust, a nyilvános gyónás stílusát, amely nem mindig tud ment maradni a cinizmustól, a titkos hiúságtól, vagy annak be nem vallott gondjától, hogy „egy kis jót tegyen” maga körül. Sebj! igyekszem megérteni a baráti kitanítást, hogy mit is kellene mondani próbálnom.

Jézus Krisztus jelenlétéről egy bensőséges, kitartó, szüntelen dialógus tanúskodik, ami alól senkisémet kivétel, és amit a megkereszteltnek tudtára is adtak. Ez a dialógus *majdnem* képtelenség, hiszen az egyik tényezője az Ige, amely sohasem hazudik, a másik pedig a mi saját szavunk, amelyet állandóan átjár a társadalmi hazugság, a többé-kevésbé akaratlan személyes hazugság, az idő múlásában meglapuló hazugság, amely erejét veszi minden szavunknak, kegyetlen *leleplezéssel*.

De hát akkor — mondhatnánk — ez nem dialógus . . . De igen. Még hozzá az egyedüli teljes közlést hordozó dialógus, mert a mi szavunk csak a hazugság nélküli Szó világánál és melegénél válik emberivé . . . Jézus Krisztus a Dialógus egyedüli Mestere. Ő biztosítja legfelső mértékét: életét adja, hogy magáénak ismerjen és meggyőzzön egy barátot.

Íme mindegyikünk története.

És mindenki története, az egyetemes történelem? Semmi maradandót nem látok benne, még egy bolond álom rémképét, még egy eloszló lidércnyomás undorát sem, ha értelmi elvonatkoztatással próbálom Jézus Krisztustól függetlenül nézni, „elvonatkoztatva” Tőle, „Nélküle”.

Tehát az egyetemes történelmet Krisztussal kell kezdeni? Persze hogy nem! De én nem tudom kiejteni ezeket a szavakat: egy nép története, a történelem, anélkül, hogy ne gondolnék a végtelen emberré-válására, az

örökkévalónak az időbe ereszkedésére, ami az én számomra az Isten megtestesülése.

Még hozzá sem fogtam, hogy elmondjam: kicsoda nekem Jézus Krisztus. De legalább azt, amit éppen papírra vettem, próbáltam a halállal szemközt és Krisztus jelenlétében megfogalmazni.

HENRI QUEFFÉLEC *író*

Számomra természetesen az emberré lett Isten Ő, akiről az Evangélium számol be, rövid élettörténetével és azzal a sok-sok csodálatos mondással, amelyek kutatásának sohasem értek végére.

Ugyanezzel a biztonsággal egész lényemet beburkoló forró barátságnak is érzem. Ez gátolt meg, hogy valaha is elaludjam, a kétely zsákmányául essem. Ez az idősebb testvér, aki láthatatlan marad, mintha próbálná eltitkolni tökéletességét, de itt van, szüntelenül, betöltve a teret. Ő az, aki a legnagyobb szenvedések között mégis kicsiholta belőlem az örömet és a lelkierőt, és a legsivárabb magányban helyreállította a közlekedést, vagy a közöséget mindenkivel.

. . . Sokszor egészen közeljött, anélkül, hogy nevén neveztem volna. Gondoltam, hogy talán ő az, de nem mertem határozottan állítani. Egy gyermeknek vagy egy barátnak, egy rokonnak, egy papnak, vagy apácának, egy idegennek, egy betegnek a szemében, a gesztusában. Szavakban, bizalmas vallomásokban, amelyek váratlanul jutottak osztályrészemül egy társalgás során. Még azokban a kétségbeesett mondatokban is, ahol még megvolt az akarat a hídépítésre, vagy egyszerűen az a törekvés, hogy az illető megértse önmagát. Igen, tudom, hogy megtörtem vele a kenyeret hajóhidakon, Bretagne dűnáin, Afrika és Amerika hajlékaiban, plébániákon és kolostorokban, párizsi kórházakban . . . Legalábbis kétszer közvetlenül felismertem a hangját, a világért való szenvedésének hangját. Akkor volt ez, amikor hallottam, hogy egy operált lázalmában vadul nyögi: szomjazom.

JOSEPH ROBERT *dominikánus, munkáspap*

Kicsoda hát nekem Jézus Krisztus? Képtelenség felelni! De az is édes öröm, hogy egyszer eldadogjam azt, amit

annyi változó évszakon át, annyi lépcsőn leszaladva és fölmenve, sohasem szüntem meg látni, amint bennem van és sürgöt. Jézus Krisztus mindenekelőtt *környezet* volt és marad számomra: mindig érzékeny voltam a környezetre iránt, és ma érzékenyebb, mint valaha!

Ezt a környezetet megtaláltam mindig és mindenütt: a nyomorúságban és az ünnepi örömben, a táborokban és a műhelyekben.

És biztos vagyok benne, hogy nem belőlem származott, hogy nem egyedül én teremtettem.

Jézus Krisztust élőnek látom, és felismerem, tevékenyen és rejtőzve, a *testvériség* minden ösvényén és minden környezetében. Az a bizonyosság, amely ma Hozzá kapcsol, számtalan testvér szilárd reménységén és édes barátságán kovácsolódott ki.

Jézus Krisztus *kulcs*: az egyedüli kiútja, az egyedüli összefüggése annak, ami — tőle függetlenül tekintve — mindenfelől kicsúszik a kezünkből.

Gyakran megesett, hogy semmit sem értettem meg abból, ami történt velem: láttam SS-eket, amint meggyilkoltak kis zsidó gyerekeket. Még kevésbé értem meg ma azt, ami az örültül civilizált világon történik, ami létrehozta Biafrát, Vietnámot, ami ezer borzalmat és ezerféle „fogságot” produkál, nem feledkezve meg a legközelebbiekről: a nyomortanyákról és a műhelyekről.

De bizonyosan semmit sem értenék meg a történelemből, ha nem tudnám, hogy Jézus Krisztus óta, Őmiatta, előfordul ártatlanok meggyilkolása, és hogy Ő is ilyen volt: meggyilkolt Ártatlan. Nélküle a szegény és az ártatlan elveszett, torzszülött és áldozat. És a történelem kilátástalan. Ő általa — de nem tudom, hogyan — minden nyomorúságra világosság vetődik, mint valami rejtett napból. És maga mellé gyűjti a napalm-bomba ártatlan áldozatait, mind: hogy felüdítse őket. Maga mellé gyűjti, „mintegy tűz által” a hóhérokat is, akik mi vagyunk, igen, valamennyien.

Jézus Krisztus nekem egy szomjúság, egy kiáltás. Az a hangos kiáltás, amely egy napon a Kereszten szakadt fel, és immár semmi el nem némíthatja. Éjjel-nappal halom ezt a kiáltást, a félholt Emberét, akit a gonosztevők, vagy . . . a rendőrök kínoznak. Legyen az sírás, zúgoló-

dás, vagy meggyilkolt emberek végső kiáltása: Jézus kiált, és felém kiált.

Ebben biztos vagyok. Ritkán beszélek róla. De Tőle azt is megtanultam: nem kell okvetlenül személy szerint azonosítanunk ahhoz, hogy fölismerjük és hogy fölismerjen bennünket.

Jézus Krisztus ma mintegy az éjszakában felüvöltő tűzjelző sziréna, amely kitép az ágyból. És futni indít, zihálva, üres kézzel, a szerencsétlenül jártak felé. Jézus: az ő kiáltásuk.

Jézus Krisztus énnekem:
a mi *konvergenciánk*.

ANDRÉ ROUSSIN *drámaíró*

Mint hogy ez a körkérdés személyes megnyilatkozást kíván, föl kell fedni a kártyákat. Sajnos olyan emberéi azok, aki kételkedik Krisztus istenségében, amiről beszélnem kell, — vagyis egy hitetlené.

Ilyenformán Krisztus az én számomra a Beavatott, a misztikus legmagasabb példája marad, állandó kapcsolatban a Lélekkel (az Atyával). Alakja, legendája, mártíriuma olyasvalakivé teszi, akihez minden imádság fordulhat, mert senkisé is jutott messzebbre az egyetemes szeretet ismeretében, önmaga odaadásának példájában a világ javáért, az erőszakmentességben, a kisemberek tiszteletében, egyszóval mindabban, amit az ember az emberség nevében rendszerről-rendszerre örökösen meghonosítani igyekszik. Végül Krisztus egy olyan gondolat forradalmi, kikerülhetetlen erejét képviseli, amely magában hordja az elnyomott tömegek felszabadításának elvét és a nyomorultak hatalomra jutását. Krisztus gondolata, Krisztus tanítása soha nem volt aktuálisabb, mint ma, amikor tagadják és támadják. Hívő és nemhívő soha inkább meg nem találhatja benne ugyanazt az életforrást.

ARTHUR RUBINSTEIN *zongoraművész*

Azt hiszem, föltettek már nekem ilyen kérdést Jeruzsálemben, a Siralmak Fala előtt forgatott filmemben. Nagyon jól emlékszem, mit akartam felelni és mit feleltem, de nem hiszem, hogy a vásznon teljesen és pontosan adták vissza a gondolatomat.

Megmondom tehát néhány sorban, amit gondolok.

Számomra Jézus Krisztus mindig a legcsodálatosabb, legfelső, eszményi lény volt, akit az emberiség létrehozott, és az is marad. Mint zsidónak egyetlen büszkeségem, hogy a fajtájából való vagyok. Léte, szavai, áldozata és hite minden idők legnemesebb ajándékát nyújtotta a világnak: a szeretetét, — a felebarát, a szegény iránti szeretetét, a könyörületet, az alázatosságot, egy szóval mindazt az érzelmet, amely megneemesíti az embert.

De meggyőződésem szerint nem foghatjuk fel őt úgy, mint nem e világból való lényt, mint Istent. Az én szememben ez megfosztaná magasztos vértanúságától, hiszen Isten nem teheti fogható példává magát anélkül, hogy igazi mártíromságot szenvedjen el. Így hát inkább úgy szeretem, úgy imádom, mint a legnagyobb Embert.

PIERRE-HENRI SIMON *a Francia Akadémia tagja*

Becsületesen vizsgálva Jézus Krisztus a keresztény gondolat záróköve. Az ember nem attól keresztény, hogy emberszerető, vagy hogy az Evangélium olvasása közben bizonyos szívbeli megindulást, vagy szellemi ki-elégülést érez. Az ember akkor keresztény, ha úgy imádkozik Krisztushoz, mint a Megtestesülés, a Passió és a Feltámadás Istenéhez.

Nem gondolom, hogy az értelemnek és a tudománynak hatalmában lenne ránk tukmálni Krisztus történeti személyiségének létezését: egy belsőbb és titokzatosabb intuíció érezteti meg velünk parancsolóan jelenlétét; talán mint melegséget, mint jelet, ahogyan az emmauszi vándorokkal történt. Azok a nehézségek és kételyek, amelyeket a tudós exegézis ültet el, mindig meg fognak törni egyeseknél ezen az egzisztenciális élményen.

Különben semmit sem tudok, ami szilárdabban megalapozná a krisztológiát, mint Pascal híres mondata: „Isten ismerete a saját nyomorúságunk ismerete nélkül gőgössé tesz. Nyomorúságunk ismerete Isten ismerete nélkül kétségbeejt. Jézus Krisztus ismerete a középút, mert benne Istent is és saját nyomorúságunkat is megtaláljuk.”

SINÉ *karikaturista*

Jézus Krisztus? . . .
Nem ismerem!

SUENENS *bíboros, Malines-Bruxelles érseke*

Mi keresztények először is az Egyházzal találkoztunk. Az Egyház nyilvánította ki nekünk Jézust, és Jézus nyilatkoztatja ki nekünk az Atyát. Ezen az úton haladunk folyamatosan. Számunkra Krisztus úgy jelenik meg, mint aki velünk él, él az Egyháznak ebben az életében húsz század óta, életet lehel belé, létrehozza a szentségnek mindazt a virágzását, amelyet az Egyház egész hosszú történetének fény- és árnyjátéka elénk tár.

De a világosság több annál, hogysem kételkedhetnénk benne. Ha az Úr kegyelmével, a hit szemével, készségesen, teljes alázattal nézem az egészet, Krisztust, aki ma Egyházában is tovább él, akkor látom mindazt a gyümölcsöt, ami ebből fakadt. A fát gyümölcsseiről ismerni fel. Csendesen haladok a lefelé tartó folyó mentén, visszafelé, a forrás irányában: amikor találkozom Krisztussal az ő evangéliumában, ugyanazt a felfedező folyamatot csinálom végig, amit annakidején az apostolok. Megkap, hogy ember még nem beszélt úgy, mint ez az ember. Megkap az az egészen rendkívüli bölcsesség, amellyel beszél nekünk Istenről, mint aki beleszületett ebbe a titokba, ebbe a dicsőségbe. Transzcendenciáról van itt szó, és ez lassan-lassan kibontakozik Krisztusnak ebből a fizionómiájából.

Folyamatosan látom Krisztust a jövődölések szemével az Evangéliumban; látom a történelmen át, a szentekben. Látok csodákat az evangéliumban, de látok Lourdesben is, végig az Egyház történetében. Számomra ez folyamatosság, és ez a teljes Krisztus, akit az Egyházban élünk át. „Véleményem szerint Krisztus és az Egyház egészen ugyanaz” — mondta Jeanne d'Arc. Ebben az egységben látom én felragyogni a transzcendencia jelét. Valaki itt felülemelkedik és uralkodik múlton, jelenen és jövőn. Az a Krisztus, aki az evangéliumban teljes egyszerűséggel ezt mondja: „Amit ez az asszony az imént csinált velem, mikor megmosta a lábamat, el fogják be-

szélni a világ végezetéig." Halljuk a jövődöléseket mind: „Boldognak hirdet engem minden nemzedék” — mondta Miasszonyunk. Olyan jövődölést hall az ember itt, amely keresztülhangzik a századokon, és nem emberi. Amikor Lourdesről és a csodákról beszélek, számomra nem annyira a fizikai csodák a legfeltűnőbbek, hanem azok a lelki megrázkódtatások, megtérések, amelyeket Lourdesben minden gyóntató bizonyíthat, tanúsíthat. Krisztus eleven, megtapasztalt jelenléte van itt.

A nehézség az, hogyan fordítsuk őt le formulákra és mondatokra, olyan teljes és olyan mélységes az az élmény, amelyet az Egyház átél és mi is átélünk. Olyan ez, mint ha egy gyerektől azt kérdeznék: miért szereted édesanyádat? mondj nekem öt okot . . . Éppenígy én is egy kicsit zavarban lennék, hogyan fogalmazzam meg ezt őt érven. Teljes, átélt tapasztalat ez, és a Szentlélek teljessége, amint munkálkodik az Egyházban.

CARMEN TESSIER a *France-Soir* főszerkesztője

Amikor minden abszurdnak tűnik, amikor gyötör az aggodalom, amikor a végtelen benyomása (időben és térben) facsarja az idegeimet, amikor érzem Isten nyilvánvaló jelenlétét, de képtelen vagyok érintkezni Vele, akkor odafordulok — de szószerint odafordulok a feszülethez (mindig van egy a kezemügyében).

Megérintem Krisztus testét, de csakugyan megérintem Krisztus előttem lévő ábrázolásának fáját, ezüstjét vagy bronzát. (Ujjaim nyomokat hagytak rajta. Babona!)

Azt mondom magamnak: nem lehet, hogy Ő semmiért szenvedett és halt meg. Azt mondom, hogy Ő az összekötő kapcsom mindazzal, ami vonz, vagy elrémit. Hogy ő az Isten Fia.

ANDRÉ TURCAT próbarepülő

Először is keresztény vagyok-e, Krisztus tanítványa? Nem merem elmondani. Inkább a Krisztus keresztény benem. Ő ragad meg engem, és én csak palástja szegélyét érintem, mert hiszek Benne, jobban, mint bárki és bármi másban. Ő az, aki nem tesz erőszakot a szíveken, és semmi kétség: őbenne van a mi örömünk.

Sokáig azt képzeljük, hogy akarat dolga tisztelni a törvényt. Ez nem valami szívvidítő. És az ember megfeneklik. Aztán észreveszi, hogy ha Feléje fordul, ha Őt hallgatja az Írásokon, a Zsinaton át, akkor kezdi megszeretni Őt, vagy inkább Ő eléri bennünk, hogy megszeressük, néha — nem mindig, az túl szép lenne — jobban, mint a magunk önző vagy tévelygő ösvényét. És akkor nincs szükség magyarázkodásra, kerülgetésre vagy mentegetőzésre Őelőtte, hiszen ismer minket, bennünk lakik és békességet ad. Igen, benne van a mi örömünk.

HANS URS VON BALTHASAR

Kicsoda nekem Jézus Krisztus?

Az egyetlen ember a világtörténelemben, aki magának merte igényelni azt, amit Isten követelt meg saját-magának az ószövetségben, ezért bolondnak és megszállottnak (Mk 3) tartották, és keresztfeszítették. Valóban, a bölcshez diszkréció való, és a prófétának így illik beszélnie: „Az Úr szava”, de nem így: „Én pedig mondom nektek”. Már most az Atyaisten igazolta ennek az igénynek az érvényességét azzal, hogy feltámasztotta Jézust. Ettől fogva kibontakozott a keresztény dogmatika kezdetleges magva: Szeretet az Isten; az immanens Szentháromság kinyilatkoztatja magát a történelemben cselekvő Szentháromságban, tudniillik mint annak az Istennek ortopraxisa, aki kiszolgáltatja Fiát az Istentől való elhagyatottságnak és a halottak birodalmában való tartózkodásnak. Íme Istennek lehető legmagasabb elképzelése: Őbenne (Hegel szerint) összeesik az azonosság (Isten minden, Ő az örök élet) és a nem-azonosság (Isten meghalt, abban a mértékben, amennyiben azonosult az Istentől való távolsággal); annyira élő (annyira szeretet), hogy megengedheti magának, hogy meghaljon.

Nincs vallás, nincs filozófiai rendszer, amely hasonló dolgot mert volna elgondolni vagy hirdetni Istenről, az emberről és a világról. Ezért marad a kereszténység páratlan valóság: nem egy eszmén nyugszik, hanem egy tényen — Jézus Krisztuson, aki az Istennel való egyenlőség igénylésének, a keresztnek és a feltámadásnak az egységében szétrobbanthatatlan atom marad. Ettől a

ténytől függ az a lehetőségünk, hogy merjük úgy megközelíteni a létet, mint szeretetet, és minden létezőt úgy, mint szeretetreméltót, — olyan elgondolás, amelyre a világ képe máskülönben igazán nem inspirálna.

CLAUDE WINTER a *Comédie-Francaise* tagja

Jézus Krisztus az emberré lett Isten. Jézus Krisztus a Világosság, a Jelenlét, a kiapadhatatlan Forrás, ahonnan minden bátorságunkat merítjük, ahol lecsillapodik minden nyugtalanság és aggodalom.

Evangeliumát olvasva az embernek mindig az a benyomása, hogy egy-egy szó egyenesen neki szól, felel egy kérdésére vagy kételyére.

Élete olyan példája a szeretetnek, hogy az ember szégyelli kicsinyes hitványságait, önzését. És mindenekfölött: Vele nincs többé magány, sohasem volt többé ez óta a szó óta: „És Én veletek vagyok mindennap, az idők végezetéig.”

IANNIS XENAKIS zeneszerző

Kérdése tetszik nekem, mert arra kényszeríti az embereket, hogy vállalják a felelősséget gondolataikért, ha ugyan vannak. Valóban, talán ez az ember „abszolút” fegyvere, az egyedüli: ez a felelősség. A nagy aszkéták, beavatottak, démiurgoszok, próféták, gondolkodók megmutatták ezt az egyes korokban. Jézus Krisztus is, ez az ő legnagyobb érdeme, amennyiben létezett.

Jézus Krisztus ma egy csomó zavaros történelmi, ideológiai, erkölcsi és vallási nézet cégére, tehát kényszerítő fegyver, amely legmélyében rontja meg a lelkiismeretet, olyanformán, mint például a tévé; a gondolat és a megismerés torzító szűrője, ideértve a „kinyilatkoztatás” általi megismerést is; az archaikus civilizáció haldokló vallásainak ősi tévedése, amely vallások már régóta képtelenek megmutatni az embernek az élet értelmét. A jelenlegi planetáris felfordulás tanít meg erre, minthogy mai „civilizációink” se nem zsidók, se nem keresztények — a kettő különben csak ugyanannak a misztifikációnak egyenértékű kifejezése.

Nagyon meglep, hogy azt kérdi tőlem, kicsoda nekem Jézus Krisztus. Azt gondolom: mindenekelőtt rendkívüli szónok volt. Hogy az ő korában annyi embert meggyőzőn, a legkülönbözőbb társadalmi osztályokból, főleg minthogy se nem görögül, se nem héberül, se nem latinul, hanem arámi nyelven prédikált, ehhez igazán bírnia kellett a szó ajándékát.

Azt gondolom továbbá, hogy Jézus zseniális látnok volt; megértette, hogy a pogányság hamis istenei egy napon ledőlnek, és az Embernek más hitre lesz szüksége. Jézus századokra előre látott.

Harmadszor: Krisztus roppant bátor ember volt; egész szenvedése ezt bizonyítja. Ereje végső határáig küzdött. El tudta viselni a fizikai fájdalmat. A német megszállás folyamán sok olyan embert ismertünk, akiről az ember nem tudta: hősök-e, vagy potenciális árulók. Azt hiszem, a fájdalom, legalábbis a fájdalomnak való ellenállás elsődleges tényezője volt magatartásuknak. Bámulom azokat, akik ellen tudnak állni a fizikai szenvedéseknek. Jézus ezek közül való volt.

Összefoglalva, a tulajdonságok csodálatos együttese volt meg benne: tudott beszélni, tudott meggyőzni, tudott szenvedni, tudott előrelátni. De észre fogja venni, Atyám, hogy csak emberi tulajdonságokat hozok fel; nem lenne helyénvaló, hogy „isteni” tulajdonságairól beszéljek. Kevéssé ismerem a vallásokat, és sohasem tanulmányoztam alaposan a problémát.

III.

SZÁMOT ADNI HITEMRŐL

Tíz mai kérdés a
„Kicsoda Jézus?”
kérdés tárgyköréből

Létezett-e valóban Jézus?

A kérdés végighúzódik a századokon, újra meg újra föllevenedve hívők és hitetlenek között, más-más alakban, de lényegében egyformán. Először vallási jellegű volt: „Egy isten teste nem lehet olyan, mint a tied; az nem úgy táplálkozik, mint te; nem olyan a hangja, mint a tied; a te testedben folydogáló vér hasonlíthat-e ahhoz, ami egy isten ereiben folyik? Micsoda Isten fia az, akit Atyja nem tudott megmenteni a leggalázatosabb kivégzéstől!” 180 táján Celsus filozófus így foglalja össze azt a tűrhetetlen botrányt, amelyet Isten embersége okoz mind az ateistáknak, mind jó csomó kereszténynek. Egyek közülük azt állítják, hogy Isten fia csak látszólag ember, látszólag élt, látszólag halt meg.

Éles fordulatot vett a kérdés a tudományos szempontból: mítosz Jézus, avagy történelem? Életéről kevés a nemkeresztény dokumentum; ez több történelemtudóst arra a gondolatra készítetett, hogy Jézus a hívő buzgóság terméke. Lehet-e tudni — nemcsak hinni —, hogy élt? A XIX. század folyamán nagy vita zajlott le, és vagy negyven évvel ezelőtt ideiglenesen azzal a végkövetkeztetéssel zárult, hogy Jézus csakugyan létezett. De ma új kérdés merül fel, *filozófiai* téren: Mi az a történelmi lét? Két napja egy egyetemi hallgató ezt mondta nekem: „A történelem nem az, ami elmúlt és aminek már semmi köze hozzám, hanem az, amit elmondanak és ünnepelnek; nekem tehát nem az számít, hogy Jézus létezett-e, hanem az, amit az ő nevében hirdetnek.”

És bizonyos értelemben igaza van. Jézus nem hagyott ránk emléket, írást. Csak néhány tanítványt hagyott hátra maga után. Nélkülük lehetetlen megismerni őt. Soha senki sem mellőzheti az evangéliumokat, ezeket az elkötelezett tanúságtételeket (nem pedig életrajzokat). De nem értem meg üzenetüket, amely hitem forrása, ha nem figyelek arra, amit közölni akarnak velem. Nem egy elvont eszmét, ellenkezőleg: az *örömhírt*: Isten a Názáreti Jézus emberségében egészen odaadta magát nekünk.

Jézus éhes volt, beszélt, emberi vér csörgedezett ereiben, kísértést szenvedett, gyalázatos kereszthalált halt. Ez korszakalkotó. Ez történelmünk része mindörökre, és a világ emiatt már sohasem lesz olyan, mint azelőtt.

Michel Bouttier protestáns lelkész

Igazán hozzánk hasonló ember-e Jézus?

„Amit Isten egybekötött, ember el ne válassza.” Ezt a nagyszerű mondatot Jézus azért ejtette ki, hogy megszentelje férfi és nő elválaszthatatlan egységét, de nélkülözhetetlen vezetőnk magának Jézus személyének megközelítésében is.

Isten emberré lett, „az Ige testté lett”, és minden vasárnap elismételjük: „Megtestesült Szűz Máriától és emberré lett.” Hiszem-e ezt? Mit akar ez mondani?

Egy mai hitetlennek igen egyszerű a dolog: Jézus ember, nagy ember, az egyik legnagyobb, talán valamennyi között a legnagyobb, kétségtelenül akkora, hogy tanítványai a halála után Istennek, Isten Fiának minősítették. De minket, akik valóban Istennek tudjuk őt: „Isten az Istentől, valóságos Isten a valóságos Istentől, az Atyával egylényegű”, az ellenkező véglet fenyeget: nem járunk végére valóságos emberségének. Istensége megsemmisíti bennünk emberségét. Nemcsak mi csinálunk így: az első eretnokségek, a dokétáké, Jézusnak csupán látszólagos emberséget tulajdonítottak. Nem vagyunk-e mi is dokéták, anélkül, hogy tudnánk?

Persze látjuk, amint embermódra cselekszik, ez a „Jézus (emberi neve), akit Krisztusnak mondanak” (isteni címe), mint Szent Máté írja (1, 16). Éhes, szomjas, alszik, megosztja legmindennapibb kényelmetlenségeinket. De nem ez a dolog mélye. Az evangelisták nyomatékosan hangsúlyozzák érzékenységét; ez az érzékenység eleven és mindig friss; „részvétre indul” a leprás előtt, aki könnyörög hozzá, és miután meggyógyította, mégis nyersen kell bánnia vele, hogy elmenetelre bírja; „szánakozik a pásztor nélküli tömegen”.

Ismeri a csalódást, „lesújtja a szívek keménysége”, „megdöbben” a názáreti emberek „csekély hitén”, „csodálkozik” a százados hitén. Haragra gerjed, amikor megpirongatják a kisgyermeket, és karjába zárja őket.

„Rátekint a gazdag fiatalemberre és megszereti”, és majd „Péterre is rátekint” az árulás után.

Gyöngéd kifejezésekkel szól a szenvedőkhöz: a paralitikusnak azt mondja: „fiam”, „gyermekem”, így is fordíthatnánk: „kicsim”; a vérfolyása miatt szégyenkező asszonynak, aki „fél és remeg”: „leányom”. Nem kényszeredett szeretet ez.

Megtörténik vele, hogy bolondnak tartják; az összevisszaság láttán, amely körülveszi, közeli rokonai azt gondolják, hogy „az ács, Mária fia . . . elvesztette az eszét”; családtagjai nyugtalankodnak ép elméje miatt.

De még tovább megy: annyira megosztja emberségünket, „mindenben hasonlóvá válva testvéreihez”, mint Szent Pál mondja (Zsid 3, 17), hogy ismeri a megzavarodást, a félelmet, a gyötrődést. Nézzük őt barátja, Lázár sírja előtt. A szemtanú Szent János írja le a jelenetet: „Mikor Jézus látta, hogy Mária sír, s a vele jött zsidók is sírnak, megrendült lelkében és megindultan kérdezte . . . Jézus könnyezett . . . Ismét megrendült bensejében . . .” (Jn 11, 32-38)

A Passió drámája összecsap feje fölött: Pálmavasárnap, Jeruzsálemet, az Isten városát látva, „sírt fölötte”. És négy nap múlva elkezdődik a Getszemáni haláltusája, ahol „remegni kezdett és szenvedni”, „szomorúság és gyötrődés fogta el”, „halálosan szomorú”.

E szövegek előtt, ha „igazán” hiszünk Krisztus emberségében, azt kell kérdeznünk magunktól: „Csakugyan idáig akart elmenni az Isten? És mert nem merünk szembenézni az emberségnek ezzel az olyan messzemenő misztériumával, szívesen elképzeljük, hogy Jézusnak volt menekvése fölfelé: minthogy ő Isten is, bizonyára volt benne egy fájdalommentes zóna. És, mint P. Guillet mondja, „kétemeletes Jézust” szerkesztünk, aki, ha az elsőn túlságosan rossz dolga van, fölmegy bezárkózni a másodikra . . .

Csakugyan mérsékelte-e a passió kínjait isteni mivolta? Nem: Jézus nem hasonlít azokhoz a repülőkhöz, amelyek elég magasra szállnak az égboltozaton ahhoz, hogy mindig teljes napfényben fürödjének, emberségünk vihara és dere fölött. Ha Jézus, mint Isten, az isteni világosságban él, ez egyáltalán nem vonja el őt emberiségétől, ellenkezőleg: éleslátóbbá teszi. Úgy ismeri a

rosszat, ahogyan Isten ismeri abszolút világosságában, és önkéntes helyettesítéssel — nem személyes véték miatt — a bűnös emberek állapotát éli, a mienket, az enyémet . . . Szent Pál majd így mondja: „Átokká lett éretünk.” Jézusnak ez a látása vezetett az „Istenem, Istenem, miért hagytál el engem?” felkiáltáshoz, a vérizzadáshoz, halálának „nagy igen”-jéhez.

A mi Istenünk mindenestül emberré lett. Életre váltotta Izaiás jóvendölését: „Megvetett, legutolsó az emberek között, a fájdalmak embere, a szenvedés ismerője, mint azok, akik előtt elfátyolozzák az arcot, megvetették és nem becsülték. Valóban, a mi fájdalmainkat hordozta.”

Nem, Jézus nem szökött meg fölfelé emberségéből, és ha egy pillanatra „nem volt már emberi külseje”, hát azért, mert a szenvedés „vetköztette ki alakjából” (Iz 52, 14).

J. Loew

Valóban föltámadott-e Jézus?

„Ha Jézus nem támadt föl, hiábavaló a mi hitünk.” Az Egyház hagyománya az első keresztény nemzedéktől fogva magára ismert Szent Pálnak ebben a felkiáltásában. De ma egész problémánk lényege az, hogy hogyan értelmezzük a Credónak ezt a központi igazságát: „Jézus föltámadott halottaiból”.

Azt jelenti-e ez, hogy igazán föltámadt, vagyis mindörökre él testével együtt, nem pedig csak egyszerű lelki továbbéléssel? Vagy a „föltámadás” kifejezés csak szólamód, „interpretáció”, annak a teljesen egyedülálló élménynek a jelzésére, amellyel az apostolok átérték maguk között Jézus állandó jelenlétét? Egyszóval: a föltámadás Krisztusnak Egyházában való állandó aktív jelenlétét kifejező szókép-e, vagy pedig valóságos eseményt jelez Krisztus személyes sorsában, új fejleményt kereszt-halálához viszonyítva?

Ugyancsak nehezen értjük meg, hogyan lehet a föltámadás valóságos esemény, nem pedig egy élmény értelmezése, minthogy ez az esemény nem tartozik a történelmi ismeret birodalmába. És mégis: az Újszövetség tanulmányozása ebbe az irányba mutat. Maga a föltámadás, vagyis az az aktus, amellyel Isten megdicsőíti Jézust,

hozzáférhetetlen; az evangéliumi elbeszélések nem említik, hogy a föltámadó Jézust valaki szemmel kísérte volna. A föltámadás titkát csak hittel érhetem el. De azért Krisztus föltámadása nem teljesen utólérhetetlen a történelmi kutatásnak sem. A föltámadásba vetett hitem az apostolok és Szent Pál történelmi tapasztalatára támaszkodik, valamint annak a tanúbizonyságnak szilárd tényére, amelyet az őskeresztény igehirdetés tett Jézus föltámadásáról.

Ez a tény megmagyarázhatatlan marad, ha Jézus kereszthalála után nem történt valami döntő dolog. A halottak világvégi föltámadása ugyan otthonos gondolat volt a zsidók számára, Jézusnak az általános föltámadástól független föltámadása azonban tökéletesen újszerű volt, és semmi összefüggésben nem állt az apostolok lelkiállapotával a kálvária tragikus kimenetele után. Az első keresztény igehirdetés, amelyben az apostolok tanúságot tesznek arról, hogy Jézus „megjelent” halála után, elgondolhatatlan a húsvéti tapasztalat nélkül.

Az evangéliumi elbeszélések figyelmes tanulmányozása nem tűri meg, hogy a negyvennapos jelenéseket a jeleket követelő hit önkényes alkotásainak tekintsük. Az apostolok inkább meglepett és félénk tanúi egy „Christophania”-nak, amely megzavarja őket. Soha nem fogjuk megtudni ezeknek a jelenéseknek pontos természetét. Nem a közönséges látható események rendjében helyezkednek el, mégis igazi tapasztalatok, amelyek tanúskodnak a föltámadott Krisztus titokzatos valóságáról.

Az apostolok fölismerik a keresztfeszített Názáreti Jézust. De ugyanakkor hittel szegődnek a föltámadott Úrhoz. Itt látszik meg a teljes különbség a földi életét újratekzdő Jézus (ha lett volna ilyen) és a föltámadott Krisztus, a „halottak elsőszülöttje” között, aki legyőzte a halált. Éppen ezért a jelenések, bár megalapozzák az apostolok hitét, nem demonstratív bizonyítékok. A hitre apellálnak, nem tapasztalati megállapításokra.

Az üres sír hagyománya — bármilyen viták folynak is ma történeti értékéről — nem ugyanolyan teológiai jelentőségű, mint a jelenéseké. Az evangéliumi elbeszéléseket olvasva nem úgy látszik, mintha az üres sír fölfedezése szülte volna a feltámadás hitét. Az üres sír csupán negatív jele a föltámadásnak, egész hordereje csak a

jelenések világánál tűnik ki. Igaz ugyan, hogy az üres sír gondolata megengedi a föltámadásba vetett hitünk fogható kifejezését. De megvan az a veszélye, hogy még túlságosan képzeleti módon állítjuk magunk elé, mint egy holttest visszatérését az életbe, ahogyan ez Lázár esetében történt.

Tehát hogy a föltámadásba vetett hitünk valóságos jelentőségét megragadjuk, meg kell értenünk a kettő közötti egész távolságot: egyik oldalon Krisztus föltámadása, mint az Isten Lelkének végleges győzelme a bűn teste fölött, másik oldalon a föltámadás csodája, mint egy életét visszanyerő holttesté. A föltámadott Krisztus sokkal több, mint az újra élő Názáreti Jézus: a megdicsőült Úr ő, lelki és testi dimenzióinak teljes dicsőségében.

Semmit sem tudunk Krisztus megdicsőült testének természetéről. De ha Jézus nem támadott föl valósággal, vagyis ha nem él mindörökké mint föltámadott, akkor hiábavaló a mi hitünk, és nem ment végbe a győzelem a halálon. Akkor Krisztus csak fönséges példa. Nem az a csodálatos energia, amely átfformálja az emberek szívét és megváltoztatja a történelem folyását. „De Krisztus föltámadt halottaiból, zsengeje az elszenderülteknek.”

Claude Geffré

Kiszínezték-e az apostolok a valóságot?

Először is azzal a kérdéssel felelnék: miért vetik föl ezt a kérdést? Mert ez az aggodalom már eredetében hibás lehet. Talán nem abból a jogos gondból származik, hogy értelmesen magunkévá tegyük Jézus üzenetét, hanem abból, hogy értelemmel igazoljuk hitünket: akkor pedig a hit már nem hit. Vagy születhetik abból a jámbor kívánságból is, hogy megérintsük, lássuk a Názáreti Jézus imáadásraméltó személyét. Ez a kívánság azonban összezavarja egymással az élő Urat és a múltban élő embert. Nem arról van szó, hogy gondolatunkkal és képzeletünkkel feltámasszunk egy halottat, hanem arról, hogy meghalljam azt a kérdést, amelyet a földön élt és halottaiból feltámadott Krisztus hozzám intéz. Végül aggodalmunk nem-helyénvaló kíváncsiságból is eredhet, amely Jézus „ipsissima verba” kijelentéseit tekinti hitelesnek,

nagyobb értékűnek, mintha ezek fontosabbak volnának, mint a születő Egyháztól ránk hagyományozott és módosított szavak, mintha arról lenne szó, hogy eltávolítsuk a kereszténységből azokat az üledékeket, amelyeket az ősi hagyomány rakott volna rá, és így napfényre hozzuk a Názáreti Jézus alakját; végül mintha minden kereszténynek exegétának kellene lennie ahhoz, hogy felfogja az Isten Igéjét.

Így hát a kérdés helyébe egy másik kerül: Ismerjük-e igazán Jézus Krisztust, miután csak az apostolok tanúságán keresztül ismerjük? Tiszta szándékot tételezve föl a kérdezőben, mindenekelőtt egy negatív választ adok: az evangéliumok kijelentései nem ellenkeznek a vele kapcsolatos tudományok (régészet, nyelvészet) legújabb eredményeivel . . . És a pozitív felelet? Az evangéliumokat abban a perspektívában kell olvasni, amelyben íródtak. A felületes megfigyelőnek úgy tűnik, hogy a vízbe merített bot törött: nem ismeri annak a környezetnek „deformáló” hatását, amelyben látja. Az evangéliumoknál nincs szó deformálásról, hanem az emlékek, vagy a megvilágosítás átforgató hatásáról. A húsvéti esemény világánál a tanítványok megértették az elmúlt idő eseményeit. Olvasóik szolgálatában aktualizálták az elmúlt időt, és így ma nekem a jelenben hangzik fel a valaha fölötti kérdés: „És ti mit mondotok, ki vagytok?”

Xavier Léon-Dufour

Mit nyilatkoztat ki nekünk Krisztus Istenről?

Gyakran megjegyezték, hogy az igaz Isten egyszerre úgy nyilatkozik meg, mint mindenekfölötti, megnevezhetetlen, és mint szívünk legmélyének Istene. Szent Isten ő, térdet hajtunk előtte. Közeli Isten, olyan közeli, hogy minden pillanatban megtalálhatjuk önmagunk legtitkosabb mélyén.

Pontosan ezt a két vonást „teljesíti be” Jézus, még hozzá olyan csodálatosan, hogy szívünk soha így nem remélhette volna. Krisztussal Isten most már közöttünk van. Igaz, megmarad annak a szent Istennek, akit soha senkisémet látott, de ugyanakkor, kimondhatatlan irgalmában, ő az a Szeretet is, aki szolgává lett és mindvégig szeretett bennünket.

Jézus egész küldetése az, hogy ilyennek nyilatkoztassa ki Isten Nevét, úgyszólván ez a szentséges Név lassankint szívünk lélegzetvételévé váljék. Akkor szentel-tetik meg a neve, akkor jön el az országa. „Megismer-tettem velük Nevedet és meg is fogom ismertetni” (Jn 17, 26).

Krisztus egész tanításán, egész életén szemmel látható-lag az a Másik uralkodik, akit Atyjának hív, és akinek megismerésére tanít bennünket. Tanít mindenekelőtt sza-vaival. Hagyhatjuk, hogy tanítson, vele együtt ismételtet-hetjük azokat a szavakat, amelyek az Atya nevét nyilat-koztatják ki, ahol minden csendesen szívünkbe csepegő kérdés Istenünknek egy-egy vonását rajzolja meg: az ő szentségét, az ő országát, az ő akaratát, a kenyeret, amelyet szívesen ad gyermekeinek, bocsánatát, a meg-szabadítást a gonosztól. Így lesz belőlünk lassan-lassan keresztény.

Jézus életével is megismerteti velünk az Atyát. Ember-ségében azt akarta nekünk bemutatni, milyen az az em-ber, aki Istenért él, aki Istennek szentje. Igaz, úgy látjuk Krisztust, amint értünk él, de egyetlen pillanatra sem látjuk, hogy odahagyná az Istent.

Krisztus tehát tanításával és életével mindenekelőtt Istenről beszél nekünk, a szent Istenről. De ugyanakkor, s egészen megragadó módon, rávezet bennünket arra a felismerésre, hogy Isten szeret minket. „Aki engem látott, látta az Atyát.” Nézzük Krisztust, és meg fogjuk látni benne Isten Szeretetének földi arcát. Csak két voná-sát emeljük itt ki.

Miután Isten szeret minket, megalázkodik, anélkül, hogy lealacsonyodnék. Olyan vonása ez Arcának, amelyen minden szent hosszan elmélkedett; ez térítette meg lassacskán őket. Minden szent szemlélte őt, amint „fölkel az asztaltól, leteszi köpenyét, kendőt köt maga elé és megmossa tanítványai lábát” (Jn 13, 4). Tudni akar-játok, ki az a szent, felhőkben rejtőző Isten? Nézzétek a tanítványai lábát mosó Krisztust. Ott van Ő egész nagy-ságában, ott tanítja az embernek a szabadító Igazság egyedüli útját, ahol egyszerre mutatja meg nekünk Isten igazi arcát és minden dolognak igazi arcát: azt az igaz-ságot, amelynek a lényege: szolgálva lenni szeretetből.

És másrészt *minthogy Isten az, aki szeret, ez a szeretet a végsőkéig megy*. Bizonyos, hogy nem tudjuk okokkal megmagyarázni a Kereszt titkát. De azért mindig ahhoz a szóhoz kell eljutnunk, amellyel Szent János magyarázza a passiót: „A húsvét ünnepe előtt, tudván Jézus, hogy eljött az az óra, amelyben vissza kell térnie ebből a világból az Atyához, mivel szerette övéit, akik ebben a világban maradtak, mindvégig szerette őket” (Jn 13, 1). Nincs olyan keresztény, aki olykor-olykor ne érezné a sürgetést, hogy „elveszítse magát” a szeretetben. És ennek a rendkívüli és mindennapi szeretet-mozdulatnak a forrása mindig a Krisztusra vetett tekintet. „Aki engem látott, látta az Atyát.”

Bernard-M. Chevignard

Miért a kereszt?

Másokat igazán szeretni végső soron annyit tesz, mint elfogadni önmagunk elvesztését. A hiteles szeretetben ott a halál íze, lemondásra, áldozatra visz. Ez az emberiség tapasztalatának állandó ténye. Minden elkötelezett ember fölfedezi a maga útján ma vagy holnap, ha mindenekelőtt testvérei javát keresi. A családapapa és családaya, ha emberré akarja nevelni gyermekeit, évek során át éli az önmegtagadás, az önmagáról való elfeledkezés életét; kötelességük ez, el kell fogadniuk. Meghalni önmagunknak, hogy a másik éljen: úgylátszik ez a szeretet mélységes törvénye.

Könnyű leírni ezt, sokkal nehezebb elfogadni átél valóságát. Az ellentmondás jelében áll, ellentmond a mindegyikünk szívébe írt siker- és boldogságszenvedélynek. Miért jár együtt a szeretet és a halál? miért ez a szokatlan szövetség, amely egyaránt sérti józan eszünket és érzékenységünket? Vajon nem a kivirágzás, az öröm, a béke szimboluma-e alapvetően a szeretet?

Első pillantásra bizony igaz, hogy a kereszt ellenünk van, embertelen, örültség, veszedelmes utópia, ostobaság! Sok ember szemében a kudarc, a megsemmisülés jeleként szerepel. A kereszténység elveszi tőlünk ezt a csupa-fájdalom látást, amely eltorzítja az embert, megsemmisíti eleven erejét, az élete keretét szolgáló világ megalkotására való képességét. A kereszt kezdetben úgy jelenik

meg, mint akadálya annak a szenvedélynek, hogy éljünk, hogy kezünkbe vegyük emberi sorsunkat.

Jézus Krisztus arra szólít, hogy sokkal mélyebben fogjuk fel emberi életünket. Azt nyilatkoztatja ki az embernek, hogy csak úgy lehet önmaga, ha kivetkőzik önmagából, lemond önmagáról, kilép önközpontúságából. „Aki meg akarja menteni életét, elveszti azt, de aki elveszti életét énérétem, megtalálja azt” (Mk 8, 35). Az Evangélium e néhány szava a szeretet logikáját fejezi ki, és Jézus Krisztus lelkiismeretét szüntelenül ez vezette. Tudatában volt: élhetne úgy is, hogy sikeres ember legyen, hogy uralma alá hajtja a világot, lábához igázza, megszerezze minden gazdagságát. Tudatában volt hatalmának: ez a pusztai kísértés lényege. És mégis hatalomvágy nélkül fordult az emberek felé. Fölléphetett volna diadalmas győzőként — nem így lépett föl. Valami alapvetőbb hűség vissztartotta. Vállalta önmaga elvesztését, mert az egyedüli hatalom, amelyet az emberek elé akart tárni, a szeretet hatalma volt, annak az embernek a hatalma, aki igazán le tud mondani önmagáról, ki tud vetkőzni önakaratából, teljesen meg tud nyílni mindenki másnak, másokért élő ember tud lenni, mint Bonhoeffer lelkész mondta. „Az Emberfia nem azért jött, hogy kiszolgálják, hanem hogy ő szolgáljon és életét adja váltásul sokakért” (Mk 10, 45).

Jézus öntudatának titka ennek az egész evangéliumot bevilágító magatartásnak a mélyén rejlik. Ha úgy jelenik meg, mint másokért élő ember — a szegényekért, a betegekért, a bűnösökért, a társadalom kivetettjeiért —, ha végül úgy jelenik meg az emberiség szemében, mint maga a Szeretet jele, akkor ez azért van, mert ő lényének gyökeréig a Másért való ember, lényének középontja teljesen kívül van önmagán. Valóban rendelkezése áll mindenkinek, végtelenül közel van mindenkihez, mert mindabban, amit tesz és mond, semmi sincs a maga akaratából. Tiszta a hatalom, a kisajátítás, a birtoklás vágyától. Egyetlen alapvető viszony embere: az Atyjához való viszonyé. Ezért lehet a mindenirányú kapcsolatok embere embertestvérei között. Az Istennek mondott „igen” embere ő az áldozatban, önmaga teljes odaadásában, a halál kifosztottságában. „Atyám, nem amit én akarok, hanem amit te akarsz”. Jézus Krisztus Isten igazi

szeretete szerint él és hal meg, megvalósítja a szeretetnek azt az abszolút mértékét, amelyről az emberiség szüntelenül álmodik. Ő Isten igazi gyermeke, életébe nem csúszik be egyetlen „nem”, egyetlen visszautasítás sem. Ezzel megvált bennünket minden bűntől, minden emberi állapotunkhoz tapadó ellentmondástól; mi ugyanis nagyon nehezen tudjuk felmérni és elvállalni a szeretet árát. Elmegy a végsőig a szeretetnek mondott „igen” követelményeiben. Így kiengesztel bennünket önmagunkkal, és ugyanakkor Istennel.

Jézus Krisztus keresztye emberségünk lényegében lejátszódtott döntő tapasztalat: benne találta meg a szeretet egyedülálló és végleges kifejezését. Szeretet és halál ugyanegy aktusban egyesül, hogy hirdesse az embernek: sikerének titka egész lényének „átmenete” az Atyába, a Szeretet teljességébe. Sikerének titka Jézus Krisztus húsvétja.

Marcel Massard

Kell-e „mítosztalanítani” Jézus Krisztust?

Amikor a feltámadt Krisztus megjelent a tanítványoknak, egyesek közülük — mint Lukács és Máté evangélista elmondja nekünk — *kétkedtek*. Miben? Bizonyára nem a megjelenő látomásban — az vitathatatlan volt —, de azt kérdezték maguktól: vajon az a Jézus jelent-e meg nekik, akivel két évig éltek és akit láttak a keresztre szegezve?

A tanítványoknak ez a kételye igen sok kortársunkban ma is megvan. Bizonyára nem vonják kétségbe magát a Názáreti Jézus létét — ezt jószándékú ember nem vitathatja —, de lehetetlennek tűnik előttük, hogy a Názáreti Jézus az is, akit az Egyház hirdet: a Krisztus, Isten Fia, az Úr, az emberek Megváltója. Ez a dicsőséges, mindenható Krisztus — gondolják — csak mítikus alak, a naív hit kivételése egy hozzánk teljesen hasonló emberre. Így hát fölteszik magukban, hogy ismét megtalálják Jézus emberi személyiségét, kiszabadítva abból a mítikus beágyazottságból, amelybe a keresztyén hagyomány zárta. Röviden: a ránk, modern emberekre váró feladat az lenne, hogy „mítosztalanítsuk” Jézus Krisztust, vagyis megfosszuk az ember Jézust mindattól a mennyei,

dicsőséges címtől, amelyet az első hívők tulajdonítottak neki. Akkor Jézus bizonyára mint egyszerű ember jelenék meg előttünk, de személyisége még így is olyan erős, olyan kivételes marad, hogy mindmáig példakép, felhívás a számunkra. Jézus az emberiség nagy hősei közé tartozik, mint mondjuk Szókratész, Buddha, Marx, stb., akik új látóhatárt nyitottak meg az embereknek, segítettek nekik, hogy fölfedezzék saját nagyságukat, szabadságukat, szolidaritásukat.

Kérdés: amikor az Egyház Jézust Isten Fiának, Úrnak, Megváltónak nyilvánítja, „mítoszt” csinál-e belőle, vagy valóságos „misztériumát” hirdeti? Az Egyház tanítása valóban a hit döntése elé állít bennünket. Mert az az állítás, hogy Jézus Isten Fia, a hit állítása. Nem tudjuk észokokkal bebizonyítani. Csak hinni tudunk annak, aki a tanítványoknak megjelenve így szólt hozzájuk: „Miért kételkedtek szívetekben? Lássátok kezemet és lábamat: bizony én vagyok” (Lk 24, 38-39).

F. Refoulé

A Jézus alapította vallás „egy vallás a többi között”?

Azok között az emberek között, akiknek emlékét megőrzi a történelem, ott sorakoznak a vallásalapítók. Találkoztak olyan ihletett emberek, akik mélyrehatóan megértették, hogy Isten — vagy az Istenség — lényege szerint a Kikerülhetetlen. Ezek az emberek különböző kulturális környezetekben értelmezték az emberi sors titokzatos összefüggéseit az „odaát”-tal. Tanítványok csoportosultak körük, megosztották hitüket, szertartásaikat, erkölcsi követeléseiket, fölismerve bennük azokat a kezdeményezőket, akikben vallásos szükségleteik visszhangra találtak. Ilyen kezdeményező-e Jézus? Egy vallásalapító a többi között, egy vallásé a többi közül?

Ha elfogadjuk ezt a kérdést — ami, úgy tetszik, nem is kérdéses —, az annyit jelent, hogy az összehasonlító vallástörténet útjára jutunk: párhuzamokat vonunk Jézus vallása és a vallásosság más megnyilvánulásai között. Összehasonlíthatjuk egyik alapítót a másikkal, egyik hitet a másikkal, egyik rítust a másikkal, egyik valláserkölcst a másikkal, egyik lelkeséget a másikkal. Összehasonlíthatjuk „Krisztus vallásának” kulturális termékenységét

más vallásokéval. Igen valószínű, hogy sokféle módon meg lehet így állapítani Jézusnak és az ő „vallásának” felsőbbrendűségét: nagyobb benne az Isten iránti érzék tisztasága és mélysége, teljesebb a babona és a mágia visszautasítása, érettebb a Mester iránti elkötelezettség követelése, gazdagabbak az igazságkereső embernek adott feleletek.

De meg kell vallanom: amikor Jézus Krisztusba vetett hitemről adok számot, engem nem elégít ki, hogy a leg-tökéletesebb vallás alapítójának ismerjem el. Különben is ki biztosít, hogy nem lép föl majdan egy még tökéletesebb vallásalapító? Még az sem elégítené ki, ha az abszolút tökéletes vallás alapítóját ismerném föl benne. Amit ő hitem számára jelent, az nem merül ki egy új vallási jelenség megalkotásában . . .

Jézus Krisztusban én az emberek között megnyilatkozó Isten végső kezdeményezését ismerem föl, amely lehetővé teszi az embernek történelme végső értelmezését. Azt a kimeríthetetlen Eseményt fedezem föl benne, amely az egyedülvaló Istenről beszél nekem, arról az Istenről, aki a végsőig beteljesíti egész teremtésének szavát. Egy abszolút, minden emberre vonatkozó jövő örömhírét fogadom Benne. Amikor Jézus Krisztus tanítványa leszek, vele az emberi történelem abszolút súlypontja húz magához. Nem lesz több hozzá hasonló: Isten immár sem meg nem kettőzheti őt, sem ellene nem mondhat, sem messzebbre el nem mehet, mint őbenne.

Ezért beszélek inkább Jézus evangéliumáról, vagy a Jézus-eseményről, mint Jézus vallásáról: Jézus vallása csak egy része az evangéliumnak. Hiteket, rítusokat, intézményeket össze lehet hasonlítani — a Jézus-esemény azonban összehasonlíthatatlan, egész teljességében összefoglal mindent Isten végső szavában, Jézusban, akiben minden beteljesedik.

P.-A. Liégé

Politizált-e Jézus?

Megint csak ebbe a kétesértékű és kétértelműségében kompromittáló szóba botlunk: politizálni. A keresztények — elég szerencsétlenül — több mint egy évszázada belebotlanak. Már Lacordaire „elkötelezett” ember volt, és támadták érte. És Krisztus? Van-e „evangéliumi politika”?

Fiatalságomban többé-kevésbé ez az axioma irányította az emberek viselkedését és lelkiismeretét: a keresztény nem politizál. A keresztények egysége politikán túli és politikán fölüli; ők nem szennyezik be a kezüket. A politika megoszt, a vallás egyesít. Ennek igazolására evangéliumi hivatkozásokhoz folyamodtak. Tanították a látszólag világos megkülönböztetést a sorsára hagyott evilági ország és Isten lelki országa között. Így mondta Krisztus is: Az én országom nem e világból való — az a császáré.

Ma már fölmérjük ennek a kettéosztásnak a hibás voltát, amelyet a zavaros idők magyaráznak. Mai egyházlátásunk lényegéhez tartozik, hogy az Egyháznak a világba kell merülnie ahhoz, hogy Egyház legyen. És éppen az *Evangélium újjáéledése* az Egyházban kezd „politikai tudatot” adni a keresztényeknek. Hogy emberek legyenek. Hogy hűségesek legyenek Krisztushoz. Hogy építsék az Országot.

Jól jegyezzük meg mind a kettőt: Krisztus nem „politizált”, de „elkötelezett” volt. Semmi politika: nem tanított „szociális tanokat” a különböző gazdasági rendszerekről, amelyek Palesztina területén keveredtek egymással, a római imperializmustól az agrárpatronátusig. Visszatüntetette azt, hogy a polgári igazságszolgáltatás ügyeibe avatkozzék. Elkülönült a zsidó teokráciától. Evangéliuma nem ad „modelleket”.

És mégsem független semmi az ő messiási vállalkozásától. A megszabadítás, amit beteljesít, egyaránt érinti a testet és a lelket, az üzleti ügyeket és a szerelmet, a munkát és a szemlélődést, a rendőröket és a prostituáltakat — ha nem így van, akkor misztifikáció az egész. A törvényen kívüliek otthon vannak az ő Országában, a jogászok botránkozására, és a politikusok rémületére. Ami kibújna a megistenülés alól, az a rothadás zsákmányává lenne. Mindenütt, ahol humanizáció van, lehetséges a divinizáció.

Az is igaz, hogy a világnak ez a megújulása nem politikai messzianizmussal történik: ilyen lenne a fennálló rend szenttéavatása és a keresztény forradalom egyaránt. Egyik sem álcázhatja magát Krisztus pártfogásával. Isten Országát keressük és az ő igazságát. Ez a művelet a politikai elemzés közvetítésével folyik, de ezt az elemzést értelmem és tapasztalataim alapján kell végez-

nem; nem vezethetnek le belőle magatartási szabályokat és megoldásokat. A politikának és a közgazdaságnak megvannak a saját autonóm törvényei.

Tehát nincs előre megállapított rendszer vagy technika. De az ember csak akkor találja meg és műveli hatékonyan a megfelelőt, ha hatalmába kerítette a prófétaik igény, ha nem szabadulhat a béke gondolatától, amelyet meg kell teremteni, a nyomorúságétól, amelyet el kell törölni, az igazságosságától, amelyet az igazi szeretet által kell megvalósítani. Ezekre kötelezte el magát Krisztus, kérlelhetetlenül, föltétlenül.

M. D. Chenu

Jézus: emlék vagy jelenlét?

Jézus . . . közel kétezer éve!

És ezt a nevet ma is szüntelenül ismétlik, mint az emberiség kimeríthetetlen titkát. Pedig hogy lejáratta, elárulta, eltorzította a történelem keresztútja! Mekkora a távolság az Evangélium fényforrása és minden rákövetkező között! „Jézus Isten Országát hirdette — és az Egyház jött” (Loisy). De az Egyház mégsem szűnt meg őrizni és átadni ezt az Evangéliumot, még akkor sem, amikor uralomvágyának igazolásával bélyegezte meg, vagy elzárva tartotta . . . és a különös könyvecske mindig elevenen élt benne, mint „keserűség a gyomornak és mézcsepp a szájnak”: hányszor csapott ki a kenyeret, csodákat, királyt kereső tömegre újból a világosság, az élesztő, a tűz! Mi lett volna az Egyház nélkül abból a néhány lapból, amelyet annyit másoltak, amelyen annyit elmélkedtek: a Boldogságokból, a tékozló fiú históriájából, a magvetés parabolájából, a passió józan és érdes elbeszéléséből?

De csak egy könyv továbbadásáról van-e szó nemzedékről-nemzedékre, a történelem hullámainak árapályában?

Jézusnak ma is van aktualitása: amikor az emberek összegyűlnek, hogy átéljék boldog életének és halálának „emlékezetét” és megünnepeljék egyetemes jelenlétét minden olyan emberi gesztusban, amely ad és elfogad, elveszíti és megnyeri az életet. Az Úrnak az idők végezetéig megült vacsoráján az emberek egész élete adja meg a törékeny, szimbolikus valóságok emberi súlyát.

Jézus tetteit és szavait kezdettől fogva emlékezetben tartották a közösségekben; a testvéri érintkezésben meg tapasztalták Krisztust. Ezek az emberek paradox módon egyaránt ünnepelték távollétét és jelenlétét, testben élt napjainak emlékeztét és második eljövételét, visszatérésének eleven várását. Diadal volt ez a múlt időn, mert Isten szíve az emberek szíven dobog. Mert Krisztus belső lendülete feszítve járja át az egész életet.

Jézus döbbenetes közelsége, Lelkének termékeny felvirradása mindenütt ott van a világban, mindazoknál, akik próbálnak „igazságban cselekedni”. De vannak emberek, akik ennek a jelenlétnek kinyilatkoztató, eleven jelét ülik meg: „Ott, ahol ketten vagy hárman összegyűlnek az én Nevemben, Én vagyok ott köztük.”

Isten tapintatos kegyelme úgy akarta, hogy szava, teste mindig az emberségből származzék, onnét csírázzék ki. Jézust nem hirdetné könyv, ha nem lettek volna emberek, akik kölcsönösen tudtuladták egymásnak a Jóhírt, megosztották egymással, együtt játszották isteni játékát. Nem élne ott egy könyv lapjain, ha nem lettek volna emberek, akik fölelevenítik jelenlétét, felajánlkoznak Lelkének, hogy mint fiak és testvérek élnek az Atya színe előtt.

Jézust a részesedés aktusa ruházza föl emberséggel. Ez a részesedés — amelyet az ember Istentől kap, hogy teljes létté fejlessze — ad Jézusnak nem szűnő emberi életet. Az Eucharisztia lakomája ezt az „egyetemes részesedést” ünnepli, amelynek legmagasabb és legjelentősebb aktusát Krisztus élte át. Azért Ő a titka és a tartalma, az emléke és a jövője, a radikális ereje itt és most. Minden emberi hely Jézus helye lett; de egyeseket asztalához hívott meg, hogy testvériesen ünnepelje velük Isten ajándékát a maga egyetemes kiterjedésében. Ennek a felénk táruló cselekvő jelenlétnek az intenzitása minden felületen valóságot áttör: az emberek Isten lakomájánál ünek.

A kenyér és a bor, de a víz is, az olaj, a kölcsönös beleegyezés, egy megbocsátó szó, egy ének . . . megannyi egészen egyszerű gesztus isteni energiák hordozója lesz.

Igaz, a szédületes egyszerűségnek ezeket a pillanatait olykor eltakarja a jogi formalizmus, a ritualizmus,

vagy a közepszerűség. Megannyi fátyol Jézus arcán! De akadnak emberek, akik szünet nélkül ismétlik, egészen az öntudatlan megszokásig, a roppant szót: „Íme az Ember” — és az Arc újból megjelenik.

Az emberi óceán kavargó hullámaiba vetve, Jézus a történelem óráiban tovább éli haláltusáját, hálaadását, fájdalmas és jósághintő útját. Az Egyház hűségének és árulásainak varrás nélküli köntöse alatt teste és vére, igéje a törékeny és dicsőséges emberség útját járja. Jézus emberkezeket hív arra, hogy megtörjék a kenyeret Emmausz minden útján: és felcsillan előttünk meghitt jelenléte, amikor az éjszaka árnya látszólag már-már mindent beborít.

Gérard Bessière

IV.

ÉN VAGYOK

Amit Jézus önmagáról mondott
és amit apostolai mondtak róla

BIBLIAI HIVATKOZÁSOK JEGYZÉKE

ALFA ÉS ÓMEGA

- Én vagyok az Alfa és az Ómega, az Első és az Utolsó, a Kezdet és a Vég: Jel 22, 13. Vö. még Jel 21, 6 és 1, 8.

A TEST FEJE

- Ő a Testnek, vagyis az Egyháznak a feje: Kol 1, 18. — Vö. Ef 1, 22 és 1 Kor 12, 12.

AZ ATYA KÉPMÁSA

- Ő a láthatatlan Istennek képmása: Kol 1, 15. — Vö. Róm 8, 29.
- Isten dicsőségének kisugárzása és lényegének képmása: Zsid 1, 3.
- Aki engem látott, látta az Atyát: Jn 14, 9.

AZ ATYÁTÓL JÖTT

- Kijöttem az Atyától és beléptem a világba: Jn 16, 28. — Vö. Jn 17, 8 és 1, 1.
- Én fölülről vagyok: Jn 8, 23.
- Azért szálltam le a mennyből, hogy annak akaratát cselekedjem, aki engem küldött: Jn 6, 38.
- Az Atya és én egy vagyunk: Jn 10, 30.

AZ EMBERFIA

- Az Emberfiának nincs hová fejét lehajtania: Mt 8, 20. — Vö. Mt 24, 30 és Jn 9, 32, valamint Dán 7, 13.

BÖLCSESSÉG

- Krisztus Isten Bölcsessége: 1 Kor 1, 24. — Vö. uo. 1, 30 és Jn 6, 35.

DÁVID FIA

- Hozsanna Dávid Fiának: Mt 21, 9. — L. még Mt 23, 42 és 9, 27, Lk 2, 4.

ELSŐSZÜLÖTT

- Ő minden teremtmény Elsőszülötte . . . Elsőszülött a halottak közül: Kol 1, 15 és 1, 18. — Vö. Róm 8, 29.

EMMANUEL

- Íme a Szűz méhében fogan és fiút szül. Neve pedig Emmánuel lesz, ami annyit jelent: Velünk az Isten: Mt 1, 23 (Iz 7, 14-et idézve).

ÉLET

- Én vagyok a feltámadás és az élet. Aki hisz bennem, ha meghalt is, élni fog: Jn 11, 25.
- Én élek és ti is élni fogtok: Jn 14, 19. — Vö. Jn 17, 2.
- Amint én az Atya által élek, úgy aki engem eszik, az majd énáltalam él: Jn 6, 57.

- Én vagyok az Út, az Igazság és az Élet: Jn 14, 6.
- Őbenne élet volt, s ez az élet volt az emberek világosága: Jn 1, 4. — Vö. Jn 3, 35.
- Ti az élet szerzőjét megöltétek. Isten azonban feltámasztotta a halálból, ennek mi tanúi vagyunk: Csel 3, 15.
- Élek, de már nem én élek, hanem Krisztus él bennem: Gal 2, 20.

ÉLET KENYERE

- Én vagyok az élet kenyere: Jn 6, 35.
- Én vagyok az élő kenyér, mely a mennyből szállott le. Aki ebből a kenyérből eszik, örökké él, s ez a kenyér, melyet én adok nektek, az én testem (húsom) a világ életéért: Jn 6, 51. — Vö. János egész 6. fejezetét.
- Jézus vette a kenyeret, megáldotta, megtörte s tanítványainak nyújtotta e szavakkal: Vegyétek, egyétek: Ez az én testem. Mt 26, 26. — Vö. 1 Kor 11, 23 és 10, 16.

ÉN VAGYOK

- Ha nem hiszitek, hogy Én vagyok . . . Jn 8, 24. — Vö. Exod 3, 14.
- Amikor majd fölmagasztaljátok az Emberfiát, megtudjátok, hogy Én vagyok: Jn 8, 27.
- Mielőtt Ábrahám lett volna, Én vagyok: Jn 8, 58.

FELTÁMADÁS

- Én vagyok a Feltámadás. Aki hisz bennem, ha meghalt is, élni fog: Jn 11, 25. — Vö. Jn 3, 16 és 3, 35; Jn 6, 40 és 6, 54.
- . . . megölik és harmadnapra feltámad: Mt 17, 23. — Vö. Mt 16, 21 és Lk 24, 7.
- Miért keresitek az élőket a holtak között? Feltámadott: Lk 24, 5-6.
- Ő, aki Jézust feltámasztotta a halottak közül, halandó testeteket is életre kelti: Róm 8, 11.
- Ezt a Jézust támasztotta fel az Isten, ennek mi mind tanúi vagyunk: Csel 2, 32.
- Krisztus föltámadt a halálból. Amint Ádámban mindenki meghal, úgy Krisztusban mindenki életre is kel: 1 Kor 15, 20 és 22.
- Benne temetkeztetek el a keresztségben és benne támadtatok fel: Kol 2, 12.

FIÚ (ISTENÉ)

- Ha Isten fia vagy . . . Mt 4, 3.
- Te vagy Krisztus, az élő Isten Fia: Mt 16, 16. — Vö. Jn 10, 36 és 11, 4.
- Tehát te vagy az Isten Fia? — Én vagyok: Lk 22, 70.

FIÚ (JÓZSEFÉ)

- Nem József fia-e ez? Lk 4, 22. — Vö. Lk 3, 23 és Mt 1, 16.

FIÚ (MÁRIÁÉ)

- Ne félj, Mária . . . fiat fogansz: Lk 1, 30-32.
- Isten elküldte Fiát, aki asszonytól született: Gal 4, 4.

IGAZSÁG

- Én vagyok az Út, az Igazság és az Élet: Jn 14, 6.
- Én azért születtem és azért jöttem a világra, hogy tanúságot tegyek az igazságról. Mindaz, aki az igazságból való, hallgat az én szavamra: Jn 18, 37.
- Ti életemre törtök, aki pedig az igazságot hirdettem nektek, melyet Istentől hallottam: Jn 8, 40.
- Mi láttunk az ő dicsőségét, mint az Atya Egyszülöttének dicsőségét, aki tele van kegyelemmel és igazsággal: Jn 1, 14. — Vö. még 1 Jn 3, 19.

IGE (SZÓ)

- Az Ige testté lett: Jn 1, 14. — Vö. Jn 1, 1, valamint Jel 19, 13.
- Isten Fia által szólt hozzánk: Zsid 1, 2. — Vö. Jn 3, 11.

ISTEN BÁRÁNYA

- Íme az Isten Báránya, aki elveszi a világ bűnét: Jn 1, 29.
- Ahogy a bárány nem ad hangot nyírója előtt: Csel 8, 32 (idézet Iz 53, 7-ből).
- Láttam: ott áll a Bárány, mintha leölték volna (= a feláldozott Jézus): Jel 5, 6.

ITT VAGYOK

- Ahol ketten vagy hárman az én nevemben összegyűlnek, ott vagyok közöttük: Mt 18, 20.

KICSINYEK

- Amit egynek e legkisebb testvéreim közül tettetek, nekem tettétek: Mt 25, 40.

KIRÁLY

- Hol van a zsidók most született királya? Mt 2, 2.
- . . . erőszakkal királlyá akarták kikiáltani: Jn 6, 15.
- Hozsanna, Izrael királya! Jn 12, 13.
- Az én országom nem a világból való. — Tehát király vagy! — Te mondd, király vagyok: Jn 18, 36-37.
- Én nektek adom az országot, hogy majd asztalomnál egyetek és igyatok országomban: Lk 22, 29-30. — Vö. Mt 4, 17.
- Öltözetén ez a név volt felírva: Királyok Királya, uralkodók Ura. Jel 19, 16.

KÖZVETÍTŐ

- Ő új szövetség közvetítője: Zsid 9, 15. — Vö. Zsid 8, 6.
- A törvényt Mózes közvetítette, a kegyelem és az igazság Jézus Krisztus által valósult meg: Jn 1, 17.

KRISZTUS

- Ma megszületett a Megváltótok, Krisztus, az Úr: Lk 2, 11. — Vö. Lk 2, 26.
- Megtaláltuk a Messiást (ami annyit jelent, mint Krisztus): Jn 1, 41.
- Hát ti mit mondotok, ki vagyok? Simon Péter erre így válaszolt: Te vagy Krisztus, az élő Isten Fia. Mt 16, 16. — Vö. Jn 11, 27.

- A Messiás, azaz a Krisztus . . . Én vagyok az, aki veled beszélek: Jn 4, 25.
- Te vagy-e a Messiás, az áldott (Isten) Fia? Jézus így válaszolt: Én vagyok: Mk 14, 61.
- Vajon nem ezeket kellett elszenvednie a Krisztusnak? Lk 24, 26.

KÜLDÖTT

- Én nem magamtól jöttem, hanem ő (az Atya) küldött engem: Jn 8, 42.
- Isten elküldte a Fiát, aki asszonytól született: Gal 4, 4.
- Aki engem befogad, azt fogadja be, aki engem küldött: Mt 10, 40.
- Aki engem lát, azt látja, aki engem küldött: Jn 12, 44.
- Amint az Atya küldött engem, én is úgy küldelek titeket: Jn 20, 21.

MEGVÁLTÓ

- Az Emberfia azért jött, hogy váltságul adja életét sokakért: Mt 20, 28. A megváltás Jézus Krisztusban teljesült be: Róm 3, 24. — Vö. Iz 41, 14.
- Ez az én vérem, amely sokakért kiontatik a bűnök bocsánatára: Mt 26, 28.

MESSIÁS

- A Messiás . . . én vagyok, aki veled beszélek: Jn 4, 25.
- Vö. Jn 1, 41 és 1, 33; lásd mindenekelőtt Ex 30, 22.

MESTER

- Ti engem Mesternek hívtok . . . az vagyok: Jn 13, 13. — Vö. Mt 11, 27.

NAP

- A Kelő Nap látogatása: Lk 1, 78.
- Arca fénylett, mint a nap: Mt 17, 2. — Vö. 19. zsoltár.

NAZÁRET

- József vette a gyermeket és anyját és letelepedett egy Názáret nevű városban: Mt 2, 23.
- Jöhet-e valami jó Názáretből? Jn 1, 46. — Vö. Jn 7, 27 és 7, 40-52.

PAP

- Hitvallásunk főpapja, Jézus: Zsid 3, 1.
- Minden tekintetben hasonlónak kellett válnia testvéreihez, hogy irgalmas és Istenhez hűségese főpap legyen: Zsid 2, 17.
- Olyan kiváló főpapunk van, aki áthatolt az egeken, Jézus, Isten Fia: Zsid 4, 14.
- Annak ellenére, hogy ő volt a Fiú, a szenvedésből engedelmességet tanult; örök üdvösség szerzője lett: Zsid 5, 8.

PÁSZTOR

- Én vagyok a jó pásztor . . . Jn 10, 11. — Vö. Ez 34, 1.

PRÓFÉTA

- Az emberek szerint (Jézus) egy a próféták közül: Mt 16, 14.
- A prófétát csak hazájában és házában nem tisztelik: Mt 13, 57.
- Ez valóban az a Próféta, akinek el kell jönnie a világra: Jn 6, 14.

SZELÍD ÉS ALÁZATOS

- Jöjjetek hozzám mindnyájan, akik fáradotok . . . Szelíd vagyok és alázatos szívű: Mt 11, 28.

SZENT

- Távozz tőlem Uram, mert bűnös vagyok! Lk 5, 8.
- Te vagy az Isten Szentje! Mk 1, 24.
- Ti megtagadtátok a Szentet és az Igazat: Csel 3, 14.

SZOLGA

- Íme az én szolgám, akit kiválasztottam: Mt 12, 18. — Vö. Iz 42, 1, továbbá Lk 4, 18.
- Az Emberfia nem azért jött, hogy kiszolgáltassa magát, hanem hogy szolgáljon: Mt 20, 28.
- Kiüresítette magát, szolgai alakot öltött: Fil 2, 7.
- Isten megdicsőítette szolgáját, Jézust: Csel 3, 13. — Vö. Iz 52, 13 — 53, 12.

SZŐLŐTŐ

- Én vagyok az igazi szőlőtő és Atyám a szőlőműves: Jn 15, 1.

TESTTÉ LETT (EMBERRE LETT)

- Az Ige testté lett: Jn 1, 14.
- Kiüresítette magát, szolgai alakot öltött és hasonlóná lett az emberekhez: Fil 2, 7.

ÚJ EMBER (ÚJ ADÁM)

- Amint Ádám mindenki meghal, úgy Krisztusban mindenki életre is kel: 1 Kor 15, 22. — Vö. még 15, 45, Róm 5, 12-17, Ef 2, 15.

ÚT

- Én vagyok az Út, az Igazság és az Élet. Senkisémet jut az Atyához, csak én általam: Jn 14, 6.

ÜDVÖZÍTŐ

- Jézusnak (= Isten üdvözít) nevezed, mert népét ő szabadítja meg bűneitől: Mt 1, 21.
- Üdvözítő született nektek: Lk 2, 11.
- Valóban ő a világ üdvözítője: Jn 4, 42.
- Nem azért jöttem, hogy elítéljem a világot, hanem hogy megmentsem a világot: Jn 12, 47.
- Nem adatott más név az ég alatt az embereknek, amelyben üdvözlünk kellene: Csel 4, 12.

VILAGOSSÁG

- Én vagyok a világ Világossága: Jn 8, 12.

SZEMÉLYES JEGYZETEK

Amikor Jézus Fülöp Cezaréája vidékére ért, megkérdezte tanítványait e szavakkal: „Kinek tartják az emberek az Emberfiát?”

Így válaszoltak: „Egyesek Keresztelő Jánosnak, mások Illésnek, ismét mások Jeremiásnak vagy egynek a próféták közül.”

Most hozzájuk fordult: „Hát ti mit mondotok, ki vagytok?”

Simon Péter erre így válaszolt: „Te vagy Krisztus, az élő Isten fia.”

Szent Máté 16. fejezete

A nekünk szegeződő kérdés pontosan ugyanaz, mint amit Jézus vetett föl apostolainak: „Hát ti mit mondotok az Emberfiáról?”

Ugyanezt a kérdést teszem föl én is nektek. A ti lelkeknek is égető és sürgető-e az evangélium? És ti mit mondotok Jézusról? Milyen a személye, milyen a természete? Az ember nyomban a katekizmushoz folyamodik és eszébe jut, hogy „Jézus Istennek Fia, aki emberré lett”. De tudjuk-e valóban, mit jelent ez?

Továbbmenve: ha Jézus az emberré lett Isten, ami a csodák csodája, mi lehet akkor az én számomra? Milyen viszony van közte és köztem? Csakugyan foglalkoznom kell-e vele? Találkozom-e vele életemnek útján? Hozzákapcsolódott-e sorsomhoz? Még ez sem elég. Ha megkérdezném pontosan a mi korunk embereit: Mit tartotok ti Jézusról? Minek tekintitek? Mondjátok meg nekem: Kicsoda az Úr? Ki ez a Jézus, akit annyi század óta folyvást prédikálunk, abban a meggyőződésben, hogy életünknel is szükségesebb őt hirdetni a lelkeknek? Kicsoda Jézus?

VI. Pál, Róma, 1965. március 14.

FUGGELÉK

KI NEKEM JÉZUS ?

A VIGILIA KÖRKÉRDÉSE

Jézus személyisége minden kor emberét foglalkoztatta. Hatása ma is élő és észlelhető, senki sem lehet közömbös iránta. A Vigilia szerkesztősége ezért körkérdéssel fordult — világnézetre való tekintet nélkül — a magyar szellemi élet jeles képviselőihez, mit jelent nekik Jézus. Az adott feleletekből kiderül, hogy alakja nemcsak a hívőnek jelent sokat, aki hitének mesterét, Megváltóját látja benne, hanem a nem-hívőnek is, aki mint történelemformáló személyiséget, az egyetemes emberi kultúra kiemelkedő értékét tartja számon.

A beérkezett válaszokat névsorban közöljük.

BÁLINT ENDRE *festőművész:*

— Rónay György szegezte nekem a kérdést a Nemzeti Galériában, egy pompás egyházművészeti kiállítás bemutatója után, lefelé menet a lépcsőn . . . Azután elbúcsúztunk, és arra gondoltam, valami „csodának” kellene történni, hogy én erre a kérdésre igazul válaszoljak.

Jézus testi mivolta képzeletemet valójában nem foglalkoztatta, vagyis — ahogy mondják — a „történelmi Jézus” bennem sohasem vált plasztikussá. Személye (akit két évezred sem tudott deformálni hamis akaratok, álságos ferditések segítségével) Formát öltött, és most ennek a Formának lettünk elragadtatott szemlélői. Persze nem csak most és nem csak mi, de mindazok, akik a katakombák puritán díszítéseit annak idején készítették, és akik a gótikus katedrálisok szobraiban az örökkévalóságot álmodták, és akiket Sasettától Michelangelóig olyan erő járt át, hogy maguk is „csodálatos halászokká” lettek. Számomra a barcelónai Katalán Múzeum első nyolctíz terme és szinte az egész Cluny múzeum, de a sixtusi kápolna mennyezete is ugyanannak a dolognak tanúságtétele: a Hit formateremtő erejét példázza. Ez a kereszténység érdeme, amely Jézust helyezte mindenek elé . . .

Ami engem illet, „csodaváró” voltam és az is maradtam; hogyan is ne hinnék annak, aki csodákra képes. Különböznél miért is festettem meg annak idején a *Csodála-*

tos *halászat* című képemet? Szeretetre éheztem és nem hittem, hogy tizenkét évvel később még élni fogok és azon gondolkozni, mit is jelent nekem Jézus? Talán a szeretet és a csodák kimeríthetetlen forrását, és még inkább a szeretet csodáját és a csodák szeretetét.

BÁRDOS LAJOS zeneszerző:

— Hogy kicsoda? Gyermekkoromban nem több, mint az izgalommal várt karácsony. Gyertyafény, indián könyv, kisvonal. Nagydiák éveimben: kamaszos fölényrel lefitymált „legenda”. Azután katonasor, háború, felnőtt élet, — és lassanként bizonyossággá vált a számomra, hogy Ő csakugyan az, aminek magát mondotta: út, igazság, élet.

Út. Tudom, merre járjak, tudom, merre haladjak. Senki nem mondta, hogy a helyes út sima és kényelmes. Meredek és göröngyös az. De a sziklamászó is ezt keresi. És ahogy halad fölfelé, egyre szebb a kilátás, egyre fönségesebb az érzés. És ha vissza-visszacsúszik az ember az út nehezein, ki ad erőt az újra- meg újrakezdéshez? Ő.

Igazság. Nincsen szava, amelyik tévesnek bizonyult volna. Pedig ugyancsak cifra évtizedeket ért meg az én hetvenéves nemzedékem. De minden fordulatban, minden forgatagban bevált szavainak igaza. Soha semmi bajom nem lett abból — de másnak sem! —, hogy például megfogadtam legfőbb szavát is: szeresd felebarátodat! De sokszor nem volt ez könnyű! Gáncsokat, vádaskodásokat nem visszabosszulni, hanem baráti kéznyújtással elfeledtét tenni . . . Ki adott ehhez erőt? Ő.

Élet. A szó határtalanságából most csak a teljességet idézem. Zöldfülű siheder koromban együtt fújtam a fújókkal: micsoda abszurdum! Egyszer azt mondja: békét, máskor: kardot. Dehát az élet pontosan ilyen. Telve ellentmondásokkal, szélsőségekkel. Igenis, óhajtjuk a békét, de ha kell fegyvert ragadunk feldúlói ellen. És az a sok egyéb fekete-fehér, igen-nem? Bánkódjunk-e folyton vagy vigadjunk? Nem vagy-vagy, hanem is-is: nagypéntek is van, és húsvét is. A férfi magánya, vagy a házasság boldogsága? Nem vagy-vagy, hanem is-is: szerzetesnek lenni éppoly fennkölt életeszmény, mint ahogy a házasság szentség. (Amihez megint csak Ő ad erőt.) Van pap-fiam is, és van-

nak családos gyermekeim is. Mindegyik boldog az ő élet-
állapotában. És én sokszorosán boldog általuk.

És Ő általa, aki út, igazság, élet. Vagyis az igaz életre
vezető út.

Dr. BENEDEK ISTVÁN *író, pszichológus:*

— Három kérdésükre a válaszom:

1. Lehet-e pozitív példa Jézus emberi arculata?

Lehet. Emlékeztetem Önöket Benedek Elek nagyapám
életmottójára:

*Jézus tanítványa voltam,
Gyermekekhez lehajoltam,
A szívemhez fölemeltem,
Szeretetre így neveltem.*

2. Mondhat-e ma az embereknek valami jelentőset és
követendő?

Mondhatna. De kétezer éve azt tapasztaljuk, hiába
mond. Csak kivételes egyének követik. Semmivel annyian
és annyira vissza nem éltek a történelem során, mint Krisz-
tus tanításával, még az egyházak is.

3. Lelkileg gyógyír-e vagy csak bénító balzsam?

Nem értem a kérdést. Balzsam és gyógyír ugyanaz,
nem bénít. Jézus sem bénít. Talán a lelki fájdalmat bénítja
a hit, a bizakodás valami emberfeletiben, a szó enyhítés,
belenyugvás értelmében. Ennyiben balzsam és gyógyír.
Betegséget nem gyógyít, de segít elviselni.

BULLA ELMA *színművésznő, a Vígszínház tagja:*

Erről a kérdésről mindig is sokan és sokat beszéltek.
Igaz, a krisztusi törvények olyan magasrendűek, hogy
szinte alig közelíthetők meg, talán azért is beszélünk ró-
luk annyit. Pedig az volna a jó, ha nem beszélénk, cse-
lekednénk e törvényektől vezettetve. Ez mindennél többet
jelentene és értelmet is adna nekik — mai érvényel.

GYÖNGYÖSSY IMRE *filmrendező:*

— Laikus módján vettem kezembe a Bibliát, és egyre
inkább megkísértett az a herezis, még saját filmmel,

a *Virágvasárnap*al is vitatkozva, hogy két hőse van, a szónak filológiai értelmében is. Vagy legalábbis úgy, hogy két vizionáló alteregó ez az egyetlen hős.

Az egyik az abszolút megbékélést hirdeti, a másik pedig ugyanekkor harcot hirdet. Az egyik — ha úgy tetszik — olyan harcot, hogy azt mondja: szállj szembe a testvéreddel is, ha szükség van rá, ami úgy is megfogalmazható, hogy irtsd ki a gonoszt, irtsd ki a rosszat. A másik hős viszont azt mondja, hogy az állhatatosságod a szeretetben erősebb, mint a kard. Ez az igen-igen szélsőséges, majdnem önmagának ellentmondó hős azonban mégiscsak egy — ha úgy tetszik — irodalmilag is, ezért a világirodalom egyik legzseniálisabb személyisége. Kár, hogy ma alakja a napi harcokban elvesz vagy elhomályosodik, mert nemcsak kultikusan ihlető. Mint személyiség, azok számára is nagy ihlet-forrás, akik nem hisznek benne. Két olyan magatartásformát tartalmaz, aminek a világon ma is napi érvénye van.

GYÖRKÖS LAJOS *rev., a Buddhisták Világszövetsége Magyarországi Regionális Központjának vezetője:*

— A kereszténység megalapítójának személye — aki egyúttal a keresztény hívők vallási életének centrális alakja is —, messze túlnőtte az általa megalkotott életmű kereteit. Személyének hatása korszakokat formáló, alakító és meghatározó erővé vált. Követőinek száma, akár a múltat nézzük, akár a jelent vizsgáljuk is, tagadhatatlanul az első világvallássá teszi a kereszténységet. Jézus Krisztus neve, korunkban már nem ismeretlen — a kereszténységtől alapjaiban különböző — más vallásrendszerek követői számára sem.

A buddhista vallás mérhetetlenül toleráns és türelmes. Az intelligens buddhista nem tekinti és nem állítja be saját vallását, mint az egyedül üdvözítőt, hanem elismeri és vallja, hogy a megváltáshoz más vallásrendszerek segítségével is el lehet jutni, feltéve, ha az azt követő őszintén éli is a saját vallását.

A Buddha tanításában központi helyet foglal el a szeretet és az irgalom gyakorlása. E két erény fontossága szinte egyetemes jelleget ölt, mert az emberi létformán

túl kiterjed az állatok, „fiatalabb testvéreink” világára is. A buddhizmus két nagy iskolája — az ún. északi és déli buddhizmus — közül az első kifejezetten, a másik pedig általában éppen a *Bodhisattvat* állítja követői elé ideál-nak, azt az emberi létformát elért lényt, aki, ámbár szellemi fejlődése folytán már a megváltás küszöbéhez érkezett, maga is Buddhává válhatna s ezzel kilépve a létesülés körforgásából, önmaga számára végleg megszüntethetné a szenvedést, szeretettől és irgalomtól tökéletesen áthatva önként lemond saját megváltásáról, új testet-öltéseket vállal, hogy a többi lényt is hozzásegítse a szenvedéstől való megváltáshoz.

Ha az előbb elmondottak alapján nézzük Jézusnak, a názáreti Mesternek tanítását és ehhez hozzávesszük személyes életpéldáját is, úgy lehetetlen meg nem látnunk azokban a *Bodhisattva* jellemző ismérveket. Itt elegendő kell, hogy legyen, ha csupán a szeretetről szóló tanításaira emlékeztetünk és eszünkbe jut az egész emberiség megváltásáért hozott golgotai kereszthalál. Vajon van-e, lehet-e nagyobb szeretet annál, mint aki saját életét képes adni barátaiért, az egész szenvedő emberiségért? Vajon van-e, lehet-e nagyobb szeretet és irgalom annál, mint aki az őt üldözőket annyira sajnálja, hogy megsiratja? Vajon nem Jézus mondta-e: „Ne szállj szembe a gonosszal, hanem ha megütik jobb arcodat, fordítsd oda a másikat is”? Továbbá: „Szeressétek ellenségeiteket és imádkozzatok üldözőitekért”?

A sajátosan buddhista tanítás szerint: „Gyűlölködés a gyűlölködést meg nem szünteti, a gyűlölködést csak a szeretet szüntetheti meg.” A názáreti Jézus szavai, ha másként fogalmazva is, de lényegét illetően ugyanezt az igazságot kiáltják oda az egész világnak.

A buddhisták szemében Jézus Krisztus — *Bodhisattva*. Éppen a szeretet és irgalom egész lényét átható erénye, annak tökéletes fokon való gyakorlása teszi őt azzá. És ez a szeretet és irgalom, amely — felfogásuk és útjaik ellenére is — mindkét vallásrendszert egyformán jellemez, teszi mind a keresztények, mind a buddhisták számára lehetővé a kölcsönös megértést és a korunkban oly nagyon szükséges közeledést. Korunkban, egy olyan korszakban, amely a megértésen kívül talán semmit sem nélkülöz jobban, mint éppen a szeretetet és irgalmat.

GYURKOVICS TIBOR *költő:*

— Zavarban vagyok. Az ember nem nézi az anyját a fürdőben. Profánnak tartom a kérdést.

Nos, a vallomás. Mindenről kérdeznek mostanában. A mini-szoknyáról, a Bio Tomi mosószerről, a non-figuratív festészeetről, a nemi életemről . . . vagy a Manson család kegyetlenkedéseiről. A szociológusok úgy gondolják, ez jó módszer. Hát így hova rejtsem Öt?

Mindig nagyon kíváncsi voltam Jézusra. Konkrétan, a szemgödrére, körmeire, térdére. Milyen volt — minde-
nestől. Ahogy feküdt, összefogta a ruháját, nevetett, a fogai. Már tizenöt éves koromban novellát írtam róla — külsőleg. Egy padon ült. Miért, miért? Miért ennyire?

Most, mikor megtudtam a kérdést, mintha a pofámba ütöttek volna. Remélem, a papság is így van vele.

Aztán látom, ahogy kapkodnak az emberek, hogy fölildézzék. Összefoglalják, mint hőst, fenomént. Bajnokot. Gondolkodót, forradalmárt. Könyvek után nyúlnak, talán igényesebb filozófiai lexikonban is megnézik, hogy elhelyezzék a történelemben, regényekben. Nem önma-
gukban.

A kereszténység leglényege a személyesség. A kereszténység nem világnézet, nem a gondolkodás magasiskolája, nem is valami kiolvasható filozófiai rendszer, erkölcsi szabályzat. Ő, nem. Jézus. A kapcsolat. A társ.

Az emberi megosztottság a legnagyobb teher. Bukásunk és fölemelkedésünk egybemosott szennye. Gonoszságunk és tisztaságunk keveréke. Mint valami rossz likőr. Jézus kiválaszt minket — önmagunkból. Ő csak tiszta, csak emelkedés — micsoda egyoldalúság, micsoda hiány! Ebbe a hiányba kapaszkodhatunk, ebbe az embertelenségbe.

A kisdéd Jézussal sosem tudtam mit kezdeni.

Jézus férfiú. Az erősebb nemhez tartozó. Titkosan és felületesen érezhető ez a nők odaáramlása révén is. Nem véletlen. De hozzá nem vezet út az erősség irányában. Csak semleges, csak férfiatlan, csak gyöngé út. Amilyen Ő.

A Krisztus Jézussal való kapcsolat szerelmes kapcsolat. Nem véletlen, hogy „égi jegyes”, „isteni vőlegény”, „szerelmes Jézusom.” Nem baráti, barátságos kapcsolat

— az odaadás kapcsolata. Emberfeletti szerelem. Ne felejtjük el.

A képzőművészetekben olyan szép arca van.

Gyakorló gyógyító koromban mindig nagy vitában álltam orvoskollégáimmal. Freudisták voltak, javarészt. Tudatosítottak, felszabadítottak, ön-felszabadítottak, gátlástalanítottak. Én tovább akartam jutni. Az alázatig. Mikor magától fölszáll a lélek. Az elfogadásig, a katarziséig. Jézusig. Pitinek éreztem orvosaink ügyködését, szabadon-asszociáltatásaikat. Úgy láttam, praktika, taktika. Szent Pál azt írja a filippibeliekhez: „Nem bízunk a testben.” Fokozhatnám: a lélekben sem. Pedig fehérlőpenyeseink okosak voltak, képzetek, jó szándékúak, humanisták. De mi a humanizmus Jézushoz képest?

Szenvedni tudni kell. Mert van rossz szenvedés is. Jól kell tudni szenvedni, tisztára. Csak Jézus tud. Ezt nevezik megváltásnak.

Mint egy ember. Haja van, füle, kitárt karja, izomköfői. Nevet, beszél, végigmegy a gangon, bármikor beállíthat hozzánk. Bárcsak egyszer beállítana.

HELLER ÁGNES *filozófus:*

— A kereszténység Jézus-képe — a maga tiszta formájában — a *nembeli individuum* alakja. Olyan individuum ő, aki magában hordozza, megtestesíti az *emberiség nembeli lényegét*. Innen ered, hogy a Jézus-alak vonzó ereje messze meghaladja azoknak a körét, akik „hisznek benne”. A vallás alkotta meg, de alakjának jelentősége messze túlnyúlik a vallás hatókörén.

Egy istenség természetesen nem lehet úgy individualitás, hogy distanciálja magát a saját partikularitásától. A Jézus-mítosz ezt a problémát oly módon oldja meg, hogy Jézust a tiszta nembeliség reprezentánsává teszi, *Jézusnak nincs partikularitása*. Ez egyáltalán nem „természenagyon is partikularisak: bosszúállók, irigyek. A zsidók tes”. Az ember képmására alkotott istenségek többnyire istene magát „féltékeny istennek” nevezi; Létó irigységből nyilazza le Niobé gyermekeit. Jézusban azonban nincs se irigység, se féltékenység, se bosszú. Ugyanakkor — mint a nembeliség reprezentánsa, mint az „ember fia” — messzemenően egyéni. Egyéni a viszonya korához, a korban érvényes törvényekhez, illetve szokásokhoz; egyé-

nien alkalmazza az érvényesnek vallott isteni, erkölcsi törvényeket (l. a házasságtörő asszony, a gazdag ifjú, Magdolna történetét). Egyéni végül a halála is; halála az ő *halála*, saját sorsához tartozik. (Az egyénített nembeli-ség teszi különben alakját a műalkotások kiapadhatatlan forrásává is.)

A Jézus-mítosz természetesen nem mentette meg a kereszténységet attól, hogy a vallási elidegenedés tipikus reprezentánsa legyen. De létrehozta azt a paradoxont, hogy a kereszténység mint kodifikált vallás mindig lapangó ellentétben állt az eredeti Jézus-mítosszal. (Szépen rajzolja ezt meg Dosztojevszkij a nagy inkvizítor történetében.) A kereszténység sokszoros megújulási képessége a változó társadalmi szituációkban, osztályharcokban azonban nem utolsósorban onnan eredt, hogy az új irányzatok, új törekvések mindig „visszatérhettek” az eredeti Jézus-legendához, hogy annak főalakját szembeállítsák a de facto uralkodó kereszténységgel.

IGNÁCZ RÓZSA író:ő:

— Még nem jártam iskolába. Tizenkét éves kislányom nem Piroska és a farkast mesélte. Az Olajfák hegyét mondta, a szamárr hátán lovagolót és a Koponyák hegyét. Nagyhéten, feketepénteken ha róla olvasva a jobb-oldali lator szavaiig érkezem ma is, majdnem éppen úgy, de még keservebben, ha emberek előtt szégyenemben elrejtve is, hogyan tudhatnám kérdés nélkül beleírni ebbe a vallómondatba az *állítmányt*?

Hitvallás lehetne tiszta lelkiismerettel leírni: akkor őt sirattam, most úgy és azért kell sírnom, ahogyan Jeruzsálem leányait utasította. Kétkedésekkel kísértem magamat ma is. Hányszor hittem, hogy legyőztem. Megtértem. Visszaestem. Hányszor? „Ateista” mindössze hetekig voltam, tizennégy éves kiskamasz koromban Renan könyvének hatására, de annak is csak az első fele ingatott meg; második része, melyben mindennél ékebben akarta bizonygatni hőse csakis ember voltát, fokozódó ellenhatást keltett. Hogy ő Isten volt, azt éppen ennek a könyvnek ellenhatására kezdtem tudni. Hogy ma is és mindörökre az, azt intellektualizmussal kacérkodó dühös ifjúságomban éreztem először, úgy tizennyolc évesen, mikor a nagy stíliszta, Nietzsche szavaitól bővölődtem. Egy

ideig. Míg el nem kiáltotta a legbizonyíthatatlanabb, leglogikátlanabb állítását: „Isten meghalt!” Ekkor hirtelen valaminő — talán egy kis túlzással antivoltairianizmusnak nevezhető — „tételt” növesztettem magamnak, olyast, hogy: az ember teremtette Isten persze hogy meghalhat. De hol teremtett valamit is az ember? Ócska dolog a deisták moralizálása, hogy „ha Isten nem volna, ki kellene találni”. Ember nem talál ki semmit, legfennebb megtalál, felfedez, összerak, kiszűr valamit, ami *adva van* a mindenségben. Természetes, hogy különböző korok különböző intellektusú, hitű, tudatfokú embere más és más Istent fedez fel magának, jól-rosszul. Az mind utalhat arra az Abszolútumra, aki Ő. Ilyeténképp bölcselektem. De hitem gyenge lábon állott. Aztán — megint csak vallani kellene. De hogyan is?

Családi szerencsétlenségek nyomán keletkezett, két hónapig tartó nagy betegségem egyik krízisekor — láttam. Nem a Nietzsche reklamálta szenvedés-hozót, nem a „ha nem volna, ki kellene találni” moralistát, ó, nem a Renan jószágos tanító bácsiját. Imaginatív fogadtam-e hát magamhoz? Gyermekekben elfészelt, fehéringes ábrázolásai szövődtek-e át ábrázolhatatlan, mégis érzékelhető fénné? Láttam. Jó volt. Gyógyultam. Tilos volt környezetemnek megmondania, hogy nagy betegségem alatt meghalt édesanyám, el is temették már. Megmondta. Boldogan sírtam, minden szememet ellepő könnyel boldogabban. „Imhol a te anyád” — mondta János apostolnak. Nekem is? Én református vagyok. Ha felekezetieskedni akarnék, akkor a „semper reformare” értelmébe kapaszkodva azt korrigálnám most, hogy: *reforma*nda vagyok. A protestáns szót, annak *ma* negatív kicsengése miatt leginkább elvetném magamtól. Apám, egykori protestáns lelkipásztor tiszteletet érdemlő emléke miatt nem vetem el, igaz papnak ismerhettem meg.

Úgy fordult, hogy sok, különböző felekezettel találkozhattam, keresztyénekkal, magukat annak tartókkal, keresztyényekkel; keresztyénységgel álarcoskodókkal, igaznak látszókkal. Ismerek számos szektát is. Foglalkoztam keresztyénység előtti és az utáni vallások történeteivel, vallásfilozófiákkal is. Volt közöttük visszataszító, vonzó, túlon túl propagáló, erőszakosan térítő, példamutató is. Isten megment tőle, hiszem, hogy valaminő eklektikus

vallást gyártsak magamnak, egyénien összeválogatva ebből azt, abból amazt. Az Imitatio Christi gyarlóságomnak gyötrelmesen nehéz. Hogy „mind az egész teremtet világgal egyetemben nyögi, küzdj, harcolj, a Fiúság lelkének elnyeréséért epedj” feladata felmérhetetlenül nagy. De bárhog — mindig lássam és segítségével emberangú emberségre jussak.

KONDOR BÉLA *festőművész*:

— Jézus tanait nem lehet követni. Mert olyan akadályt állít, hogy a mindenkori emberi viszonyok között azt csak egy magányos farkas — amelyik nem harap méghozzá, ugorhatná át. De a magányos farkasok sorsa a puska lövés, vagy az éhhalál. Még a keresztre feszítés is kegyelemteljesnek tűnik, mert emberi kegyetlenkedések közepette szégyenít meg.

Mindezt az evangéliumok bizonytalan alapján lehet tudni, és Jézus biztos sorsát a 12 (!) ostoba tanítvány bizonytalankodása csak aláhúzza. Idétlenkedésük természetes.

Azt gondolom, hogy az egyházak — mint a győztes forradalmak a maguk korában — nem teljesíthetik Jézus kinyilatkoztatásait, hanem szervezetek a javából, hiszen gyakorlati céljaik vannak.

Végül — azt is lehet hinni, hogy az evangéliumi Jézus soha nem létezett, minthogy eddig a tudósok igen sok Krisztust bizonyítottak ellentevésként. Ez nem változtat azon az álmképen, ami az emberek sorsának jobbítására törekvő fejekben mindig és ma is világít.

A Jézus-szimbólum a történelemtől függetlenül igaz, mint a népmesék, a költemények, és ha egy ilyen vágású ember mai életünket figyelné, nem helyeselne, és joggal. Nem lett változás, csak elperegetek az évszázadok.

A bibliai Jézus nem is változtatni akart, hanem ősi tanokat — melyek a közkézen elvesztették fényüket és ezzel együtt érvényüket is, helyreállítani. Természetes, hogy utolérte a társadalom bosszúja, méghozzá azok képeiben, akik a szentségekből hivatalt csináltak maguknak.

Mindenesetre, akik ebben a mítoszban úgy hisznek, ahogy a katekizmus kívánja, boldogok, mert reményük van. Én nem tartozom ezek közé. De azért képes vagyok a szeretetre.

KOVÁCS SÁNDOR *szombathelyi megyéspüspök:*

— Nem tagadom és megvallom, hogy a Vigilia igen tisztelt szerkesztőjének megtisztelő kérése, amelyben arra a kérdésre kér tőlem választ: ki nekem Jézus, mélyen meghatott. Valamit éreztem abból az aggodásból, amelyet Szent Pál érzett, amikor a korinthusiak előtt saját küldetését igazolta (1 Kor 2, 1-4). Kora bölcsességével ellenében bevallottan is nem kis félelemmel Jézust hirdeti. „Mi azonban a megfeszített Krisztust hirdetjük, aki a zsidóknak botrány, a pogányoknak meg oktalanság. De a meghívottaknak, akár zsidók, akár görögök, Krisztus Isten ereje és Isten bölcsessége” (1 Kor 1, 23-24).

Ha szívből akarok felelni a feltett kérdésre, egyszerű szavakkal, amelyek Assiszi Szent Ferenc ajkát hagyták el, azt tudom felelni: Jézus az *Istenem és Mindenem!*

Ez talán túl egyszerűnek és kevésnek látszik?

Akkor sem tudok mást mondani, mint amit Szent Pál apostol vallott: Krisztus „Istentől bölcsességünkkel, megigazulásunkká, megszentelődésünkkel és megváltásunkká lett” (1 Kor 1, 30).

Ebben benne van mindaz, amit hiszek rendíthetetlenül, ami éltet, ami egészen betölti életemet és szorosan egybekapcsolja Jézussal.

Ő az én bölcsességem. Az emberi lélek hatalmas erővel vágyakozik az igazság után, ami biztonságot, világosságot ad neki. Az igazság keresésében, megismerésében, hittel való elfogadásában Jézus az én bölcsességem. Evangéliuma az élet minden mozzanatával kapcsolódik, és elvezet a legparányibb földi jelenségtől a mennyei Atyához. Aki Jézust látja, az a mennyei Atyát látja (Jn 14, 9).

Jézus az én megigazulásom. Hiszem és tudom, hogy a keresztség szentségében meghaltam a régi embernek és Jézusban újjászülettem emberként új életre támadtam. Jézus él bennem. De ez a kezdet.

Ő az én megszentelődésem. Kell fejlődés, kell növekedés, hogy én is mondjam Szent Pál hitvallását: Élek én, de már nem én. Krisztus él énbenem” (Gal 2, 20). Ez nem más, mint lelki életem fejlődése egészen addig, amíg minél tökéletesebben sugárzik belőlem Jézus.

Jézus a megváltásom. Ő életem értelme, célja és megváltása a földi létben és a földi lét után, amikor a kegyelem gazdagságában találkozhatom Vele. Hiszem, vallom és tartom Don Columba Marmion maredsousi apáttal, hogy mindenütt és mindenben Krisztust találok. Ő az Alfa és Omega. Egy hosszú élet viharain, küzdelmein, megpróbáltatásain keresztül is hittel, hűséggel és szeretettel vallom, hogy Jézus az én Uram és Istenem (Jn 20, 28).

LENGYEL JÓZSEF író:

— Jézus számomra homoiusziosz.

A homousziosz és homoiusziosz közt nem egy betű különbségéről van szó — mint ahogy Madách *Tragédiájában* olvassuk —, hanem arról az alapkérdésről, mely az egész gondolkodást, cselekvést, társadalmi struktúrát, embert, emberiséget és emberséget összeköt és elválaszt. Hatása máig is, mindenben érződik.

Számomra — ez válaszem és választásom — J é z u s nem Istenember, hanem Emberisten.

DR. MAGYAR IMRE egyetemi tanár, az I. sz. Belgyógyászati Klinika igazgató főorvosa:

— Szívesen válaszlok a kérdésre, de csupán röviden és gondolkodás nélkül, mert az elmúlt években Jézus problémája egyáltalában nem foglalkoztatott, és mostanában sajnos nincs lehetőségem elmerülni ilyen kérdésekben.

Meg kell mondanom, hogy kisgyermek korom óta sem vallásos, sem hívő nem vagyok, de természetesen tisztielem mindenkinek a hitét és vallását is. Jézus számomra elsősorban igaz ember, próféta, szociális igazságok felismerője, tömegek ki nem mondott gondolatainak megfogalmazója és hirdetője, olyan eszmék terjesztője, melyek évszázadokra befolyásolják a világ sorsát. A szeretet eszméjének minden elődjénél tágabb értelmezője. Követendő példa kitartásában, eszméinek szilárdságában, rendíthetetlenségében, igaz hitében, nem követendő példa abban, hogy az adott emberiségre támaszkodott, mely tiszta és világos — de legfeljebb néhány kiválasztott számára követhető — tanításainak megérté-

sére és elsajátítására nem volt, és előreláthatólag soha sem lesz alkalmas. Ez az emberiség nagy tanítók ellenére rosszra fordítja a jót, hamisra az igazat és gyűlöletre vagy közönyösségre a szeretetet.

Jézusnak, éppúgy, mint az előtte élt és utána következett prófétáknak, nem sikerült megváltoztatni a tömegek alapvető tulajdonságait. A reménytelen küzdelem azonban mindig nemes és magasztos, még akkor is, ha tudjuk, hogy ahol Jézus van, ott Golgota is van. De mindenkor érdemes küzdeni, csak annyiért is, hogy valamennyire megközelítsük a célt, ha el nem is érhetjük soha.

Ha lehántom Jézus alakjáról a misztikumot, megmarad a nagyszerű, követésre mindenképpen méltó ember. Emberi mivolta különösen plasztikusan rajzolódik ki előttem két jelenetben. Egyik a kufárok dühös és korbácsos kiűzése a templomból. A másik kétségbeesett sóhaja a kereszten: Istenem, mért hagytál el engem?

DR. MAJERSZKY KLÁRA *ideg-elmeorvos, idegsebész, az orvostudományok kandidátusa, az Országos Ideg- és Elmegyógyászati Intézet osztályvezető főorvosa:*

— Jézus Krisztus számomra a humanista emberideál, amilyennek lenni kell! Amilyennek lenni kellene . . . Meghatározó jegyei elsősorban a szeretet és megbocsátás, jóság és jószívűség, másokon segítő, másokat megértő áldozatos szeretet: „kharitas”. De ez a látszólag szelíd lélek, emberi gyöngeségeket, sőt bűnöket megbocsátó humanista kemény és hajlíthatatlan tudott lenni, mikor elveiről, magasabb meggyőződéséről volt szó, sőt vállalta a mártírhálált is értük. Híres nyugalma, fegyelmezettsége — gondolom, szándékosan — hagyta el, mikor úgy látta, számára a legszentebbet: az „Isten hajlékát” gyalázzák meg, és korbáccsal kergette ki a kufárokat a templomból.

Igen, tudott „harcos humanista” lenni, ha a pillanat úgy kívánta, de tartósan negatív érzelmekre képtelen volt, hiányzott szótárából ez a szó: „gyűlölet”. Sokszor eszembe jutott ez az elmúlt évtizedekben. Ő nem úgy gondolta a „világ megváltását”, azaz a *modus vivendi*-t, hogy „gyűlölettel rádiózzuk ki” ellenfeleinket, hanem a szeretetet, megbocsátást, türelmet — mondhatnám a nagystílű megegyezést, a „békés egymás mellett élést” ajánlotta egyedül lehetséges életmódként.

Hű volt önmagához, ezt az életmódot vállalta mindvégig, bár környezete és ellenfelei nem az ő játékszabályai szerint játszottak: rosszindulatúan hazudtak, rágalmaztak, hamisan ítéleztek.

Hát valahogy ez nekem Jézus: a tiszta humanista meggyőződéshez, önzetlen, becsületes magatartáshoz halálig való töretlen ragaszkodás.

Miért és mire jó ez a magatartás? Mert „másként nem tehetek”, mert a „belső törvény”, a „categoricus imperativus” így parancsolja. Minél többen gondolkoznának és élnének így a világban, annál inkább elképzelhető lenne az emberi alaptermészettel olyannyira ellenkező „világ-béke” megvalósulása!

Tudom, sokan úgy vélik, mindez nagyon szép, de talán kissé naív, „nem e világra való” gondolat, hiszen az életben a gátlástalan törtetőket eltiporják a becsületes humanistákat — ez mindig így volt és így lesz. Lehetséges. Mégis, úgy gondolom, hogy az életnek nevezett évtizedeket csak magasabb etikai síkon érdemes leélni — a „krisztusi etika” síkján. Ennél magasabb rendűt nem találtam, pedig nem is vagyok istenhívő! Az erre való törekvés, az önvizsgálat, önkritika megteremti az egyén belső összhangját, a derűs békét, mely elviselhetővé, sőt gyakran széppé teszi az életet — bármilyenek legyenek is a tőlünk nem függő, külső körülmények.

MÉCS LÁSZLÓ költő:

— Mikor én világra jöttem, először édesanyám kezdte öntudatosítani igen primitíven bennem a Hőst, Krisztust. Utána édesapám, a felekezeti kántortanító, kezében a kis-katekizmussal, mikor százhusz szlovák gyereket tanított magyarul egyetlen teremben egyszerre. Itt már az a názáreti Jézus is öntudatosodott lelkemben, *aki sírt Jeruzsálem pusztulása felett*. Kassán, a premontrei tanárok gimnáziumában, a felsőbb osztályokban már egyre jobban a *Világmegváltó* öntudatosodott bennem, aki sírt is Jeruzsálem pusztulása felett, de azt a parancsot is adta a halászokból lett tanítványainak: „Vegyétek a Szentlelket s elmenvén tanítsatok minden nemzeteket.”

Mikor verseket kezdtem írni, minden versírás előtt imádkoztam Hozzá. Mikor a Petőfi-centenárium óta a magyar génusz a pódiumra rendelt: Csehszlovákiában,

Erdélyben, Magyarországon, majd' minden szereplésem előtt gyóntam; Párizsban, Namurben, Lille-ben stb. ugyanígy, hogy dacára a látszólagos világias költői hangnak és témának: mindig Ő írjon, beszéljen belőlem — a Hős, akit nem szabad meghalni engedni magunkban: Jézus Krisztus.

Nem voltam szentté avatva! Voltak ifjúkori bűneim is: mocsarak között jártam, de mindég Ő volt az Út, az Igazság és az Élet — sem a Tudomány, sem a Költészet, sem a Művészet. Ő! Mindenki látta holdfényben a Balaton „aranyhídját”, vagy a Fertő tó *aranyhídját*; én ezen az *Úton-Hídon* jártam, s mindég hallottam a fülemilék dalát, bár ezer béka csúfondárosan brekegett. Ma is ezen a legbiztosabb Úton, ezen az Aranyhídon járok hetvenöt éves koromban s várom, mikor érek Haza, Hozzá a Túlsó partra, s mikor mondja nekem is a többi Vándorokkal együtt: „Jöjjetek, Atyám áldottjai . . .”

MENSÁROS LÁSZLÓ *színművész, a Madách Színház tagja:*

— Azt hiszem, nem használnék semmit az ügynek, ha nem őszintén válaszolnék, hanem szép és bölcs szavakkal megkerülném a kérdés lényegét. Az igazság ugyanis az, hogy bár hívő katolikus vagyok, hosszú idő óta nem foglalkoztatott ez a kérdés.

Jézust elsősorban nem csak történelmi személynek vagy szimbólumnak tartom, hanem egy állandóan bennünk és velünk élő valóságnak, aki megváltja az emberben lévő — sajnos sokszor nagyon is elhanyagolt — jobbit ént, s ebben őszintén szólva az én közreműködésem még nem mondható kielégítőnek.

Köszönöm, hogy a kérdés föltevésével lelkiismeretemet fölrázták, még akkor is, ha a továbbiakban ez természetesen konfliktusokat okozna bennem.

NEMES NAGY ÁGNES *költő, műfordító:*

— Természetes, ősi mozdulat az, ahogyan az ember ősi isteneit földi formába zárja. Szemet ad nekik, hogy lássanak, arcot ad nekik, hogy lássuk őket. De ezek az ősi istenek nem jártak meg egy nagy utat. A kezdet útjelzői ők, s nem ismerik azt az ívet, amely az emberi gondolkodás, az idő lépcsőfokain a földitől, a fizikaitól

az elvontig vezet — és vissza. Ezen az úton mi, emberek — úgy érzem — megtudtunk valamit. Első tudomásunk, magyarázat-keresésünk, filozófiánk bizonyára a sokistenhit volt, második lépésünk az egyistenhit felé vezetett, talán Ekhnátonnal, a vallásújító fáraóval. Harmadik lépésünk pedig az absztrakció lépcsőfokain a mózesi volt, a láthatatlan Isten megjelenése a tudatban, mint egy végtelenbe vesző lépcsősor már „modellálhatatlan” tetején. De itt nem ér véget a történet.

Az ív visszahajlik, „valaki a lépcsőn leszáll” — ahogy Victor Hugo írja. Jézus története nekem a megtestesülés története. Végső absztrakciónk, végső vágyaink, képzeletet túllépő képzeleteink formába öltözése. Akárcsak a művészet örökös gyötrődése, hogy a megfoghatatlannak formát találjon. Milyen formát? Emberi formát. A korlátlan helyett korlátozottat, a végtelen helyett személyeset, törékenyet, halandót. Jézus törékenysége — talán ez az, ami legmélyebben érint. Lehet-e többet láttatni, lehet-e többet mondani az időben, „Isten versének ritmusában”, mint emberi formán át a határtalant?

A Jézus-kép előttem a végtelen eszme kézfogása mulandóságunkkal.

OTTLIK GÉZA író:

— Ha jól értettem, s a kérdés nem az, hogy mit jelent Jézus a világnak, az emberiségnek, az elmúlt és eljövendő évezredeknek, hanem hogy nekem, személyesen, budapesti lakosnak kicsodám Ő, akkor könnyű válaszolni rá.

Uram és Megváltóm. Miként arra a kérdésre is van felelet, van szó, hogy például ki volt nekem egy kecskeméti születésű Szabó Erzsébet, Ottlik Gézáné. Anyám. Fölöttem pedig a csillagos ég. De hogy mit jelent nekem a csillagos ég, anyám vagy Jézus, ezen sem elmélkedni nem szoktam, sem válaszolni nem tudok rá. Nem is tartozik másra, bizalmas magánügye kettőnknek, nekem és a csillagos égnek. Az emberi nyelv eddigi jelentés-készlete, összetételének szabályai, gondolkodásunk meglévő fogalmi felszerelése nem teszi lehetővé, hogy ilyen — nyelven-inneni és nyelven-túli, intuitíve megragadható — tartalmakat kifejezzünk. A legfontosabb dolgokról nem tudunk beszélni, vagyis gondolkozni sem. Létezésünk alap-

jai — a hallgatás mélyén — sértetlenül őriznek ép, teljes tartalmakat. A nyelv fel tudja bontani roppant összetettségüket rész-jelentésekre, érzelmi, indulati, etikai, esztétikai, gondolati, akarati jelentésekre. Ezek az értelmezések mind csonkák, hamisak. Az író a nyelvet nem ebben az értelmező, felbontó funkciójában használja, hanem éppen ellenkezőleg, mondhatnánk visszaélve a nyelvtan szerkezetével és a szavak jelentés-rendszerével, versében, regényében a világ eredeti épségét és teljességét igyekszik visszaállítani. És ha ez egyáltalán sikerül neki, csak a szövegébe beáramló hallgatásokkal sikerülhet. Ha pedig nincs benne a művemben mindez, anyám, az égbolt, Jézus, akkor semmi sincs benne.

Nem néven nevezve kell jelen lenniük — a vers nem a csillagokról szól, nem Jézusról, nem a költő anyjáról —, hanem valóságosan. Ha Ő nem áradt bele a mégoly profán, világi jelentésmozzanatokból összerakott művembe, — ha másként nem, hát mint szomjúság, halhatatlan vágy, a szarvas kívánczósága a szép hűvös patakra, — akkor nem is hoztunk létre semmit.

ÖVEGES JÓZSEF *fizikus*:

— Dicsértessék az Úr Jézus, akin botránkoztak fari-zeusok és írástudók.

Dicsértessék az aranyszandálos előkelőségek között mezítlábos Jézus.

Dicsértessék Jézus, az Isten Fia, aki nem rabszolgáktól cipelt, drágakövekkel kirakott hordszéken, hanem kölcsönszámár hátán haladt virágos úton a hozsannázó nép között.

Dicsérjük Jézust, aki nem vetett gyilkos követ a házasságtörő asszonyra, hanem kimentette a törvényesen felhatalmazott, hóhéri kötelességük teljesítésére készülő ember-testvérei közül.

Dicsérjük Jézust, aki az őt háromszor megtagadó Péterre bízta a mennyország kulcsait.

Dicsérjük Jézust, az Isten Fiát, aki meglátogatta a megvetett vámost és szállást vett nála.

Kövessük Jézust, adjuk meg a császárnak, ami a császáré és Istennek, ami az Istené.

Kövessük Jézust, viselkedjünk töviskoszorúzza is mint Istenfiak.

Segíts Jézus, hogy megnevelhessük a farizeusokat, feleslegessé tessük a hóhérokat és jó szándékukat valóra válthassák a pilátusok.

Keresztre feszített Jézus, jöjjön el a Te országod, ahol egymást szerető, boldog emberiség bírja ezt a gyönyörű Földet és él bőséges gyümölcseivel.

SZALÓCZI PELBÁRT *lelkész:*

— „Is” kötőszóval kezdek csak a felkérésre adott választ. Nagyot, szépet, okosat írtak sokat Jézusról. Ami itt következik, mintegy folytatásként, az is beletartozik egy teljesebb Jézus-képbe.

Ki nekem Jézus? Az, aki „szeretett engem, és fölál-doxta magát értem” (Gal 2, 20). Sőt „előbb szeretett” (Jn 4, 19). Nincs kivétel! Mindenkit szeretett, és mindenkiért feláldozta magát. A szeretet és áldozat egy tövön fakad.

Vállalta a keresztet, „a keresztréparát” (Gal 5, 12). Kereszthalálát gyöngeségnek tekintették, s „gyöngeségében ugyan megfeszítették, de Isten erejéből él” (2 Kor 13, 4). Oly erős, hogy ezt a gyöngeséget is megenged-hette magának, vállalhatta. Ereje megnyilvánult abban is, hogy a kereszten váltott meg. Megszabadított az eredeti bűntől, feloldozást ad személyes bűneimtől. Van bűn és rossz a mai világban is, de ez az áldozat minden indokoltnak vélt pesszimizmus tövisét kihúzta. Minden rossz valami jónak árnyéka. Ahol rossz van, hatalmasabban dolgozik a jó (G. Greene). Ez a jó nem rejtőzik el, csak én fordíthatom el előle gondolataimat, érdeklő-désemet. Ha a teljesség igénye irányít, mindig megtalá-lom Jézust. Ő nemcsak szíve mélyéből sugárzó szavak-kal vallotta meg szeretetét, hanem élete odaadásával is. Ennél nagyobb szeretet és áldozat nincs (Jn 15, 13). Ez a szeretetből sarjadó áldozat mutatja meg: mi lennék Jézus nélkül, s mi lehetek, hová juthatok általa. A keresztráldo-zat nyitotta meg az eget, az örök boldogságot. Ez a mindenben élő jó hír, evangélium tartalmának hatása.

Vállalta, hogy gyöngeségéről olvashassunk az Írás-ban más vonatkozásban is. Izaiás jóvondolése teljesedett: „Gyöngeségünket magára vette” (Mt 8, 17). „Őrá is gyön-geség nehezedik” (Zsid 5, 2). De ha az egész Jézust né-zem, megbizonyosodik előttem, hogy ebben a gyöngé-

ségben erő nyilvánul meg (2 Kor 12, 9). „Gyöngesége erősebb az emberekénél” (1 Kor 1, 21). Csak az igazán erős meri mutatni gyöngeségét. E gyöngeség mögött van végtelen gyöngédség és szeretet. Egyetlen mondat minden magyarázat, fejtegetés helyett elég válasz a miértre: Ő „nem olyan, hogy ne tudna együttérezni gyöngeségeinkkel” (Zsid 4, 15).

Vállalta azt az áldozatot is — s ez is erejét igazolja —, hogy sikertelenségeit, kudarcait nem rejtette el, följegyeztette. Nem úgy irányította tevékenységét, hogy mindenben csak az eredményesség világítson. Az Oltáriszentség megígérése után a „kemény beszéd” miatt tanítványai zúgolódtak, s „ettől fogva tanítványai közül sokan (!) visszahúzódtak, és többé nem jártak vele együtt” (Jn 6, 66). „Hányszor (!) volt, hogy össze akartam gyűjteni gyermekeidet . . . , de te nem akartad” (Luk 13, 34). „A romlás fia” elveszett (Jn 17, 12). Így akar nevelni, hogy le ne törjön a sikertelenség, a kudarcot is számítsuk be életünkbe és munkánkba. Meg arra is, hogy nem a kudarcé az utolsó szó! Nem! Hanem az áldozatos szereteté, a Jézus erejéből biztosított győzelemé!

Mennyire feltárja ez Jézus nagyságát és erejét! Azt, amit belénk akar árasztani, mert szeret minket és föláldozza magát értünk. Lehet-e mást mondani Jézusnak ezekről a vonásairól, mint Szent Ágostont ismételni: *Fecit et hoc caritas!* Ez is a szeretet műve.

Csak egy másik köztöszóval fejezhető be ez a gondolatmenet: a Jézussal foglalkozó folytassa magában: Ez is . . . „és” . . .

SZÁNTÓ PIROSKA festőművész:

— Erről még soha senkinek nem beszéltem, még magamban sem fogalmaztam meg, hogy mit jelent nekem. Mihelyt szavakba akarom foglalni, arcátlannak érzem magamat, mert minden szó pontatlannak, kevésnek, üresnek, mindenképpen a lényeg csökkentésének tűnik.

Azok, akiknek az írás vagy a szó a kifejezőmódjuk, megtehetik. Vagy a bölcsek, vagy a szentek. De én csak egy festő vagyok, aki ábrázolásának a módját keresem. Mert még azt is szerénytelenségnek érezném, ha Krisztust magát próbálnám lefesteni, ezért találtam meg a magyar feszületeket, a magyar arcú és testű Krisztusokat.

Mert ezekben benne van az az ember is, aki a feszületet faragta vagy festette, és én is, aki nézem és megfestem. És néha azt remélem, hogy annak, amit iránta vagy őbe-lőle érzek, egy kis töredékét talán sikerül megfogalmaznom a képeimen.

SZEKENDY FERENC *teológiai hallgató, a Központi Szem-inárium növendéke:*

— A felelet igen könnyű, de egyben nagyon nehéz is. Mindent. Élő személy, aki velem van. A szentírás olvasása közben találkoztam Vele: „Nagyobb szeretete senkinek sincs annál, mint aki életét adja barátaiért . . .” (Jn 15, 13). Ő mindegyikünkkel akar találkozni, mind-egyikünknek egyedül kell találkozni Vele. Furcsa és zavarba ejtő ez a találkozás, mint ahogyan furcsa és zavarba ejtő maga Krisztus is. Egy közülünk és mégis egészen más. Mások az eszméi, más a gondolkozása, más az életmódja, mások a módszerei, mások az ítéletei. És mégis mindenkinél jobban a miénk. Ezért marad esz-ményképe minden kor emberének. Benne az Isten ajándé-koztá, az Isten tárta fel magát nekünk: „Arról ismertük meg az Isten szeretetét, hogy életét adta értünk” (1 Jn 3, 16).

Benne az Isten vállalt el minket, embereket. Benne maga az Isten mutatta meg, hogy miért és hogyan érde-mes élni. Hogy érdemes embernek lenni. Szeretett engem, és önmagát adta értem. Példakép? Nem, annál sokkal több. Ő az az Út, amelyen járva ember, teljes ember lehetek. Őerte szép ez a világ. Őmiatta érdemes szeretni az embereket. Nélküle nem lennék boldog. Őróla nem elég beszélni, érte élni kell.

Most látom csak, milyen dadogás ez az egész, amit mondtam róla. Fellini Nyolc és fél című filmjének záró-jelenete jut az eszembe. A film főszereplője, Guido már megértett mindent. De el akarja mondani ezt a boldog-ságot, ezt az érzést a többieknek is, mindenkinek. De nem talál szavakat, és látszólag összefüggéstelen szavak tolulnak az ajkára: „Igen, igen, így igaz. Megértettem, hiszen olyan egyszerű. A mindenki az annyi . . . mintha mindenki együtt. Én, ti . . . Ūristen, hogyan magyarázzam meg? Csak annyi kell, hogy nem lefékezni, nem ellenállni! Olyan egyszerű.”

TOLNAY KLÁRI *színművésznő, a Madách Színház tagja:*

— A kérdés számomra túlságosan frivolnak tűnik. Zavarba hoz: hogyan lehet a választ úgy megfogalmazni, hogy pontosan fedje azt, amit őrzök és élek magamban.

Ezért csak néhány szót tudok mondani, de mögötte világok vannak, vízesések és szakadékok, Északi-sark és Egyenlítő. Jézus a titkom, erőm, büntudatom, kegyelemem és feltámadásom.

VAS ISTVÁN *költő, műfordító:*

— Gyermekkoromban semmit sem tudtam Jézusról. És előbb lettem marxista, mint keresztény. Marxistának egyébként meg is maradtam a világ dolgainak, vagyis a társadalomnak, az általam is végigélt történelemnek a megítélésében.

Jézust megismerni aránylag későn kezdtem, huszonkét éves koromban. Attól fogva tudom, hogy Jézus élete a legnagyobb dolog, ami az emberiséggel történt. Attól fogva életem minden fontos eseményében és gondolatában jelen volt.

Velem kapcsolatban sokszor emlegetik, mint valamilyen polgári rendellenességet, a személyes költészetet, és általában a személyiséget. Mindebben sok a félreértés. Az én szememben mindennek, ami személyiség, Jézus személye ad értelmet, jogosultságot, reményt. Én azért lehetek én, mert Jézus Ő volt. Élni azért nem szégyen az embernek, mert Jézus élt. És szenvedni csak azért nem gyalázat, mert Krisztus kínhalált halt.

WEÖRES SÁNDOR *költő, műfordító:*

— Számomra csak egy ember létezik: Jézus. Jézus létezik — és ő létezik mindazokban, akik benne és általa léteznek. Azért írok, mert jobban, pontosabban ki akarom fejezni az azonosságot Jézussal bennem és másokban. Fűtyülök rá, hogy hányan olvassák, vagy hányan nem olvassák a verseimet.

Egyetlen célom: egy fokkal közelebb hozni a jó akaratú, érzékeny olvasót ehhez az azonossághoz, a Jézussal való egységhez.

(H. B.)

(Megjelent: Vigilia 35 (1970) 853-862.)

TARTALOM

I. JÉZUS KRISZTUS: „TALÁLKOZTAM” VELE

Ő jobban tudja nálam	7
Kihez mennénk?	7
Megtaláltam-e?	8
A názáreti kézműves	8
A repülőgépek	8
Nekem kell újra megtalálnom	9
A konyhai feszület	9
Hiányzik az életemből . . .	10
Értelem az értelmetlenségben	11
A bővebb élet	11
Hogy higgyek	11
Mindannyiukat meggyógyította	12
Az Olajfák hegye	12
Az eltört pohár	14
Tanúskodom	14
Az első tekintet	14
Lehet-e magyarázni a Szeretetet?	15
Nem keresnél . . .	16
Zsidó testvéreimért	16
A legfélelmetesebb gongütés	18
Nyom nélkül . . .	18
Mindaz, ami én nem vagyok	19
Roppant kényelmetlen ember	19
A szellem állandó forradalma	20
Minden vagy semmi	21
Mária Magdolna	21
Cyrenei Simon	22
Mint a százados	23
Emmausz	24
Kiáltottam	24

Akkora a hordereje . . .	25
Uram, irgalmazz!	26
A Titokzatos Testben	26
Mi az ő Testét alkotjuk	27
Pasteur Jézusa	28
A nép fia	28
Égő lámpa	29
„Találkoztam” Vele	29
Az a vércsepp	30
Az ő Egyháza	31
Utána születtem	32
Még élek	32
Már nem én élek	32
Az út, az igazság és az élet	32
Az Egyház konkretizálja őt	34
A fiam . . .	34
Ember	35
A láthatatlan Isten képmása	35
Szenvedése folytatódik	36
Szabadon	36
Addig a napig, amikor . . .	37
Kapcsolatok	37
Vele azonosulni	38
Az egyedüli forrás	38
Milyen lenne az ember	39
Szelíd és alázatos szívű	40
Inkább magam, mint önmagam	40
Minden	41
Tíz évig kételkedtem	41
Szeret?	42
„Bűnné lett”	42
Az Atya felé	43
Nekünk biafraiaknak?	43
Arcának emléke	44
Mindenkinek más és más	45
A boldogság szinonímája	45
A jövőző Ember	45
Új Ádám	46
Amilyennek az Isten akarta	46
Az Emberiség, amely fölemeli fejét	46
A kérdés	47
Egy szóval	48

II. NEKEM SZÓL EZ A KÉRDÉS

Marcel Achard	49	Jacques Isorni	71
René Andrieu	49	Lanza del Vasto	71
Dominique Aucleres	50	Giorgio La Pira	72
Jean-Louis Barrault	50	Patrice de La Tour	
Alain Bombard	52	de Pin	72
Étienne Borne	52	Fernand Ledoux	72
Wernher von Braun	53	Léger bíboros	73
Raymond-L. Bruck-		Denise Legrix	73
berger	54	Francoise Mallet-Joris	74
Robert Buron	55	Elisabeth és Robert	
Gisele Casadesus	56	Maluy	74
Georges Casalis	56	Renée Massip	75
Jean Cau	58	Jacques Massu	75
Gilbert Cesbron	58	Olivier Messiaen	76
Marc Chagall	59	Edmond Michelet †	77
Maurice Chevalier	59	Marc Oraison	77
Maurice Chevit	59	Francois Perroux	78
André Chouraqui	60	Henri Queffélec	80
Eugene Claudius-Petit	61	Joseph Robert	80
H. G. Clouzot	62	André Roussin	82
Yves Congar	63	Arthur Rubinstein	82
Ludmila Cserina	63	Pierre-Henri Simon	83
M. Demonque	63	Siné	84
Michel Etcheverry	65	Suenens bíboros	84
René Etiemble	65	Carmen Tessier	85
A. Fabre-Luce	66	André Turcat	85
Jean Ferniot	67	Hans Urs von	
Louis de Funes	67	Balthasar	86
Roger Garaudy	67	Claude Winter	87
Sylviane Gervois	69	Iannis Xenakis	87
Jean Guilton	70	Léon Zitroné	88
Paul Guth	70		

III. SZÁMOT ADNI HITEMRŐL

Létezett valóban Jézus? (Michel Bouttier)	89
Igazán hozzánk hasonló ember-e Jézus? (J. Loew)	90
Valóban föltámadott-e Jézus? (Claude Geffré)	92
Kiszínezték-e az apostolok a valóságot? (X. Léon-Dufour)	94

Mit nyilatkoztat ki nekünk Krisztus Istenről? (B.-M. Chevignard)	95
Miért a kereszt? (Marcel Massard)	97
Kell-e „mítosztalanítani” Jézus Krisztust? (F. Refoulé)	99
A Jézus alapította vallás „egy vallás a többi között”? (P.-A. Liégé)	100
Politizált-e Jézus? (M. D. Chenu)	101
Jézus: emlék vagy jelenlét? (Gérard Bessiere)	103

IV. ÉN VAGYOK (Amit Jézus önmagáról mondott és amit apostolai mondtak róla) (Bibliai hivatkozások jegyzéke)	107
---	-----

FÜGGELEK

Ki nekem Jézus? A Vigilia körkérdése	117		
Bálint Endre	117	Dr. Magyar Imre	128
Bárdos Lajos	118	Dr. Majerszky Klára	129
Dr. Benedek István	119	Mécs László	130
Bulla Elma	119	Mensáros László	131
Gyöngyössy Imre	119	Nemes Nagy Ágnes	131
Györkös Lajos	120	Ottlik Géza	132
Gyurkovics Tibor	122	Óveges József	133
Heller Ágnes	123	Szalóczi Pelbárt	134
Ignác Rózsa	124	Szántó Piroska	135
Kondor Béla	126	Szekendy Ferenc	136
Kovács Sándor		Tolnay Klári	137
püspök	127	Vas István	137
Lengyel József	128	Weöres Sándor	137

